

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ OLUŞTURMASINA
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Davut ATMACA

ÇANAKKALE
OCAK-2017

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı

**Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik
Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)**

Davut ATMACA
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hayri ÇAMURCU

Çanakkale
Ocak-2017

Taahhütname

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

18/01/2017

Davut ATMACA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Davut ATMACA tarafından hazırlanan çalışma, 18/01/2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10137521

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Yrd. Doç. Dr.	Hayri ÇAMURCU	
Üye	Doç. Dr.	Rüştü ILGAR	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Ahmet AKGÜN	

Tarih: 19.01.2017

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Özet

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)

Ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya yönelik etkisinin öğretmen görüşlerine göre ortaya koymayı hedefleyen bu araştırma tarama modeline dayalı olarak, nicel ve nitel araştırma yöntemlerine göre yapılandırılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale ilinde görev yapan 95 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmadaki nicel verilerin dayanağını, Çanakkale ili ve ilçelerinde görev yapan 95 coğrafya öğretmeni arasından küme örneklem yoluyla seçilen 87 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel verilerin dayanağını ise basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen 20 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerin milli bilince ilişkin görüşleri cinsiyet, eğitim durumu, hizmet süresi, çalışılan kurum türü ve lise türü değişkenlerine göre incelenerek elde edilen veriler SPSS 20 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Nitel verilere dayalı bulgular betimsel analiz tekniği aracılığıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın nicel verileri kapsamında coğrafya öğretmenlerinin, ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler ve milli bilince ilişkin genel ifadeler katılım düzeylerini belirlemek amacıyla yüzde ve frekans değerleri alınmıştır.

Katılımcı öğretmenlerin milli bilince ilişkin görüşleri ile milli bilincin oluşturulmasında coğrafya dersinin etkisine yönelik görüşleri cinsiyet, eğitim durumu, kurum türü, lise türü ve mesleki kıdem değişkenlerine göre karşılaştırılarak t- testi ve tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) teknikleri yardımıyla çözümlenmiştir.

Araştırmanın nicel verileri; katılımcı öğretmenlerin milli bilince ilişkin bilgilerinin oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda coğrafya dersinin milli bilinç

oluşumuna büyük bir katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafya dersinin milli bilince etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, incelenen değişkenler açısından öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Çalışmanın nitel verilerine göre; coğrafya dersi vatan sevgisinin kökleşmesini sağlayarak, milli bilincin yerleştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Coğrafya dersi, vatan savunmasına olumlu yönde katkı sağlayarak, ülkelerin dünya siyasetinde etkili rol oynamalarında oldukça etkili bir paya sahiptir. Bu bakımdan araştırmanın nitel verileri nicel verilerini destekler niteliktedir.

Anahtar kelimeler: Çanakkale, Coğrafya, Milli Bilinç, Öğretmen Görüşleri.

Abstract

The Views of Teachers on The High School Geography Lesson's Role of Forming National Consciousness (for the City, Çanakkale)

This survey whose aim is to figure out the influence of the high school education geography lesson in forming national consciousness depending on teachers' views, was constructed according to quantitative and qualitative searching methods based on the scanning model.

There are 95 geography teachers who study for this research in 2015-2016 year in Çanakkale. In this survey, while the base of the quantitative data consists of 87 geography teachers of 95 geography teachers that were working in Çanakkale province and in its districts by cluster sampling method; the base of the qualitative data consists of 20 geography teachers chosen by random sampling method.

The data collected by investigation of the views of teachers on national consciousness according to variables such as gender, educational status, service period, institution of employment and type of high school, were analyzed with the helping of SPSS 20 - a statistics packet software. The evidence based on quantitative data was analyzed through descriptive analyse method.

In order to identify the agreement level of geography teachers to the expressions about the influence of the high school education geography lesson on forming national consciousness and to the expressions about national consciousness, percentage and frequency values were recorded.

The views of the participant teachers about national consciousness and about the influence of the high school education geography lesson in forming national consciousness were analyzed with the help of the t-test technique and one way variant analyse technique

(One Way ANOVA) by being compared according to the variables such as gender, educational status, institution type, high school type and seniority.

Based on the quantitative data of the survey, it seems that the ideas of the participant teachers about national consciousness are at a high level and geography lessons have an important role in forming national consciousness. In the study where the influence of the geography lesson in national consciousness, any significant difference among the participant teachers has not been detected in terms of subject variables.

According to the quantitative data of the study; the geography lesson has an important role in forming national consciousness by making patriotism rooted. Geography lesson contributes to defense of the country in a positive way; and has an important role in effectiveness of the countries in politics throughout the world. So, the quantitative data support the qualitative data.

Key words: Çanakkale, Geography, National Consciousness, Views of Teachers.

Önsöz

“Çalışmadan, yorulmadan, başarmadan rahat yaşamının yollarını alışkanlık haline getirmiş milletler, evvela haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini, en sonunda da istikballerini kaybetmeye mahkûmdurlar”

M. Kemal ATATÜRK

Milli bilinç, vatan ve millet sevgisine dair en temel yapıdır. Bu yapının sağlam olması çağdaş bilim anlayışı, kültürel değerlerin o ülkede yaşayan bireyler tarafından bilinmesi ve gereken değerin verilmesi sayesinde gerçekleşir. Dünyanın çağdaş ülkeleri arasına girmek için çaba sarf etmek; hem kültürel değerlerimize sahip çıkma hem de Atatürk’ün de yukarıdaki sözünde ifade ettiği üzere yorulmadan, sistemli şekilde bilimi rehber edinerek çalışma ve eğitime verilen önemle gerçekleşir.

Ülkelerin kendilerini sahiplenerek ayakta tutmalarını sağlayacak bilinci kazanmış bireylere ihtiyacı vardır. Bunu sağlamanın en temel yolu eğitimin sağlam temeller üzerine dayandırılmasıdır. Ülkeler, kendilerini ayakta tutacak insan modelini sahip oldukları eğitim programları sayesinde gerçekleştirirler. Bu bakımdan eğitim programlarının toplumsal şuuru sağlayacak nitelikte donatılarak yürürlüğe sokulmaları önemlidir. Eğitim programlarındaki kültürel değerlerin öğrencilere aktarılmasındaki en temel sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin öğretim programlarında yer alan milli ve kültürel öğeler hakkındaki düşünceleri önemli bir yer teşkil etmektedir. Çalışma, bu amaca yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamın başlangıç anından bitişine kadar eşsiz fikirleriyle beni yönlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hayri ÇAMURCU’ya, araştırma sırasında bilgisinden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Şevki BABACAN’a, yetişmemde emeği olan bölüm hocalarımız

Prof. Dr. Okan YAŞAR ve Doç. Dr. Rüştü ILGAR'a, verilerin toplanmasında katkıları olan coğrafya öğretmenlerine, en önemlisi bana eğitim hayatımın her anında desteğini bir an bile eksik etmeyen biricik eşim Ümran ATMACA'ya, çalışmalarım sırasında moral ve neşe kaynağım olan canım kızım Nisa Ada ATMACA'ya, anneme, babama ve ablama kısacası tüm aileme bütün kalbimle teşekkürü bir borç bilirim.

Davut ATMACA

Çanakkale, 2017

İçindekiler

Onay.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
Önsöz.....	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Şekiller Listesi.....	xiii
Kısaltmalar Listesi.....	xiv
Bölüm I : Giriş	1
Milli Bilinç ve Coğrafya Eğitimi.....	5
Coğrafyanın Siyasal-Kültürel Gücü Karşısında Coğrafya Eğitimi ve Artan Önemi...11	
2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları, Milli Bilince İlişkin İlke ve Vizyonu.....	14
Coğrafya Öğretmenlerinin Öğrencilere Kazandırması Gereken Tutumlar.....	16
Küreselleşme, Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü.....	17
İlgili Alanyazın.....	20
Coğrafya Eğitimi İle İlgili Alanyazın.....	20
Genel Alandaki Alanyazın.....	24
Problem Durumu.....	31
Araştırmanın Amacı.....	35
Nicel Verilere Dayalı Alt Amaçlar.....	36
Nitel Verilere Dayalı Alt Amaçlar.....	36

Araştırmanın Önemi.....	37
Varsayımlar.....	38
Sınırlılıklar.....	38
Tanımlar.....	38
Bölüm II : Yöntem.....	40
Araştırma Modeli.....	40
Evren ve Örneklem.....	41
Nicel Katılımcılara Ait Demografik Veriler.....	42
Nitel Katılımcılara Ait Demografik Veriler.....	45
Veri Toplama Araçları.....	48
Nicel Veri Toplama Araçları.....	49
Nitel Veri Toplama Araçları.....	51
Verilerin Toplanması.....	53
Nicel Verilerin Toplanması.....	53
Nitel Verilerin Toplanması.....	54
Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	55
Nicel Verilerin Analizi.....	55
Nitel Verilerin Analizi.....	56
Bölüm III : Bulgular.....	58
Araştırmanın Nicel Bölümüne İlişkin Bulgular.....	58
Birinci Alt Amaç ve Bulgular.....	58
İkinci Alt Amaç ve Bulgular.....	63
Üçüncü Alt Amaç ve Bulgular.....	66
Dördüncü Alt Amaç ve Bulgular.....	70
Beşinci Alt Amaç ve Bulgular.....	72

Altıncı Alt Amaç ve Bulgular.....	75
Araştırmanın Nitel Bölümüne İlişkin Bulgular.....	80
Birinci Alt Amaç ve Bulgular.....	80
İkinci Alt Amaç ve Bulgular.....	82
Üçüncü Alt Amaç ve Bulgular.....	84
Dördüncü Alt Amaç ve Bulgular.....	86
Beşinci Alt Amaç ve Bulgular.....	89
Altıncı Alt Amaç ve Bulgular.....	91
Yedinci Alt Amaç ve Bulgular.....	93
Sekizinci Alt Amaç ve Bulgular.....	95
Dokuzuncu Alt Amaç ve Bulgular.....	97
Onuncu Alt Amaç ve Bulgular.....	100
Bölüm IV : Tartışma, Sonuç ve Öneriler	102
Tartışma.....	102
Sonuç.....	113
Öneriler.....	115
Kaynakça.....	118
Ekler.....	130
EK-1 Araştırma İzni.	131
EK-2 Ölçme Araçları.....	142

Tablolar Listesi

Tablo No	Başlık	Sayfa No
Tablo 1.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Cinsiyeti.....	42
Tablo 2.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	42
Tablo 3.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kurum Türü.....	43
Tablo 4.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Lise Türü.....	44
Tablo 5.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kıdem Durumu.....	44
Tablo 6.	Görüşülen Öğretmenlerin Cinsiyeti.....	45
Tablo 7.	Görüşülen Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	46
Tablo 8.	Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurum Türü.....	46
Tablo 9.	Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Lise Türü.....	47
Tablo 10.	Görüşülen Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımı.....	48
Tablo 11.	Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı....	58
Tablo 12.	Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadelere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzdelik Dağılımı.....	61
Tablo 13.	Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	64
Tablo 14.	Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelere İlişkin Görüşlerin Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	65

Tablo 15. Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	67
Tablo 16. Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	68
Tablo 17. Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Çalışılan Kurum Değişkenine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	70
Tablo 18. Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelere Katılım Düzeyinin Çalışılan Kurum Değişkenine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	71
Tablo 19. Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Görev Yapılan Lise Türü Değişkenine Göre t Testi Sonuçları Dağılımı.....	73
Tablo 20. Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Görev Yapılan Lise Türüne Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları.....	74
Tablo 21. Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Dağılımını Gösteren ANOVA Testi Sonuçları.....	76
Tablo 22. Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Dağılımını Gösteren ANOVA Testi Sonuçları.....	78

Şekiller Listesi

Şekil No:	Başlık	Sayfa No
Şekil 1.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Cinsiyeti.....	42
Şekil 2.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	43
Şekil 3.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kurum Türü.....	43
Şekil 4.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Lise Türü.....	44
Şekil 5.	Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kıdem Durumu.....	45
Şekil 6.	Görüşülen Öğretmenlerin Cinsiyeti.....	45
Şekil 7.	Görüşülen Öğretmenlerin Eğitim Durumu.....	46
Şekil 8.	Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurum Türü.....	47
Şekil 9.	Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Lise Türü.....	47
Şekil 10.	Görüşülen Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımı.....	48

Kısaltmalar

1. **ed.** : Editör.
2. **MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı.
3. **s.s.** : Sayfa sayısı.
4. **CDÖP**: Coğrafya dersi öğretim programı.
5. **Çev.** : Çeviren.
6. **akt.** : Aktaran.
7. **f** : Frekans.
8. **N** : Evrendeki denek sayısı.
9. **p** : Anlamlılık düzeyi.
10. **SPSS** : Statistical Package for Social Studies.
11. **ss** : Standart Sapma.
12. **vd.** : Ve diğerleri.
13. **t** : T testi.
14. **F** : F testi varyans analizi (ANOVA).

Bölüm I

Giriş

Eğitim, bir ülkenin, kültürel, ekonomik ve siyasi yönden kalkınmasını sağlayan ve nitelikli elemanları yetiştiren en önemli sosyal kurumdur. Ülkelerin yetişmiş insan ihtiyacını eğitim kurumları karşılamaktadır (Akhan, 2011, s. 126). Hayatın güçlükleriyle mücadele edebilecek donanımda insan yetiştirmek her dönemde eğitimin temel amacı olmuştur (Gurbetoğlu, 2013, s. 182). Eğitimin amacı eğitilene beceri kazandırmak ve eğitilenin çevresine uyumuna yardımcı olmaktır. Bu sayede birey hem çevresiyle uyumlu hale gelecek hem de çevresindeki diğer kişilere faydalı olacaktır. İçinde buldukları toplumun yenilenmesinde katkı sağlayacaklardır (Ünlü, 2014, s. 37). Hemen her toplumda saygın bir konumda olan eğitim, değerleri koruma ve aktarma işlevini üstlenmiştir. Eğitim bu yönüyle toplumdaki bireylerin hayata hazırlanmasını sağlamaktadır (Güler, 2013).

Eğitilmişlik, insanın sağlıklı gelişmesi, geçimini sağlaması, gönençli ve mutlu yaşaması, toplumda kendine bir konum elde etmesi, demokrasinin ilkesi olarak yönetime katılması ve düşüncelerini anlatması için gereklidir (Başaran, 1996, s. 149). Toplumlar, kültürel birikimlerini yeni kuşaklara aktarmayı ve toplumsal hayatın devamı için gereken rolleri oynayacak bireylerini yetiştirmeyi zaman içerisinde sistematik bir hale getirmişlerdir. Bu yapının günümüzdeki görünümü, bir ülkenin eğitim sistemi olarak adlandırılmaktadır (Baloğlu, 2000, s. 185).

Modern toplumların eğitimden beklentileri, ilkel toplumlara göre daha fazladır. Toplum üyelerinin eğitimden beklentileri arttıkça eğitimin kurumsallaşan yönü de ağır basmaya başlamaktadır. Eğitim kurumsallaşarak eğitim sistemini meydana getirir (Başaran, 1996).

Milli Eğitim Bakanlığı; “Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları”nı şu şekilde belirlemiştir (MEB, 2011, s. 1):

“Türk Milli Eğitiminin Genel Amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1-Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesinin bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2-Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3-İlgi, istidat ve kabiliyetlerine geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

4-Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğuna arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır” bu ifadelerden milli eğitim sistemimizin en temel amacının milli bilince duyarlı vatandaş yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim, insanlara daha iyi yaşama imkânı sunarken aynı zamanda toplumsal düzeni de tesis etmektedir. Her toplumsal yapı milli ve manevi değerlere sahip nesiller yetiştirerek, varlığını güçlendirmeyi hedefler. Bu hedefler Türk eğitim sisteminde de mevcuttur (Yeğın ve Tösten, 2015). Türk Milli eğitim sistemi, milli bir temel üzerine kurulmakla birlikte, çağdaş eğitim ilkelerini bir hedef olarak belirlemiştir. Bu hedef, genç kuşakları “kültürel değerlerle” milli kültür içinde yetiştirirken, “özgür ve bilimsel düşünme gücü” kazandırmak yoluyla her

bireyi sistemin “çağdaş medeniyetin yaratıcı, seçkin bir üyesi yapma” amacını taşımaktadır (Dağlı, 2007).

Eğitim sistemimizin dayandığı temel ilkeler “Milli Eğitim Temel Kanunu”nda yerini bulmuştur. Bu ilkeler(http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html):

I-Genellik ve eşitlik: Eğitimde hiçbir sınıf, zümre veya kişiye ayrıcalık tanınmamasını içermektedir.

II-Ferdin ve toplumun ihtiyaçları: Milli eğitim hizmetlerinin Türk vatandaşlarının ihtiyaçlarına göre düzenlenmesidir.

III-Yönelme: Bireylerin eğitim hayatı boyunca ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde yönlendirilmelerini içerir.

IV-Eğitim hakkı: İlk ve ortaöğretim kurumlarından her Türk vatandaşının ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmasıdır.

V-Fırsat ve imkân eşitliği: Eğitimde sınıf ayrımı yapmadan her çocuğun yükseköğretime kadar burs, kredi ve parasız yatılılık gibi imkânlar aracılığıyla yararlanmasını sağlamaktır.

VI-Süreklilik: Bireylerin gerek genel eğitimlerinin gerek mesleki eğitimlerinin hayat boyu devam etmesini içerir.

VII-Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği: Eğitim faaliyetlerinin her türünde Atatürk İnkılap ve İlkeleri ile Atatürk milliyetçiliğinin esas alınmasıdır.

VIII-Demokrasi eğitimi: Güçlü ve istikrarlı bir demokrasi için bireylerin sahip olması gereken demokrasi bilinci ve ülke yönetimine ilişkin sorumluluk bilincinin kazandırılmasını içerir.

IX-Laiklik: Türk milli eğitiminin laik esaslara dayandırılmasıdır.

X-Bilimsellik: Eğitimde verimlilik için eğitim sistemimizin yenilik ve ihtiyaçlara göre düzenlenmesini içerir.

XI-Planlılık: Eğitim kurum ve sistemlerinin gelecekteki hedefler dikkate alınarak düzenlenmesidir.

XII-Karma eğitim: Okullarda kız-erkek karma eğitim yapılmasıdır. Ancak ihtiyaca göre bazı okullar kız ya da erkek olarak ayrılabilir.

XIII-Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği: Aynı mekân içinde birden fazla eğitim kurumunun bulunması halinde eğitim kampüslerinin kurulabilmesini içerir. Okul-aile birlikleri

XIV-Her yerde eğitim: Eğitimin fırsatlarının sadece okullarda değil, her yerde, her şekilde ve her zaman gerçekleştirilmesini içerir.

Ortaöğretim, örgün eğitimde ilköğretim ile yükseköğretim kademesi arasındaki kademeyi oluşturmaktadır. Ortaöğretim süresi, kapsamı ve kurumsallaşması üzerinde evrensel bir anlayış ve uygulama birliği bulunmamaktadır (Öztürk, 2002, s. 207). Türkiye’de ortaöğretim, 2012 yılında uygulamaya geçen 4+4+4 eğitim sistemi ile ilköğretime dayalı 4 yıl süreli lise eğitimini kapsayan (9. 10. 11. ve 12. sınıf) Anadolu lisesi ile mesleki ve teknik eğitimi de içine alan, aynı zamanda zorunlu olan eğitim devresini kapsamaktadır (Kazu, 2013). Eğitim kurumları belirtilen eğitim devrelerinde bir takım amaçları gerçekleştirmeyi amaç edinmişlerdir.

Amaçlar, sosyal bir kurum olan okul yoluyla, öğrencilere kazandırılacak davranışları belirtir. Gençlerde istenilen davranışların meydana gelmesi için okul, muayyen bir muhtevayı belli bir metotla okutarak ve diğer çevre şartlarını yaratarak arzulanan davranışları meydana getirmek için çaba sarf eder. Amaçlar, muhtevayı ve muhtevanın organizasyonunu tayin eden temel etkidir (Doğan, 1972, s. 90).

Ortaöğretimin amaç ve görevleri mevzuatta şu şekilde ifade edilmiştir (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html):

- I. Tüm öğrencilere ortak bir asgari genel kültür vermek.
- II. Ülke sorunlarının çözümüne dair öneriler geliştirmelerini sağlamak.
- III. Ülke kalkınmasına katkıda bulunmak.
- IV. Öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre mesleğe, hayata ve yükseköğretime hazırlamaktır.

Bu amaçlar değerlendirildiğinde ortaöğretimdeki nihai hedefin kendine ve çevresine saygılı, çevreye duyarlı, dünyadaki değişme ve gelişmeleri izleyebilen, yabancı dil bilen, mesleki anlamda istihdam ruhunu kazanmış, üretime hazır, vatanına ve milletine duyarlı, ülkesini seven vatandaşlar yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır.

Milli Bilinç ve Coğrafya Eğitimi

Milli bilinç, Türk kültürüne ait maddi ve manevi değerlerin özümсенerek vatan ve millet sevgisini içselleştirmek demektir. Bu değerlerin içselleştirilerek bu bilince varılması daha şuurlu bireylerin yetiştirilmesinde büyük bir önem arz etmektedir.

Milli şuur, bir milletin duygu ve düşüncelerini ifade edip kendisini bilmesini sağlayan en önemli manevi sembollerden birisidir (Atsız, 2015). Milli şuur sözünün manası gayet açıktır. O, milli varlık ve değerler karşısında şuurlu bir davranışı ifade eder (Kaplan, 1976, s. 76). Devletin bir kez oluşması ve milli şuur oluşacak kadar yaşaması millet hayatında kalıcı izler bırakır. Milli şuurun oluşması, zaman içinde gerçekleşecek olaydır. Bu noktada milli şuur, devletin varlığının da göstergesidir. Devlet, tebaasında milli şuur oluştuğu nispette tarihteki yerini alacaktır. Tebaasında milli şuur oluşturamayan devletler ise, “devletçik” halinde kalmaya veya başka bir deyişle feodal yapıyı temsil etmeye devam edecektir (Erzurumlu, 2007, s. 36).

Millet olmayı başarabilen toplumlar farklı duyuşsal yetkinliklere sahiptir. Kısacası inanış ve iman esasları, yaşam biçimleri, güldükleri, ağladıkları şeyler, yas tutma şekilleri, kendine özgü unsurlar içerir. Bu olgunluğa ulaşan milletler diğer milletlerden ayrılarak, kendine özgün bir şahsiyete kavuşur (Kösoğlu, 2003).

Merkezcil güçlerin en etkililerinden birisi milliyetçiliktir. Bir millete bağlılık duygusudur. (Akengin, 2012, s. 110). Modern dünyada herhangi bir ulusun üyesi olmayan birisini düşünmek neredeyse imkânsızdır (Flint ve Taylor, 2014, s. 157). Milliyetçilik bir ülkeye bağlılık kavramına ve sunduğu/temsil ettiği idealler ile yaşam tarzına bağlılığa dayanır; kimlik ve sadakat duygusu veren, diğer halklardan ve ülkelerden kolektif olarak farklılığı sağlayan bir histir. Devletler birçok yoldan milliyetçiliği teşvik ederler (Akengin, 2012, s. 110-111).

Sosyal bir varlık olan insanın kendine has özelliklerine kimlik denir. Genel olarak toplumun özelliklerinin tümüne milli kimlik adı verilir (Özey, 2003). Aidiyetler “biz”i; farklılıklar da “öteki”yi yaratarak kimliği bilinç düzeyinde üretirler. İçi ben ya da biz değerleriyle doldurulmuş kimlikler insanları anlam sahibi yapar. Fizyoloji tarafından kendi ihtiyaçları için –ben- davranmaya zorlanan birey; herkes için ortak olanları –biz- içselleştirmeye başladığında aidiyetleri fark eder. Aidiyet bireylerin algı ve anlam yaratmasını sağlar. Bu noktada var oluş bir anlama sahip olmakla başlar (Yeniçeri, 2015, s. 163). Bu anlam, vatandır.

“Vatan” bireylerdeki ana, namus, vefa, kadirbilirlik, mertlik, onur, fedakârlık ve erdem gibi en saf, en asil ve en masum duyguların kristalize olmuş halidir. İnsanlar üzerinde yaşadığı toprağa, ekmeğini yiyip suyunu içtiği coğrafyaya, bağrında yatan atalarına, havasını teneffüs ettikleri özgürlüklerin bedeli olarak vatana doğal olarak sevgi beslerler. Bu bakımdan vatan kavramını bir halkın gözünde ve gönlünde küçük düşürmek aynı zamanda o halkı

aşağılamak anlamına gelir. Onun için de bir halk tasfiye edilmek istendiğinde ilk adım olarak işe onun vatan duygusunu tahrip etmekle başlamak gerekir (Yeniçeri, 2015, s. 336).

Voltaire; “*Vatanına iyi hizmet edenin ecdada ihtiyacı yoktur.*” der. Voltaire, bu sözünde bir nebze olsun haklıdır. Çünkü geçmişi ile gururlanan ve konuşurken mangalda kül bırakmayan, ömrünün büyük kısmını kahvehane veya batakhaneye köşelerinde geçiren bir Türk genci, ne kadar asil ve ne kadar aziz bir ecdada sahip olursa olsun, vatani ve milleti için hiçbir anlam ifade etmez. Kuru kuruya ecdadı ile övünen bir gençlik, eğer övünmekle şeref duyduğu kahraman ecdadı gibi olamıyorsa, dostunun yüzkarası, düşmanın maskarası olmaktan öteye gidemez. Ancak gururlanmakla şeref duyduğu ecdadı gibi olmak için azim ve kararlı bir gençlik için, geçmişi yani ecdadı iyi bir örnek ve en ideal yol gösterici olur (Özey, 2010, s. 17-18). Ülkesi için çalışan, azimli ve kararlı bir gençlik ise vatansever bir gençliktir.

Vatanseverlik ile ilgili milli gurur, millet sevgisi, milli bağlılık, aidiyet bilinci, kimlik gibi tanımların ön plana çıktığı görülmektedir (Çifçi, 2016). Bu kavramlar bir milleti ayakta tutan en önemli semboller olup, bu sembollerin kazanılmasında eğitim önemli bir yer teşkil etmektedir.

Eğitimin en temel hedeflerinden birisi de toplumdaki kültürleşme sürecini başlatmasıdır. Bireyin doğumundan ölümüne kadar ait olduğu kültürün beklentilerine uyma sürecine “kültürleme” adı verilir (Fidan ve Erden, 2001). Kültür, “medeniyet”in etkili bir göstergesidir (Baykara, 2007, s. 80). Öte yandan kültür; bir milleti diğer milletlerden ayıran tarihsel süreç içinde meydana gelen maddi ve manevi değerlerin toplamıdır (Bilgiç, 1986). İşte kültürün kimliği veya milliliği, onu en yakın başkalarından ayıran bu farklılıklardır. Sağlıklı bir kültür, hayatın her alanında kendi üslup özelliğini hissettirir (Kösoğlu, 1995, s. 104). Kültür olgusunun varlığı bir toplumun varlığını temsil eder (Kafesoğlu, 2007). Kültürün gelecek nesillere aktarılmasının en güzel yolu eğitimidir. Kendi kültürel değerlerini kaybetmeden farklı kültürlerin değerlerini sentezleyen toplumlar kültürel zenginliklerini de

biçimlendirmektedirler (Filiz, 2011). Bir millet kendi kültürünü kurarken, milli kültürünü kurarken her yerden unsur alır; her yerden. Başka kültürlerden alır, ölmüş kültürlerden alır, içindeki yerellerden alır, kendisi icat eder, her türlü yoldan alır; ama onları bütünleştirip, bir anlam verdiği, kendi üslubunu ortaya çıkardığı zaman o milli olur (Kösoğlu, 2005, s. 17). Milli kültür yükseldikçe toplum da yükselir; kuvvetli devlet, kuvvetli milli kültürden kaynaklanır. Kuvvetli milli kültürler büyük devletler oluşturmalarının yanı sıra, medeniyet gelişimini hazırlayan en önemli faktördür. Milli kültürler medeniyet oluştururken komşu toplulukların kültürlerini de içine almaya başlarlar. Ancak, kısa zamanda ve süratle oluşan gelenekleri tam oturmamış devlet ve medeniyetlerde, milli kültür aşınabilir. Tarih ve kültürlerini unutan milletler, milli şuurlarını da kaybederler. Şüphesiz ki, milli kültürün gelişimi ve devamında, yaşanan coğrafyanın da önemli rolü vardır (Erzurumlu, 2007, s. 47). Kültürler, uygarlık sahasındaki üstünlüğünü kaybetmeye başladığında siyasi alandaki yerlerini de yavaş yavaş terk ederler (Yeniçeri, 2014, s. 19).

Mustafa Kemal ATATÜRK,

“Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak evvela bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissene, fikrene, fiilen, bütün iş ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki milli benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır” sözü ile ülke olarak dünya milletleri arasında saygın ve etkin bir konumda olmak istiyorsak milli kültürün her daim korunması gerektiğini, aksi takdirde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalılabileceğini ifade etmiştir.

Devletler, vatandaşlarında milli bilincin oluşturulmasına yönelik alt yapıyı kurmak için bir takım eğitim politikaları yürütürler. Yürüttükleri bu politikalarda coğrafya, tarih, vatandaşlık eğitimi gibi birtakım dersler ön plana çıkmaktadır. Ortaöğretim coğrafya dersi jeopolitik, jeostrateji, mekân, yer, sınırlar, devletler, konum, ülkeler, milli kültür vb. konular aracılığıyla belirtilen alt yapı mekanizmasının en önemli unsurunu teşkil etmektedir.

Öğrencilerde mekân bilinci ve milli şuur adına oluşturulacak bu alt yapının temeli coğrafya eğitimi yoluyla gerçekleşmektedir.

Kendi devamlılığını sağlayacak olan bireyleri yetiştirme işi “vatandaşlık eğitimi programı” olarak ifade edilebilir. Devletler, vatandaşlık eğitim programı çerçevesinde eğitim programlarına bazı dersleri dahil ederler. Örneğin; İngiltere, Lüksemburg ve Danimarka’da Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi; Fransa’da Dünyayı Keşfetme, Vatandaşlık Bilgisi, Tarih ve Coğrafya; Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Kore, Kanada ve Avustralya’da Sosyal Bilgiler, Tarih ve Coğrafya dersleri bu duruma örnek gösterilebilir (Ulusoy ve Tay, 2011, s. 60). Coğrafya derslerinin, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçlarına uygun bir şekilde, vatanını seven, yurduna karşı görevlerini en iyi şekilde yapan, bilinçli yurttaşların yetiştirilmesinde önemli bir yeri vardır (Kaya, 2013, s. 28).

İnsanın coğrafya öğrenimine ihtiyacı yaratılışından gelmektedir. Coğrafya öğrenimini yeterince ve doğru olarak gören birey, öğrendiği bilgilere hakim olarak yaşamının her kesitinde kullanarak değerlendirir. Onun için coğrafyanın gücü insan-mekân-çevre arasındaki ilişki ağının anlaşılmasına ve değerlendirilmesine imkân sağlar (Şahin, 2003, s. 29).

İnsanların hayata hazırlanarak bir meslek edinmelerinde coğrafya derslerinin önemi büyüktür (Karabağ, 2010). Coğrafya dersi bu hedeflere ulaşırken öğrencilere hayatta gerekli olacak bir takım beceri ve değerleri kazanmak için fırsatlar sunar. Mesafeleri veya uzaklıkları tahmin edebilme, kıyaslamalar yapma, mekân ve uzayı algılama, harita üzerinde ölçmeler ve hesaplamalar yapma, arazide gözlem yapma, diyagram ve tablo okuma gibi becerilerle bildiklerini hayata geçirebilme ve uygulayabilme ve bunlardan faydalanmayı da öğretir (Gülüm ve Torun, 2009, s. 3).

Vatan sevgisi, bir insanın kendisinden başlayarak ailesine, çevresine, mesleğine ve çalıştığı kurumu, ülkesini ve insanlarını, doğasını ve bütün dünyanın farkında olması, anlamlı ve değerli kılmıştır. İnsanların çevresini, içinde bulunduğu doğayı tanıması da coğrafya

eğitimi ile olmaktadır (Yörü, 2007, s. 22). Coğrafya yakın çevremiz ve dünyaya ait mekânsal olay ve ilişkileri anlayıp, yorumlamada, vatana dair değerlerin anlamlandırılmasında, bölgesel ve küresel ilişkilerin anlaşılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla nerede beşeri, siyasi, ekonomik bir olay varsa coğrafyanın ilgili alanı içindedir. Coğrafya, vatana dair milli ve kültürel değerleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek gereken hassasiyeti göstermektedir. Bu konuda Karabağ ve Şahin (2007), coğrafya öğretimini bireylere değer ve tutum kazandırdığını, Güngördü (2006), ise coğrafya eğitimi alan bir bireyin kültür ve manevi unsurların önemini daha iyi özümseydiğini ifade etmiştir.

Coğrafya dersleri yalnızca vatanın doğal, ekonomik, tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtmaz, bu güzelliklerin nasıl korunması gerektiğini de öğretir. Coğrafi bilinç kazanan bireylerde vatan bilinci de gelişmiştir. Coğrafya ile insan, ülkesinin dünya üzerindeki yerini, sınırlarını, kapladığı alanı, yeryüzü şekillerini, nüfusunu, yeraltı ve yer üstü zenginliklerini öğrenir. İnsan yurdunu tanıdıkça, iklim, yer şekilleri ve doğal zenginlikler bakımından dünyanın en güzel ülkesi olduğunu kavrar. Böylece yurduna olan sevgisi daha da artmış olur (Kaya, 2013, s. 27).

Coğrafya eğitimi ve milli bilinç arasındaki ilişkileri aşağıda belirtilen başlıklar altında özetlemek mümkündür (Aydın ve Güngördü, 2015; Doğanay, 2002; Ünlü, 2014):

- 1- Vatan ve millet sevgisi oluşturmak.
- 2- Türk Dünyası'na karşı geniş bir bakış açısı kazandırmak.
- 3- Bulduğumuz bölgede güçlü bir devlet olmamız gerektiği bilgisini tüm öğrencilere kavratmak.
- 4- Üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşların kuruluş felsefelerini kavratmak.
- 5- Dünyayı ve dünya milletlerinin tanınmasını sağlamak.
- 6- Coğrafi olayların değerlendirilmesine yönelik sezgi ve bakış açısı kazandırmak.

- 7- Olayları, çevre ve dünyayı doğru yorumlamanın coğrafya bilgisiyle gerçekleştiği bilgisini kazandırmak.
- 8- Türkiye'nin konumundan kaynaklanan potansiyelin farkına varılmasını sağlayarak, küresel ilişkilerin daha sağlıklı değerlendirilmesini sağlamak.
- 9- Çevre kalitesinin önemine vararak, vatan ve millet bilincinin özümsemesine sağlamak.
- 10- Her türlü coğrafi bilgi ve yeterliklere sahip bireylerin yetişmesini sağlayarak, tasarruf bilincine önem vermek.

Milli hassasiyetlerin oluşturulması, kültürel kimliğin sağlanması coğrafya öğretim programının çatısını teşkil eden en önemli unsurlardan birisidir. Coğrafyaya milli duyarlılıkla yaklaşarak, gelecek kuşakların hassasiyetle yetiştirilmesi milli bilince dair eğitim ve duyarlılığın bir bütün olarak ilerlemesini sağlayacaktır. Coğrafyanın statü ve prestijinin artırılması, ülke ve dünya sorunlarının çözümündeki kilit rolün anlaşılması coğrafya eğitimine verilen değerden geçtiği unutulmamalıdır (Çifçi, 2016; İncekara, 2014).

Coğrafyanın Siyasal-Kültürel Gücü Karşısında Coğrafya Eğitimi ve Artan Önemi

Günümüzde tüm ülkelerin eğitim programlarında coğrafya eğitiminin yer bulması, bu bilimin son derece popüler bir bilim dalı olmasına yol açmıştır. Coğrafya, gerek liselerde gerek üniversitelerin çeşitli bölüm ve enstitülerinde kabul gören ve aranan bir bilim dalı haline gelmiştir (H. Doğanay ve S. Doğanay, 2014). Son yıllarda dünya ülkeleri arasındaki sosyo-kültürel ilişkiler eskiye oranla ilerleyerek hız kazanmış, bu hız ulusal ve uluslararası siyaseti de çok boyutlu olarak etkilemeye başlamıştır (Demirci, 2005). Bu gelişmeler karşısında coğrafyanın gücü turizmden siyaset bilimine, ekonomiden dış politikaya kadar hemen her alanda kendisini hissettirmiştir.

Günümüzde bir bilim dalı olarak coğrafyanın, yerel ve küresel ölçekte karşılaşılan pek çok problemin çözümünde ve toplumların hayat kalitesinin artırılmasında önemli bir yere sahip olması, coğrafya eğitiminin tüm unsurları ile tüm eğitim seviyelerinde titizlikle ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Tuna ve İncekara, 2010, s. 279). Hem günlük yaşamda, hem bilimsel alanda hem de geleceği tasarlamada coğrafi içeriğe ihtiyaç vardır. Bu bağlamda doğayla uyumlu yaşam ve geleceğe yaşanılabilir bir dünya bırakabilmek için “coğrafi bilinç” e sahip olmak gerekir. Bu da iyi bir coğrafya eğitimi ile mümkündür (Karabağ ve Şahin, 2007, s. 71). Kalkınma hedeflerini sağlam coğrafi temeller üzerine kuran devletler refah seviyelerini de yükseltmişlerdir (Aydın ve Güngördü, 2015).

Coğrafya tarihsel süreç içerisinde farklı işlevler yerine getirmiş olsa da, coğrafyanın en göze çarpan işlevi mekânsal dokular kaynaklı, jeopolitik analiz odaklı bir yönünün olmasıdır (Öztürk, 2007). Tüm bilimlerde olduğu gibi coğrafya bilimi de yeni ve dünyaya dair tüm gelişmelerle ilgilenmektedir. Ülkelerin gelişmesi, nüfus artışı, göç ve savaşların sebeplerini anlama ve anlamlandırma özelliği bu bilim dalı sayesinde gerçekleşmektedir. Modern dünyanın anlaşılıp anlamlandırılması, geçmiş ve geleceğin sorunlarının çözümü, siyasi politikalar ve bu politikaların sebepleri coğrafya bilimi sayesinde daha anlaşılır olmaktadır (Akınoğlu, 2006).

Coğrafya eğitimi, dünya siyaseti ve askeri stratejilerin devleti yöneten kadrolar ile strateji uzmanlarına kavratılmasında oldukça önemli bir paya sahiptir. Örneğin, ABD gibi dünyanın en gelişmiş ülkesi bile Kore, Vietnam ve Irak gibi ülkelerde uyguladığı stratejilerinde başarısızlığa uğramıştır. Bunun en temel sebeplerinden birisi bu ülke yöneticilerinin coğrafi alandaki bilgisizliğidir. Ülke yöneticileri coğrafi yetersizliklerinden dolayı ülke menfaatlerini görememektedirler. Bir ülkenin milli menfaatleri ile coğrafya eğitimi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Dünyanın süper gücü olarak kabul edilen ABD

üstün silah ve teknolojisine rağmen, coğrafi bilgisizliğin eksikliğini çekmektedir. Bir anlamda, coğrafya bilgisi teknolojiye karşı üstünlük sağlamaktadır (Özey, 2003).

Coğrafi şartlar değişik biçimlerde insan topluluklarının hayat üzerinde etkili olurlar. Bununla birlikte toplumların değişim ve gelişimlerini anlayabilmek için yaşadıkları coğrafi mekânın ve şartlarının iyi bilinmesi gerekir (Okur, 2013, s. 38). Bu da siyaset ve devlet adamlarının coğrafi açıdan iyi yetiştirilmeleriyle mümkündür. Diplomatlar, devlet adamları, savaş pilotları, strateji uzmanları gibi meslek dalları bu bakımdan coğrafyayı iyi bilmek zorundadır (H. Doğanay ve S. Doğanay, 2014). Coğrafi bilgi, ülkelerin, dünya üzerindeki siyasi pozisyonunun etkililiğini belirlemekte ve ülkelerin dünya siyasi arenasında daha güçlü bir pozisyonda bulunmalarında büyük önem arz etmektedir. Coğrafi bilginin yetersizliği ise, ülkelerin ekonomik, kültürel ve siyasal anlamda zaman zaman zorluklar yaşamasına neden olmaktadır.

Dünyadaki siyasi konumlarını güçlendirip dünya siyasetinde güçlü bir konuma erişmek isteyen ülkeler hem coğrafyayı dikkate almalı hem de bu bilime gereken önemi vermelidir. Özey (2003)'ün "Avmerikalılaşmak" isimli kitabında Sun Tzu isimli bir bilgin bu konuda şunları söylemiştir: "Arazinin coğrafi yapısı, savaşlarda en büyük yardımcıdır. Bu nedenle zafere ulaşmak için düşmanın durumunu tahmin etmek, mesafeleri ve arazinin zorluk derecesini hesaplamak üstün bir generalde olması gereken niteliklerdir. Bütün bu coğrafi özellikleri bilerek savaşan biri doğal olarak kazanacaktır, bunları bilmeyen de kusursuz yenilecektir." Bu durum bize coğrafya bilmenin vatanını doğru ve etkili savunma bilinci kazandırdığını ifade etmektedir. Yaşadığı dünyayı tanımayan siyaset ve devlet adamları, dünyanın diğer ülkelerini de gerektiği gibi tanıyamaz, bilemez. Dolayısıyla ülkelerini dünya siyasetinde gereken şekilde temsil edemez (Doğanay, 2002).

Ülkemiz coğrafi konumundan dolayı eskiden olduğu gibi şu anda da birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Sorunlarla baş edebilmek istiyorsak her açıdan gelişme

göstermek zorundayız (Kaya, 2013, s. 19).Özellikle Türkiye gibi stratejik bir konumda olan ülkeler için siyasi coğrafya koşulları bu durumu daha da zorunlu hale getirmektedir (Taş, 2007). 21. yüzyılın insanoğlu için ortaya koyduğu zorlukların üstesinden gelenebilmesinin yolu zorlukları ortaya çıkaran karmaşık olaylar bütünü anlamak ve “resmin tamamını görebilmek” tir (Arı, 2010, s. 20).

2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları, Milli Bilince

İlişkin İlke ve Vizyonu

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanarak 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya sokulan coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2011, s. 8):

- * Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve metodolojisini kullanarak araştırmalar yapar ve sonucunu raporlaştırır.
- * İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
- * Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.
- * Doğal ve beşeri sistemlerin işleyiş ve değişimini kavrar.
- * Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirir.
- * Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
- * Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrar.
- * Doğal ve beşeri kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.
- * Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabildiğini irdeler.
- * Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.
- * Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.

* Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar.

* Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyelin bilincine varır.

* Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser.

Aydın ve Güngördü (2015) ve Ünlü (2014), coğrafya dersi öğretim programının ilkelerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Programdaki yaklaşımlar öğrenci merkezlidir.
- Öğrenciler, öğretim sürecine aktif bir şekilde katılarak bilgiyi yapılandırarak öğrenirler.
- Program, daha çok sorgulamayı, araştırmayı ve üretmeyi esas olan bir program niteliğindedir.
- Tasarrufu esas alan, insan ve doğayla uyumlu bir yapıya sahiptir.
- Ülke ve dünya genelindeki küresel etkileşim ve etkileri, hem bölgesel hem de küresel açıdan yansıtabilen bir içeriğe sahiptir.
- Program milli bilinç ve ülke bütünlüğüne karşı duyarlıdır.

Programın vizyonu “coğrafi bilinç” şeklinde verilmiştir. Coğrafi bilinç, “yerelden küresele, doğa-insan etkileşimine ve bu etkileşimin ortaya çıkardığı yapılara sahip çıkma, koruma ve geleceğe aktarma” olarak tanımlanmıştır. Bu vizyon programın içerik ve ölçeğini de belirlemiştir (Karabağ, 2010, s. 89).

Aydın ve Güngördü (2015), coğrafya dersi öğretim programının vizyonunu şu şekilde ifade etmiştir:

- Yaşadığı mekânı doğru ve etkili kullanarak doğa ve insana ait unsurları anlamada güçlük çekmeyen,
- Ülke ve milletine duyarlı,

- Yaşadığı ülke ve dünya mirasının korunmasında sorumluluk sahibi olan,
- Coğrafi bilgi ve düşünceleri aracılığıyla geleceğe yönelik hedefleri geliştiren,
- Bölgesel ve küresel sosyo-kültürel ilişkiler ağını anlayan bireyler yetiştirmektir.

Coğrafya dersi öğretim programı gerek insana yönelik gerek doğaya yönelik sevgi, saygı, kardeşlik, barış, estetik, vatanseverlik, bilimsellik gibi değerlere vurgu yapmaktadır (Karabağ ve Şahin, 2007). Bu değerler öncelikle coğrafyanın konusunu oluşturan mekân ve mekâna ait özelliklerin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine hizmet ederek, yaşadığı vatanın değerini öğrenme, vatanını sevmeye ve koruma gibi yaşanan ülkeye ait değerlerin öğrenilerek kabullenmesini pekiştirmektedir (Ünlü, 2014, s. 278).

Coğrafya Öğretmenlerinin Öğrencilere Kazandırması Gereken Tutumlar

Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilere aşağıda belirtilen tutumları kazandırması hedeflenmektedir (Karabağ, 2007, s. 275):

- 1- Farklı alanlara ve farklı yerlere ilgi uyandırma.
- 2- Farklı kültürlerle, yerlere karşı hoşgörülü ve açık olma.
- 3- Kaynakları ve değerleri koruma.
- 4- Tasarruf bilinci oluşturma.
- 5- Olumlu ve bilinçli kişilik kazandırma.
- 6- Ülke ve milletine karşı sorumluluk ve duyarlılık oluşturma.
- 7- Değer yargısı kazandırma.
- 8- Vatan bilinci ve ona ait değerlere sahip çıkma bilinci kazandırma.
- 9- Çevre ve insana öncelik ve değer verme.
- 10- Sorumluluk kazandırma.

- 11- Olaylara karşı duyarlılık geliştirme.
- 12- Yanlı anlatımlara karşı farkında olma.
- 13- Doğa ve insana ait değerleri geleceğe aktarma.
- 14- Doğayla uyumlu kalkınma bilinci kazandırma.

Bu bağlamda coğrafya öğretmenliği de öğrencileri hayata hazırlama, geleceği tasarlama, yaşam biçimlerini yönlendirme, yaşadığı yer ve dünyayı algılama, değerler ve beceriler kazandırma, teknik ve uygulama bilgi ve becerisi geliştirme bakımından önemli işlevlere sahiptir (Karabağ, 2007, s. 282). Sonuç olarak, sürdürülebilir bir dünyaya ulaşma ancak sürdürülebilir toplumlar oluşturmakla mümkündür. Sürdürülebilir toplumlar ise ancak, toplumu oluşturan bireylerin sürdürülebilir bir dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve değerleri özümsemesi ve hayata geçirmesiyle mümkün olabilir (Alkış, 2010, s. 71).

Küreselleşme, Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü

Küreselleşme, sınırların aşılarak, tek bir ekonomik mekânın oluşumu anlamına gelir (Çetin, 2015). “Küresel” sözcüğü 400 yıllık bir tarihi geçmişe sahip iken, “küreselleşme” sözcüğü özellikle 1960’lı yıllardan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. 1980’li yıllarda küreselleşme sözcüğünün kullanımı yaygınlaşmaya başlayarak son yıllarda tüm bilim dünyasının önemini kabul ettiği bir düzeye gelmiştir (Atasoy ve Kuter, 2005).

Günümüz dünyasının tartışmasız konularından birisi de küreselleşmedir. Bilim adamları küreselleşmenin etkileri konusunda hem fikir olsalar da, küreselleşmenin tanımı hususunda henüz uzlaşmış değillerdir. Çünkü küreselleşme, ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi etkileri olan, çeşitli dönüşümlere yol açan çok boyutlu bir kavramdır (Gelekçi, 2003).

21. yüzyılda gelişimi daha da hızlanan teknoloji toplum hayatının her alanında değişimlere sebep olmuştur (Yeşiltaş, 2011, s. 214). 21. yüzyılın anlayış, düşünce ve değerler bakımından bir önceki yüzyıldan farklı olacağı, özellikle son çeyrek yüzyılda bilim

adamından politikacısına kadar hemen herkes tarafından dile getirilmiştir. Çünkü 20. yüzyılın son çeyreği bilim ve teknolojinin geçmişle kıyaslanmayacak ölçüde hızlı artış gösterdiği, toplumsal, siyasal ve ekonomik bakımdan akıl almaz değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuş; yıkılmaz kabul edilen siyasal sistemler çökmüş, ülkelerin sınırları değişmiş, bir bakıma bilgi çağına aracılık etmiştir (Arslan, 2000, s. 97). Dolayısıyla küreselleşme, bir taraftan ülkeleri iletişim teknolojisi sayesinde birbirine yaklaştırmış, diğer taraftan yarattığı siyasi, sosyal ve kültürel etkiler nedeniyle ülkeler arasında derin fay hatları yaratmıştır (Hide ve Lushaj, 2014).

Küreselleşme olarak kavramsallaştırılan olgu, çok yönlü bir gelişmedir; yani, etkilerini doğrudan yahut dolaylı olarak hayatın hemen her alanında hissettirmektedir (Kösoğlu, 2002, s. 104). Gelişmiş ülkeler küreselleşmeyi piyasalarını geliştirmek ve pazar erişimini genişletmek için bir fırsat olarak görürken, az gelişmiş ve ekonomik sıkıntısındaki ülkeler küreselleşmeyi uluslararası iş ve ticaret dünyasında kendilerine bir dayanak olacak teknolojiye erişimi sağlayacak bir fırsat olarak görmektedir (Subramanian ve Chaubey, 2016, s. 54). Bilimdeki gelişmeler insanlar istese de istemese de dünyayı bir bütün olarak birleştirmiştir (Cuddy-Keane, 2003, s. 539). Bu duruma bağlı olarak küreselleşme hız kazanmış, dolayısıyla ulus devletlerde ekonomik, kültürel ve siyasal anlamda değişimler yaşanmaya başlamıştır (Karabağ, 2008). Günümüzde meydana gelen küresel ölçekli politik ve sosyo-kültürel gelişmeler, özellikle ulus-devletin kimlik örgüsü olan ulusal kimlikler üzerinde farklılaştırıcı bir etki yaratmaktadır. Ulusal kimliğin, küresel gelişmeler sonucunda yaşadığı aşınmalar ve karşı karşıya kaldığı kriz, Türk ulusal kimliği üzerinde de etkili olmaktadır. Çünkü küreselleşme, bir söylem olmanın yanında, günümüzün egemen toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal etkileşimi olarak bütün dünyayı şekillendirmeyi hedefleyen bir projedir (Karakaş, 2015, s. 9). Dolayısıyla küreselleşme, sadece bu süreçlerden birisine indirgenerek açıklanamaz. Çok yönlü yaklaşımlarda küreselleşme küresel anlamda bütünleştirici ve

birleştirici olarak görüldüğü kadar, ayrıştıracı ve parçalayıcı bir süreç olarak görülmektedir. Küreselleşmenin bu yönü, onun çatışmasız ve uyumlu bir süreç olmadığını göstermektedir (Gelekçi, 2003, s. 2).

Küreselleşme sürecinin yarattığı gerilim, ulusal kimlik yelpazesinin bütün parçalarında hissedilmektedir (Karakaş, 2015, s. 145). Küreselleşmenin egemenleri, karşılarında olabildiğince büyük bir güç (ulus devlet gibi) görmek istememektedir (Çınar, 2009, s. 17). Küreselleşme; dünden kopuşu, kalıcılığın ölüm çanlarının çaldığı yeni bir dünyayı temsil ediyor. Bu dünya; kültür dönüşümleri, inanç sarsıntıları, değer buhranları gibi belirleyici özellikleri öne çıkartıyor (Yeniçeri, 2015, s. 175). Bu doğrultuda başta milli diller olmak üzere, milli ve kültürel değerlerimiz yok olma tehlikesiyle karşıya kalmakta ve özelliklerini yitirme tehlikesini yaşamaktadır (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012). Durağan olan bütün yapılar küreselleşme olgusundan etkilenmektedir. Küreselleşmenin getirdiği değişim rüzgârına karşı gerekli tedbirleri alan bütün devletler milli değerlerini yitirmeden yaşamaktadır (Yeniçeri, 2015). Bu anlamda ekonomik bakımdan güçlü olan ülkeler ekonomisi zayıf ülkelere oranla küreselleşmenin olumsuz etkilerinden daha az etkilenmektedirler (Çetin, 2015).

Türkiye jeopolitik bakımdan dünyanın en ilginç yerlerinden birinde bulunmaktadır (Akengin, 2016, s. 3). Genç nüfus yapısı, jeopolitik gücü ve jeostratejik önemi nedeni ile Türkiye Küreselci güçlerin artan bir şekilde dikkatini çeken bir ülkedir (Yeniçeri, 2007, s. 165). Küreselleşmenin parçalayıcı etkileri karşısında biz, böyle bir bütünleşmenin şuur ve gayreti içinde olursak, milli varlığımızı daha diri ve etkili kılabiliriz. Dikkat edilmelidir ki, bu bütünleşme şuurunu, küreselleşmeden kaçış değil, küreselleşme süreci içinde daha güçlü, diri ve etkili olabilmenin yoludur (Kösoğlu, 2002, s. 66). Türkiye'nin küreselleşme rüzgârından başarıyla çıkmasının temel şartı, bu süreçten sadece etkilenen konumunda değil, aynı

zamanda sorumluluk alıp, sürece katkı sağlayan bir role sahip olması gerektiğidir (Kıvılcım, 2013).

İlgili Alanyazın

Bu bölümde Türkiye’de milli bilince dair coğrafya eğitimi ve diğer alanlarda yapılan ilgili ve benzer çalışmalar incelenerek araştırmalarda varılan sonuçlar ortaya konulmuştur. Literatür incelendiğinde özellikle diğer alanlarda vatandaşlık algısı, milli kimlik, milli şuur, konusunda birçok araştırmanın yapıldığı, coğrafya alanında yapılan araştırmaların ise yetersiz olduğu görülmüştür.

Coğrafya Eğitimi İle İlgili Alanyazın

Okur (2013) “Liselerde Coğrafya Eğitiminin Milli Kimlik Bilincine Etkisinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli araştırmada değişik bölüm ve liselerde öğrenim gören ve 12. sınıf öğrencileri arasından seçilen 481 öğrenci ile anket yöntemini kullanarak coğrafya eğitiminin milli kimlik bilinci oluşturmadaki etkisini araştırmıştır. Araştırma, cinsiyet, alan, okul türü değişkenleri açısından ele alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla çözümlenmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin coğrafya dersini görme süresiyle milli kimlik bilincinin arttığına dikkat çekilmiş, coğrafya dersinin önemine değinilmiş, öğrencilerde cinsiyet, okul türü ve öğretim görülen alan değişkenleri açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Coğrafya dersinin görülme oranıyla milli kimliğin oluşumu arasında olumlu bir etki olduğu ifade edilerek, milli kimliğin oluşumunda coğrafya dersinin payının çok önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Milli kimliğin oluşturulmasına yönelik konuların coğrafya öğretim müfredatında yer alması gerektiği ve milli değerlere ilişkin araştırmaların ülke geneline yayılması önerilerinde bulunulmuştur.

Kamışli (2008) *“Ortaöğretim Coğrafya Derslerinin Ulusal Bilinç Oluşturması Açısından Değerlendirilmesi”* isimli araştırmada coğrafya dersinin ulusal bilinç oluşturmadaki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Anket yardımıyla öğrencilerin ulusal bilinç düzeylerini

sınıf seviyesi, okul ve alan türü değişkenleri kapsamında karşılaştırmıştır. Tek faktörlü varyans analizi tekniği kullanılarak karşılaştırmalar kontrole tabi tutulmuştur. Araştırmada öğrencilerin ulusal bilince ait bilgilerinin yüzeysel bilgilerden öteye gidemediği sonucuna ulaşılarak, öğrencilerdeki jeopolitik bilgi düzeyine dair farkındalığın geliştirilmesi gerektiği, yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin farkındalık oluşturulması, Türkiye'nin sağlam ekonomik temeller üzerine oturtulması, yeraltı ve yer üstü kaynaklarının etkin olarak kullanılması hususlarında önerilerde bulunulmuştur.

Yörü (2007) "*Vatan Sevgisi Ve Yurttaşlık Bilinci Oluşturmada Lise Coğrafya Derslerinin Yerinin Değerlendirilmesi*" isimli araştırmada, vatanını seven bilinçli ve sorumluluk sahibi bireylerin yetiştirilmesinde coğrafya dersinin önemine değinmiştir. Anket yöntemini kullanan araştırmacı 50 resmi lisede görevli 135 öğretmenle anket yaparak elde ettiği verilere ANOVA, aritmetik ortalama, yüzde, frekans değerleri ile t- testi uygulayarak cinsiyet ve eğitim bazlı farklılıkları tespit etmiştir. Araştırmada coğrafya derslerinin, bireylere vatan sevgisi, milli bilinç ve milli kültürün öğretilmesinde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilerek, bireylerin vatanını koruma ve sevmelerinde coğrafya dersinin çok büyük bir payının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demirci (2005) "*Küreselleşen Dünyamızda Coğrafyanın Siyasal Gücü ve Türkiye Ölçeğindeki Rolü*" isimli araştırmada dünyanın küreselleşme nedeniyle çok hızlı bir değişim süreci yaşadığını belirtmiştir. Ülkelerin bu değişimden asgari düzeyde etkilenmesi için hem coğrafi konumlarına hem de coğrafya eğitimine önem vermeleri gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmanın ilerleyen bölümlerinde Türkiye'nin toplumsal, kültürel ve teknik anlamda bir takım zorluklar yaşadığı, bu zorlukların coğrafya eğitimine önem verilmesi durumunda aşılabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte Türkiye'deki coğrafya eğitiminin ilköğretimden yükseköğretime kadar gözden geçirilerek coğrafya eğitiminin daha modern teknik ve araçlarla verilmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Akinoğlu (2006) “*Coğrafya Eğitimi ve Toplum*” isimli araştırmada tezsiz yüksek lisans yapan 35 ğrenci ile görüşme yaparak coğrafya eğitiminin kimlik oluşturmadaki, sosyal olaylardaki, ağdaş dünyayı anlamadaki etkisine yönelik alt problemleri araştırmıştır. Coğrafya eğitiminin bireylerde vatandaşlık bilinci oluşturduğu, coğrafya eğitimi alan bireylerin buldukları ülke ve dünyayı daha farklı anlamlandırdığı belirtilerek coğrafya eğitiminin toplum açısından önemine değinilmiştir. Coğrafyanın sadece fiziki olayları inceleyen bir bilim dalı olmadığı, aynı zamanda savaşlar, gçler, yerleşme, kültürel kimlikler gibi beşeri olayları inceleyen bilim dalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Coğrafya ğretim programına felsefe dersinin dahil edilmesi, coğrafya konuları işlenirken günlük hayatın bu konuların içine dahil edilmesi önerilerinde bulunulmuştur.

ifi (2016) “*Coğrafya’da Değer Eğitimi*” isimli araştırmada coğrafyanın tanımına dair genel bir çizgi çizerek, eğitim-coğrafya ilişkisinden bahsetmiş, coğrafya ğretim programında yer alan vatanseverlik değerini ile coğrafyanın ilişkisini ele almıştır.

İncekara (2007) “*Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Uluslararası Eğilimler ve Türkiye rneği*” isimli araştırmada günümüzde dünyada coğrafya eğitimi alanında sürdürülebilirlik eğitimi ve ileri teknolojilerin kullanıldığını ve bu gelişmelerin oldukça hızlandığını belirterek, aynı gelişmelerin gerek geliştirilen program anlayışı gerek ğretmen nitelikleri itibariyle Türkiye’de de yaşandığını, ancak bu durumun uygulamada ortaöğretim seviyesinde yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Araştırma sonunda eğitim sistemi ve coğrafya eğitiminin sürekli yenilenmesi gerektiğini, coğrafya eğitiminin asıl hedefinin dünya insanı yetiştirmek olduğunu belirtmiştir.

Doğanay ve Zaman (2002) “*Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Hedefler-Stratejiler ve Amaçlar*” isimli araştırmada coğrafya eğitiminin strateji ve amaçlarına değinerek, ülke sevgisi ile ülke savunmasında coğrafyanın önemini belirtmişlerdir. Coğrafya eğitiminin bireylerde

vatan ve millet sevgisi oluşturarak, olaylara bilimsel açıdan bakma yeteneği kazandırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Meydan (2011) “*Sosyal Bilgilerde Coğrafyanın Yeri Ve Önemi*” isimli araştırmada Sosyal Bilgiler dersinin en temel hedefinin sorumlu ve aktif vatandaşlar yetiştirmek olduğunu belirterek, coğrafya dersinin de bu hedefin gerçekleştirilmesine katkı sağladığı bulgusunu ortaya koymuştur.

Kaya (2013) “*Neden Coğrafya? Neden Coğrafya Eğitimi?*” isimli araştırmada literatür taraması yöntemini kullanmış ve coğrafyanın öneminin her geçen gün arttığını ifade ederek vatan sevgisi ve yurttaşlık bilinci oluşturmada coğrafyanın öneminden bahsetmiştir. Araştırmasının sonunda vatanına ve milletine bağlı bir millet olmanın coğrafyaya verilen önemle gerçekleşeceğini ifade ederek, ülkemizde coğrafya bilimine gereken önemin verilmediğini ifade etmiştir.

Atasoy ve Koç (2015) “*Coğrafya Öğretiminin Aktif Vatandaşlık Eğitimindeki Rolü: Öğretim Üyesi Görüşleri*” isimli araştırmada vatandaşlık eğitiminin birçok disiplinle olduğu gibi coğrafya ile de ilgisinin olduğunu belirterek, bu ilginin aidiyet, sorumluluk, duyarlılık bağlamında gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Araştırmada coğrafya eğitiminin en önemli sorumlulukları arasında farklılıklara saygı duyma özelliği kazandırması, toplumsal farklılıkların önüne geçmesi ve böylece aktif dünya vatandaşlığının oluşumuna katkı sağlaması sonuçlarına ulaşılmış, aktif vatandaşlığın geliştirilmesine yönelik araştırmaların fazlaştırılması önerisinde bulunulmuştur.

Öztürk (2015) “*Değişen Dünyada Coğrafya Eğitimi*” isimli araştırmada teknolojik gelişmeler ve sosyal olayların eğitimin boyutunu sürekli değiştirdiğini ifade etmiş, etkin vatandaş yetiştirmede coğrafya eğitiminin önemine felsefi açıdan bakılması gerektiğini belirtmiştir. Coğrafya eğitiminin temelini mekâna dayandığını, bu nedenle mekânsal boyutun büyük bir önem arz ettiğini, bilgi iletişim teknolojilerinin çok yakın bir zamanda coğrafya

eğitimine uyarlanacağını dile getirerek, özellikle yakın zamanda uzaktan algılama sistemleri, sanal laboratuvarlar gibi teknolojiler sayesinde coğrafya eğitiminde kitaba duyulan gereksinimin ortadan kalkacağını belirtmiştir. Çevrenin korunması ve doğal kaynakların etkin kullanımının sürdürülebilirlik kapsamı doğrultusunda ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Küreselleşmenin toplumlar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri dile getirerek, burada en önemli görevin toplumsal kimlik oluşturması kapsamında coğrafya eğitimine düştüğünü söylemiştir. Araştırma sonunda mekanı doğru olarak kullanabilen, eğitim teknolojilerini eğitimin her alanına entegre eden, sürdürülebilir bir dünya algısına ulaşan, küreselleşmenin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerinin farkına varabilen becerilerle yetişmiş bireylerin önemine vurgu yapılmıştır.

Baysoy (2016) “*Jeopolitik Kayma: Denge Kuşaklarından Geçit Bölgelerine*” isimli araştırmada jeopolitik kavramının analizini yaparak, jeopolitik, siyasi coğrafya, jeostrateji ve küreselleşme kavramlarını birbirleriyle olan ilişkileri açısından incelemiş, jeopolitik kavramının politikayı şekillendiren önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşmıştır.

zey (2010) “*Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisi*” isimli araştırmada hâkimiyet, dünya hkimiyeti, hâkimiyet teorileri, coğrafi unsurların hâkimiyet teorilerine etkisini ele alarak, Türkiye’nin hâkimiyet teorilerinin neresinde bulunduğu, Türkiye’nin geçmişten gelen önemi ve jeopolitik görüşlerin uygulanabilirliği meselelerini bulunduğu konumdan kaynaklanan önemle ifade etmiştir.

Genel Alandaki Alanyazın

şenses (2002) “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinin Milli Bilincin Oluşmasındaki nemi*” isimli araştırmada anket, görüşme ve gözlem yöntemleri kullanılarak sosyal bilgiler dersinin öğrencilerde milli bilinci oluşturmadaki etkisi ile Sosyal Bilgiler dersinde hangi öğrenme alanlarının milli bilinç oluşturduğu ele alınmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin vatan, millet, lk gibi kavramların yerleşmesinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu belirtilerek,

araştırma sonunda erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre araştırılan tüm konu alanlarında % 10 oranında daha başarılı olduğu, 5. sınıf öğrencilerinin de 4. sınıf öğrencilerine göre milli bilinci daha iyi özümledikleri belirtilmiştir. Milli bilincin oluşturulmasında aile ve öğretmen ile birlikte sosyal bilgiler dersinin payının oldukça önemli olduğu ifade edilerek, öğrencilerde milli bilincin oluşturulması sırasında modern öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması, derslerde uygulamaya önem verilmesi, öğretmenlerin çevrenin korunması hususunda öğrencilere telkinlerde bulunması, her derste değerler eğitimine önem verilmesi, öğrencilerin mahalli kurtuluş günlerine götürülmesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur.

Uslu (2011) “*İlköğretim Okulları II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersinin Milli Bilincin Oluşmasındaki Etkisi*” isimli araştırmada 6 ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşan 180 öğrenciye anket yapmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin milli bilinç konusunda doğru ve olumlu çıkarımlarda buldukları belirtilerek, öğrencilerdeki bu olumlu tutumların sosyal bilgiler dersindeki kazanım değer ve ara disiplinler yoluyla gerçekleştiğini belirtmiştir. Bunun yanında kız öğrencilerinin milli bilinç oranının erkeklere oranla daha yüksek olduğu, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin milli bilinç seviyelerinin birbirine yakın oranda seyrettiği sonuçlarına ulaşmıştır. Araştırmacı, derslerde milli bilince dair daha somut konulara yer verilmesi, ülke gerçeklerinden bahsedilmesi, kültürel değerlerin uygulamalı olarak verilmesi, derslerde milli değerlerden sık sık bahsedilmesi, milli bilincin sadece sosyal bilgiler değil diğer derslerde de verilmesi gerektiği, milli bilince dair yerli ve yabancı kaynakların okunması gerektiği önerilerini getirmiştir.

Uyar (2007) “*Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Ve Kültürel Kimlik Geliştirme*” isimli araştırmada literatür taraması yöntemini kullanarak, Türkçe eğitiminin milli kültürü aktarmadaki görevini aktarmayı amaçlamıştır. Altıncı sınıf Türkçe dersi öğretim programını inceleyerek, benlik, kimlik, milli benlik, Türk kültür öğelerinin önemine değinmiştir. Araştırma sonunda bireylere kültürel kimliğin kazandırma şeklinin üç şekilde gerçekleştiğini

ifade ederek, bunlardan birincisinin sistemli ve sistemsiz olarak ikiye ayrıldığı, kültürün sistemsiz olarak kazanımının aile ve arkadaş çevresi sayesinde gerçekleştiği, sistemli kazanımının okulda gerçekleştiği, kültürel kimlik kazanımının ikinci yolunun kültürel değerlere olumlu bakış açısı geliştirerek oluştuğu, üçüncüsünün ise bireyin kültürel değerleri özümseyip içselleştirmesiyle oluştuğu ifade edilmiş, kültürel kimlik oluşumunda Türkçe dersinin katkısına vurgu yapılmıştır. Araştırmacı son olarak Türkçe öğretim programında kültürel değerleri yansıtacak kazanım ve konuların artırılması, klavuz kitap ile ders kitaplarındaki görsellerin milli değerleri arttıracak şekilde yeniden düzenlenmesi, derslerde değerler eğitime önem verilerek bireylerdeki kültürel kimlik gelişiminin arttırılmasına yönelik önerilerde bulunmuştur.

Bakioğlu ve Kurt (2009) “*Öğretmenlerin Demokrasi Vatandaşlık Ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi*” isimli araştırmada İstanbul İli Tuzla ilçesinde görev yapan 45 öğretmenle nitel yöntemi kullanarak yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile öğretmenlerin vatanseverlik algılarını saptamayı hedeflemişlerdir. Araştırma sonunda vatanseverlik algısının niteliksel boyutunun ön plana çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. Vatanseverlik algısının hangi ders veya müfredatta yer alması gerektiğinin niteliksel boyut kadar önemli olmadığı ve vatandaşlık bilincinin verilmesinde okul, aile ve çevrenin önemi ifade edilmiştir.

Mindivanlı ve Aktaş (2011) “*Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Müfredatında Yer Alan Milli Ve Evrensel Değerler*” isimli araştırmada altıncı sınıf müfredat ve ders kitabında yer alan milli ve evrensel değerlerin dağılımını incelemeyi amaçlayıp, araştırma sonunda milli ve evrensel değerlerin çok yoğun bir şekilde verildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kan (2009) “*Amerika’da Vatandaşlık Eğitimi*” isimli araştırmada literatür taraması yöntemini kullanarak, Amerika’daki vatandaşlığın ülkenin devamını sağlamak adına çok önemli bir yer teşkil ettiğini ifade etmiştir. Araştırma sonunda Amerika’da vatandaşlık

eğitiminin sadece okullarda verilmediğini, hayat boyu devam ettiğini söyleyerek, Amerika’da farklı milletlerin bütünleştirilmesinde vatandaşlık eğitiminin çok önemli bir yer teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sertkaya (2010) “*İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kültür Aktarımı Ve Kültürel Kimlik Geliştirme*” isimli araştırmada betimsel tarama modelini kullanarak, sosyal bilgiler dersinin kimlik oluşturmadaki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda araştırma konusu ile ilgili literatürü taranarak, sosyal bilgiler dersinin kimlik oluşturmadaki etkisi ile küreselleşmenin kimlikler üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Araştırma sonunda 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programının, öğrenciler üzerinde 6 ve 7. sınıf düzeyinde kültürel kimliğin oluşturulması açısından etkili öğrenme alanı ve kazanımlara sahip olduğu belirtilerek, öğrencilerde kültürel kimliğin oluşumuna yönelik çalışmaların yetersizliğinden bahsedilmiştir.

Keleş ve Tonga (2014) “*Öğrencilerin Vatandaşlık Bilincini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri*” isimli araştırmada nitel araştırma yöntemini kullanarak hazırlanmış oldukları yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğretmenlerle görüşmüşler, öğrencilerin vatandaşlık bilincini etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi okullarda 11 öğretmen ile yapılan araştırma sonrasında vatandaşlık ve insan hakları dersinin öğrencilerce çok sevildiği, aynı zamanda okullarda yapılan merkezi sınavların oluşturulmaya çalışılan vatandaşlık bilincini olumsuz etkilediği, ailelerin de bu konuda eğitimsiz ve yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Avcı ve Memişoğlu (2016) “*Kültürel Miras Eğitime İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*” isimli araştırmada nitel araştırma yöntemlerinde görüşmeyi kullanarak 34 sosyal bilgiler öğretmeniyle görüşmüşlerdir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan kültürel miras eğitiminin önemini araştırarak, araştırma sonunda müfredattaki kültürel miras konularının yetersizliğini saptamışlardır.

Yeniçeri (2014) “*Türk Kimliği Ve Travma*” isimli araştırmada geçmişte yaşanan olayların, bulunulan coğrafyanın bugünkü Türk milli kimliğini ve Türk kültürünü şekillendirdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda geçmişte yaşanan olayların günümüzdeki toplumsal şuurun oluşumunu sağladığını belirtmiştir.

Yeniçeri (2015) “*Milli Bilinç Nasıl Kırılır? Türkiye’ye Yönelik Psikolojik Operasyonlar*” isimli araştırmada küresel gelişmelerin milli değerleri tehdit ettiğini, geleneksel değerlerimizin geçersiz kılındığını, Türkiye’nin, küresel oyunların oynandığı bir ülke konumunda olduğunu, milli değerlerimizin küresel güçlerce hedef haline geldiğini belirtmiştir.

Çifçi ve Dikmenli (2016) “*Üniversite Öğrencilerinin Vatan Algısı Ve Geçmiş Dönük Değişimi*” isimli araştırmada beş farklı üniversitede öğrenim gören 35 öğrenci ile nitel araştırma yöntemini kullanarak hazırlanmış oldukları yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda üniversite öğrencilerinin vatan algılarındaki değişmelerin sebebini bulmak ve var olan algı durumlarını belirlemek amacıyla görüşmeler yapmışlar, araştırma sonunda vatan algısıyla ilgili iki farklı temaya ulaşırlarken, vatan algısının değişimiyle ilgili dört farklı temaya ulaşımlardır.

Yeniçeri (2007) “*Küreselleşme Sürecinde Milli Kimlik Erozyonu ve Etnik Kimlik İnşası: Doğu Karadeniz Bölgesinde Rize/Pazar Örneği*” isimli araştırmada Doğu Karadeniz Bölgesi’nin Pazar Kasabası’nın Dağdibi ve Kesikköprü Köylerinde anket, derinlemesine görüşme, katılımlı gözlem ve literatür taraması yöntemlerini kullanarak küreselleşme adı altında Türk milli kimliğini yıpratmaya yönelik etkilerin toplumsal gruplar üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırma sonunda Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yaşayan ve laz olarak adlandırılan sosyal grupların küresel güçlerin baskılarına rağmen bir etnik grup olarak ayrılmadıklarını tam tersine Türk milli kimliğinden gurur duyarak yaşamaya devam ettiklerini belirtmiştir.

Gelekçi (2003) “*Küreselleşme ve Milli Kültür*” isimli araştırmada küreselleşme kavramının tanımını yaparak küreselleşmeye ilişkin yaklaşımları ele almıştır. Araştırmada literatür taraması, anket ve mülakat yöntemleri kullanılarak, tüm veriler istatistiki yöntemle çözümlenmiştir. Anket uygulanan 328 akademik personelden alınan bulgular ve değişkenler Khi-Kare SPSS paket programı acılığıyla çözümlenmiştir. Araştırmamın ilerleyen bölümlerinde küreselleşme kavramının ilk kez 1960’lı yıllarda ABD ve Fransa’da ortaya çıktığı, daha sonra bütün dünyaya yayıldığı, 1980’li yıllarda akademik anlamda ele alındığı, 2000’li yıllarda ise her anlamda ele alınan bir konuma ulaştığı ifade edilmiştir. Küreselleşme, yerelleşme, ulus devlet kavramları irdelenerek 2. Dünya Savaşı sonrası küreselleşmenin Türkiye’ye ve milli kültüre ait etkileri incelenmiştir. Küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal boyutlarının ele alındığı araştırmada, küreselleşmenin ulus devletlere olan etkileri değişik boyutlarla incelenmiştir. Araştırma sonunda küreselleşmenin çok karmaşık bir kavram olduğu, küreselleşmenin toplumları ekonomik, kültürel ve toplumsal olarak her anlamda etkilediği, bu bağlamda ABD ve AB’nin küreselleşme olgusu bakımından diğer ülkeleri etkileyen konumunda olduğu, Türkiye ve gelişmekte olan ülkelerin ise etkilenen konumunda olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Güven (2011) “*Sosyal Bilgiler Dersinde Vatandaşlık Eğitimi Ve Vatandaşlık Eğitiminde Modeller*” isimli araştırmada sosyal bilgiler dersinin temel hedefinin etkili vatandaş yetiştirmek olduğunu ifade ederek, toplumun sürekli bir değişim içinde olduğunu, bu değişimin eğitim programlarını da etkilediğini belirtmiştir. Günümüzde her şeyin değiştiğini artık vatandaş olarak haklarını ezberleyen kişilere değil, aktif, yaratıcı, problem çözme yeteneğine sahip, gelişime açık bireylerden oluşan dünya vatandaşlığının geçerli olduğunu ortaya koymuştur.

Esen (2011) “*Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki İnsan Hakları Ve Vatandaşlık Bilinci İle İlgili Konuların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi*” isimli araştırmada

vatandaşlık bilincinin öneminden bahsederek sosyal bilgiler öğretim programındaki vatandaşlık bilinci verilmesine dair konuları öğretmen görüşlerine göre belirlemeyi amaçlamıştır. Anket yöntemi kullanılarak 124 sınıf öğretmeni aracılığıyla gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler yüzde, frekans ve aritmetik ortalama yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonunda öğretmenler vatandaşlık bilinci kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretim programının gerek yapı gerekse içerik olarak rolünü anlamlı bulmuşlardır.

Karakaş (2015) “*Modernlik Küreselleşme Ve Türkiye'nin Kimlikler Evreni*” isimli araştırmada küreselleşmenin günümüz toplumlarını şekillendirmeyi hedef alan en önemli projelerden biri olduğunu belirterek, küreselleşmenin yaşanan değişmelerle birlikte yeni sorunlara yol açtığını, bu değişmelerin kimliğin siyasi ve kültürel anlamda bir takım değişiklikler yarattığını ve bu durumdan da ulus devletlerin etkilendiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda gelişen perspektif ışığında yeni bir kimlik tahayyülünün gerekliliğini vurgulamıştır.

Orman (2015) “*Küreselleşme Ve Eğitimde Yeni Değerler*” isimli araştırmada küreselleşmenin eğitim yaklaşımları üzerine etkileri ve bu etkiler sonrasında oluşan ideal insan tipini ele alarak, bilgi toplumu, eğitimdeki yeni yönelimler ve öğretim programları küreselleşme ilişkisini incelemiştir.

İlgili alanyazın değerlendirildiğinde yapılan çalışmaların genellikle uluslararası ilişkiler, sosyoloji, sosyal bilgiler eğitimi, sınıf öğretmenliği ve eğitim bilimleri alanında gerçekleştirildiği, coğrafya eğitimi alanında milli bilincin oluşturulmasına yönelik çalışmaların çok yetersiz olduğu saptanmıştır. Oysaki coğrafya eğitiminin öğrencilerde milli bilincin kökleştirilmesindeki yeri ve önemi hiç de azımsanacak durumda değildir. Her ne kadar milli bilincin inşasına daha ilkokul yıllarından itibaren başlanılsa da, milli ve kültürel değerlere olan bağlılık ortaöğretim sıralarında kökleştirilmektedir. Buradaki en büyük görev de şüphesiz coğrafya derslerine düşmektedir. Bu bilinç doğrultusunda araştırmacı da seçilen tez konusu doğrultusunda arzu ve istek uyanmıştır.

Problem Durumu

Eğitim, insanlığın varoluşu ile birlikte yaşanan bir süreçtir ve bireylerin, toplumların gelecekleri eğitimlerinin niteliğine bağlıdır. Bireylerin eğitim yaşantıları onların hayat felsefelerini, başarılarını ve kişiliklerini etkiler. Genç kuşakların yetişmesi her ülkede toplumun büyük önem verdiği, devletlerin de doğrudan veya dolaylı olarak yüklendiği eğitim faaliyetleri ile sağlanır (Öztürk, 2002, s. 12). Her sistem sağlıklı bireyler yetiştirmek ve bu anlamda gerek milli gerekse manevi değerlerle murassa nesiller yetiştirerek bekasını güçlendirmek ister (Yeğin ve Tösten, 2015, s. 362).

Bilginin hızla çoğaldığı 2000'li yılları yaşarken insanın hayatta kalmasını sağlayan temel ihtiyaçları arasında hava, su ve ekmek ne kadar elzem ise ülkelerin ayakta kalmasında da eğitim aynı derecede önem taşımaktadır (Özan, 2013, s. 2). Toplumların geleceklerini teminat altına alabilmeleri için eğitimin önemi büyüktür. Bu nedenle her devlet, bireyleri için etkin bir eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Eğitim faaliyetlerinde hedeflere ulaşılması ise her yönüyle çağın koşullarına ayak uydurabilmek ile mümkündür. Başka bir ifade ile etkin bir eğitim öğretim yapılmadan toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak ve geleceği şekillendirecek bireylerin yetiştirilmesi mümkün değildir (Şahin, 2010, s. 127). Eğitim aracılığıyla şekillendirilen kuşaklar mensup oldukları ülkenin siyasal gücü ve sosyal yaşam koşullarına da anlam katarlar (Aktin, 2011).

Bireyin ve toplumun gelişmesini sağlamak için bir devletin büyük yatırımlarla bireylere ve topluma sunduğu eğitim hizmetleri, o ülkenin eğitim politikasına göre şekillenir ve yürütülür (Öztürk, 2002, s. 12). Bu nedenle eğitim politikalarının amacı ve eğitim programlarının içeriği büyük önem arz etmektedir.

Eğitim programları ve bunun bir parçası olan öğretim programları nasıl bir eğitim ve nasıl bir gelecek sorularına cevap aranan çalışmalardır. Her devlet kendi geleceği için eğitim programlarını, kendi kuruluş ideolojisi doğrultusunda hazırlamak durumundadır. Tüm örgün

ve yaygın öğretim süreçleri eğitim programları ile düzenlenir (Karabağ, 2010, s. 77). Bir bakıma ulaşılmaması beklenen hedeflerin temel yapı taşları eğitim programları aracılığıyla düzenlenir (Taş, 2007).

Güneş (2015), eğitim politikasını bir milletin sahip olduğu eğitim kurumlarının beklenen amaçlara ulaşması için uygulayacağı kararlara yasal dayanak teşkil eden geniş ve temel bir plan olduğunu ifade ederek, bu politikanın oluşturulmasında toplumun değer yargıları ile sosyo-ekonomik koşulların ağır bastığını belirtmiştir. Kongar (1999), her toplumsal yapının en temel görevinin kendini sürdürmek olduğunu belirterek, kendini sürdürme olayının da en iyi şekilde gerçekleştiren olgunun eğitim olduğunu belirtmiştir.

Vatan sevgisi ve bilinci Milli Eğitim müfredat programlarında küçük yaştan itibaren öğrencilere kazandırılmaya çalışılan, üzerinde hassasiyetle durulan bir değerdir. Bu nedenle bireylerde vatan sevgisini filizlendirebilmek için müfredat programlarında farklı sınıf düzeylerinde ve farklı disiplinlerde çeşitli şekillerde bu konuya yer verilmiştir (Çifçi ve Dikmenli, 2016, s. 851). Örneğin ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi vizyonu çağdaş, Atatürkçü, tarihini kavrayan, demokratik değerlere saygılı, bulunduğu çevreye duyarlı, bilgiye önem veren, eleştirebilen, üretken, sorumlu vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir (MEB, 2010). Coğrafya dersi öğretim programının vizyonu da vatanını koruyan, milli değerlerine bağlı, kültürel vizyonu güçlü, sahip olduğu becerileri geliştirerek geleceğe taşıma stratejisini taşıyan bireyler yetiştirilmesini hedeflemektedir (Meydan, 2011). Bu ifadeden kısaca ulusal değerlere bağlı, aynı zamanda küresel sorunlarla ilgilenen, demokratik, kritik eden, katılımcı bir vatandaş profili çizildiği görülmektedir (Güven, 2011, s. 47)

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ortaöğretimdeki en temel amaç, bireyler için gerekli olan genel kültürle birlikte, her türlü problemin çözümü için gerekli olan temel beceriye sahip, ülkesinin kalkınmasına katkı sağlayan bireylerin yetişmesini sağlamaktır.

Bireylerin bu amaçlara ulaşabilmesi için yeterli düzeyde coğrafya bilgisine ihtiyaçları bulunmaktadır (Ünlü, 2014).

Ortaöğretim coğrafya dersi MEB'e bağlı resmi ve özel kurumlar ile ilk ve ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumlarında okutulan bir derstir. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları değerlendirildiğinde nihai hedefin vatanına ve milletine bağlı, görev ve sorumluluklarını bilen, çağdaş, yaratıcı ve seçkin vatandaşlar yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafya dersinin genel amaçları arasında da bireylerde vatan ve millet olma bilincini daha köklü kılarak milli değerleri özümsetmek yönünde amaçlar bulunmaktadır. "Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile coğrafya dersinin genel amaçları birlikte değerlendirildiğinde;" genel olarak uyuştukları görülmektedir. Aynı zamanda coğrafya dersi vatan, mekân, konum, jeopolitik ve jeostrateji gibi kavramların bireylerde kökleştirilmesi bakımından özel bir misyona sahiptir. Bu misyon, coğrafya dersine programlar üstü bir görev de yüklemektedir. Dolayısıyla özellikle ortaöğretim kurumlarında milli bilincin kökleştirilmesi bakımından bu dersten beklentiler giderek artmaktadır. Coğrafya öğretim programının uygulayıcısı olan coğrafya öğretmenlerinin ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmadaki misyonu hakkındaki düşünceleri büyük önem arz etmektedir.

Öte yandan bugün coğrafya öğretimi alanında sosyo-ekonomik planlamaların rolünün tam olarak anlaşılabilmesi, coğrafyacıların modern dünyadaki birçok çalışma alanını atıl bir konumda bırakmasına yol açmıştır. Bu durum sonrasında oluşan boşluk ister istemez başka bilim dalları tarafından doldurulmaya başlanmıştır. Hâlbuki coğrafya bilgisinin genç yaşlardan itibaren kazanılması bireyin gelecek yaşamını şekillendirmede büyük bir etkiye sahiptir. Türkiye de bu bilgiyi dikkate almamanın acılarını geçmişte Sarıkamış harbinde çok acı bir şekilde yaşamıştır (Demirci, 2005; Doğanay, H. ve Doğanay, S., 2014; Kılınç ve Ateş, 2013).

Coğrafya eğitiminin önemini anlayan ülkeler gerekli adımları atarak genç kuşakların bu eğitimi yeterince almalarını sağlamıştır. Örneğin, dünyada coğrafya eğitiminin en yoğun olarak verildiği Japonya'da çocuklar 6 yaşında coğrafya eğitimiyle tanışmaktadır. Lise yıllarında verilen coğrafya eğitimi ise Batı ülkelerinin üniversite düzeyindedir. İngiltere'de coğrafya eğitimin en temel hedefi 5 yaşından itibaren çocuklarda mekân bilincinin gelişimini sağlamaktır. Avustralya coğrafya eğitimi ise aktif, sorumlu ve sürdürülebilir çevre doğrultusunda hareket eden vatandaşlar yetiştirmeyi bir ilke haline getirmiştir. Hindistan nüfusunun çok azı üniversite eğitimi alma şansına sahiptir, ancak bu fırsatı bulan öğrenciler iyi bir coğrafya eğitimi almaktadır. Dolayısıyla tüm dünyada coğrafya eğitimi ilköğretimden yükseköğretime büyük önem arz etmektedir (Ateş, 2013; Kaya, 2013; Taş, 2007).

İnsanlık günümüzde, geçmişte benzeri pek görülmemiş biçimde, hızlı ve yapısal bir dönüşüm içerisinde bulunmaktadır. Dönüşümde en büyük tetikleyicinin son iki yüzyılda meydana gelen bilim ve sanattaki gelişmelerin dinamikleri etkilemesi olduğu söylenebilir (Demirli, 2013, s. 28). Bu etkiyi küreselleşme olarak ele almak mümkündür.

Küreselleşmenin hedeflerinden birisi de tek tip bir dünya kültürü oluşturmaktır. Bu, dil, din, güzel sanatlar, yeme içme alışkanlıkları, giyim-kuşam tarzları vb. kültür unsurlarını kapsayan bir hedefdir. Böyle bir sonucun mümkün olmadığını düşünmekle birlikte, günümüzde küreselleşmenin milli kültürlere yaptığı tahribatı da göz ardı edemeyiz (Aça ve Durgut, 2004, s. 91-92). Kültürel bütünlükte bir parçalanma varsa, kişiye ve topluma bir kimlik kazandırılmıyorsa yahut silikleşmişse, kültürün bütününe ait bir problem var demektir. Bu durumda insanlığımızı da, milliyetimizi de kaybederiz. Çünkü bizi insan yapan ve farklılaştırarak milli kimliğimizi veren değerler, imanımızın ölçülendirdiği mukaddeslerdir. Bunlar değişmeyecek, ama hayata hâkim olacaklardır ki, üslup ve şahsiyet kazandırsınlar. Hayattan kaçır, kendi kabuğundan katılaşıp kalırsa veya hayata yenilir sel üstünde çöp olursa, kültür de, insan da yok olur (Kösoğlu, 1995, s. 28-171). Dolayısıyla coğrafya eğitiminin bir

görevi de özellikle kimlik, milli devlet, milli bilinç gibi kilit konuları ele alarak, bireylerde bu konulara ilişkin alt yapıyı sağlamaktır.

Bu fikirlerden de yola çıkarak coğrafya eğitimcilerine düşen en önemli sorumluluk, Türkiye'nin ihtiyaç duyacağı, kendi değerlerini bilen, koruyan ve geliştiren yetkinliğe sahip vatansever vatandaşlar yetiştirilmesini sağlamak olmalıdır. Bu durum ancak, coğrafi değerler milli değerler olarak öğrenilir ve öğretilirse vatan sevgisine yönelik duyarlılık artırılabilir (Çifçi ve Dikmenli, 2016, s. 852). Günümüzde Türk insanının dünyaya ilişkin sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkileri anlayarak yaşamını bu doğrultuda şekillendirmesi için coğrafya derslerine büyük ihtiyaç duyulmaktadır (Ünlü, 2014). Bu bakımdan coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisi konusunda coğrafya öğretmenlerinin ne düşündükleri çalışmanın problemini teşkil etmektedir.

Araştırmanın Amacı:

Her toplumun kendine özgü kültürel değerleri bulunmaktadır. Kültürel değerler, toplumları ayakta tutan ve onları diğer toplumlardan ayıran en önemli özelliktir. Kültürel değerlerin bireyden bireye, toplumdaki topluma aktarılma işlevi eğitim, eğitim kurumları ve eğitim programlarında yer alan bir takım dersler sayesinde gerçekleşmektedir. Coğrafya dersi bu amaca hizmet eden ve ortaöğretimde okutulan temel bir derstir. Araştırmanın amacı coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin fikirleri coğrafya öğretmenlerinin görüşleri ekseninde incelemektir.

Araştırma amacı kapsamında şu alt amaçlara cevap aranmaya çalışılmıştır:

Nicel Verilere Dayalı Alt Amaçlar:

1-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?

2-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya yönelik görüşleri **cinsiyete** göre değişmekte midir?

3-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri **eğitim durumuna** göre değişmekte midir?

4-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri **çalıştıkları kuruma** göre değişmekte midir?

5-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri çalıştıkları **lise türüne** göre değişmekte midir?

6-Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri **mesleki kıdem değişkenine** göre değişmekte midir?

Nitel Verilere Dayalı Alt Amaçlar:

1-Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersi, öğrenciler üzerinde vatan ve millet sevgisinin kökleştirilmesinde etkili midir?

2-Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersi, öğrencilerde milli bilincin yerleştirilmesinde etkili bir ders midir?

3-Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerde milli bilincin gelişmesine ne yönde katkı sağlamaktadır?

4-Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya derslerinde kullanılan ders araç gereçleri milli bilincin gelişmesine katkı sağlamakta mıdır?

5-Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersinin vatan savunmasına katkısı ne yöndedir?

6-Coğrafya öğretmenlerine göre günümüzdeki savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan uluslararası göçler ve mülteci akınlarının milli bilince etkisi ne doğrultudadır?

7-Coğrafya öğretmenlerine göre, küreselleşmenin coğrafya dersleri üzerindeki etkisi bulunmakta mıdır?

8-Coğrafya öğretmenlerine göre, coğrafya dersi ülkelerin, dünya siyasetinde etkin rol oynamasında etkili midir?

9-Coğrafya öğretmenlerine göre, Türkiye'nin bilim, sanat ve spordaki uluslararası başarıları milli bilinci etkilemekte midir?

10-Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretim programının milli bilinci oluşturma konusundaki nitel verilere dayalı görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Ülkelerin geleceğini tayin eden en önemli zenginliklerden birisi insan kaynağıdır. İyi eğitilmiş, dinamik, çağın gerektirdiği bilgi ve teknik donanıma sahip insan kaynağı ülkelerin, diğer dünya ülkeleri arasındaki prestijini tayin etmesi bakımından önemlidir.

Günümüzde küreselleşme ile beraber “dünya vatandaşı” olmanın yanında kendi ülkemiz ve milletimize ait maddi ve manevi değerlerinin farkında olan ve bu değerleri özümseyip davranışa dönüştürebilen bireylerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Ancak bunları yaparken başka ülkelerin kültürel değerlerine saygı duyan bireylerin yetiştirilmesi de üzerinde durulması gereken bir noktayı teşkil etmektedir. Çünkü milli kültürlerin dünya üzerinde tanınıp yükselebilmesinin en önemli yolu, aynı zamanda başka kültürlere gösterilen saygıdan geçmektedir.

Bu çalışma, coğrafya öğretmenlerinin milli bilince olan algılarını nicel ve nitel olarak ortaya koyması, coğrafya dersi öğretim programının milli bilince ilişkin vizyonunu coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın konu ile ilgilenen akademisyen, uzman, öğretmen, öğrenci, araştırmacı, kurum ve kuruluşlara ışık tutarak, ilgili literatüre yenilik getireceği düşünülmektedir.

Varsayımlar

- 1-Araştırma için yapılan literatür taramasının yeterli olduğu,
- 2-Örnekleme teşkil eden coğrafya öğretmenlerinin evreni temsil ettiği,
- 3-Veri toplama araçlarının araştırmanın amacına uygun olarak seçildiği,
- 4-Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin dış etkenlerden aynı oranda etkilendikleri,
- 5-Veri toplama araçlarının güvenilirlik çalışmasına dair alınan uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma;
- 1- İlgili literatürle,
  - 2-2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale İli ve ilçelerinde görev yapan 87 coğrafya öğretmeni ile,
  - 3- Uygulanan anket ve yapılan görüşme soruları ile,
  - 4-Coğrafya öğretmenlerinin veri toplama araçlarına vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Öğretim: Eğitim-öğretim faaliyetlerinin belli bir amaç çerçevesinde, planlı ve amaçlı bir şekilde yürütülmesi işidir (Öztürk, 2002).

Vatan: Sıla, memleket, köken, ar (<http://tdk.gov.tr>).

Coğrafya: Yeryüzündeki doğal ve beşeri olayların sebep ve sonuçlarını dağılışı ilkesi doğrultusunda inceleyen bir bilim dalıdır (Özey, 2012).

Milli bilinç: Türk Milliyetçiliğinin ve dolayısıyla Atatürk milliyetçiliğinin gereklerini davranış haline getirmektir (Şenses, 2002, s. 5).

Küreselleşme: Ekonomik, sosyal, kültürel, yönetsel vb. yönlerden dünyaya açılma, dünyayla bütünleşme süreci (Güneş, 2015, s. 240).

Bölüm II

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisini coğrafya öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda belirlemeyi amaçlamayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

Genel olarak bir durumu varolan şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde araştırılan olay, kendi şartları içerisinde değiştirilmeden aynen tanımlanır (Karasar, 2013). Araştırmalarda sonuçları desteklemek adına her iki yöntemin de kullanılması gerekebilmektedir (Kozak, 2014). Nicel ya da nitel araştırmaları planlarken bize yol gösteren en temel başlangıç, araştırmak istediğimiz konudur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013, s. 237).

Araştırmada, hem nicel yöntem hem de nitel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel yöntemi kapsamında anketten faydalanılarak Statistical Package for the Social Sciences 20 (SPSS) programı yardımıyla öğretmenlerin sorulara verdiği cevapların frekans ve yüzde değerleri alınarak yorumlanmıştır. Katılımcıların ifadelerine verdikleri cevaplar cinsiyet, eğitim durumu, kurum türü, lise çeşidi ve mesleki hizmet sürelerine göre çeşitli testler yapılarak karşılaştırılmıştır.

Nitel yöntem kapsamında ise görüşme tekniği doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Böylelikle öğretmenlerin iç dünyalarına girilerek görüşme sorularının anlamı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu husus araştırmanın bütünsel bir tarzda ele alınarak, analiz ve örüntülerin oluşumuna imkân sağlamıştır.

Evren ve Örneklem

Örneklem araştırmaya bilfiil katılan kişilerden oluşan gruba denir (Öztürk, 2014, s. 92).

Küme örneklem, “*grupça örnekleme*” olarak isimlendirilmektedir. Küme örneklemede evrendeki bütün elemanlar eşit seçilme şansına sahiptir (Karasar, 2013).

Seçkisiz örnekleme nicel ve nitel araştırmalarda genellikle tek başına kullanılmayıp, çoğu zaman küme, sistematik ve tabaka örneklem türlerini desteklemek amacıyla birlikte kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Basit seçkisiz örneklemede evrende bulunan tüm birimlerin seçilme olasılığı aynı olup, birinin seçimi diğerini etkilemez. Nitel araştırmalardaki önemli husus örneklemin orijinalliğidir (Büyüköztürk vd., 2013; Yeşil, 2010).

Araştırmada küme örneklem ve seçkisiz örneklem türlerinden basit seçkisiz örneklem kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini “2015-2016 eğitim öğretim yılında Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lâpseki ve Yenice İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri”ne bağlı 66 devlet okulu ile özel okulda görev yapmakta olan 95 coğrafya öğretmeni oluşurmaktadır. Araştırmanın nicel örneklemini küme örneklem yoluyla seçilen 87 coğrafya öğretmeni oluşurmaktadır. Anket uygulanan 87 coğrafya öğretmeni arasından basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen 20 coğrafya öğretmeni ise araştırmanın nitel örneklemini teşkil etmektedir.

Nicel Katılımcılara Ait Demografik Veriler

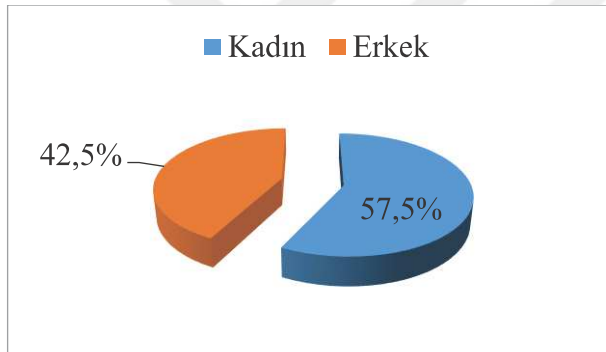
Anket uygulamasına katılan öğretmenlerin demografik özelliklere göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1

Anket Uygulanan Öğretmenlerin Cinsiyeti

<u>Cinsiyet</u>	<u>f</u>	<u>%</u>
Kadın	50	57,5
Erkek	37	42,5
<u>Toplam</u>	<u>87</u>	<u>100</u>

Tablo 1'e göre anket uygulanan öğretmenlerin % 57,5'i kadınlardan, % 42,5'i erkeklerden oluşmaktadır.

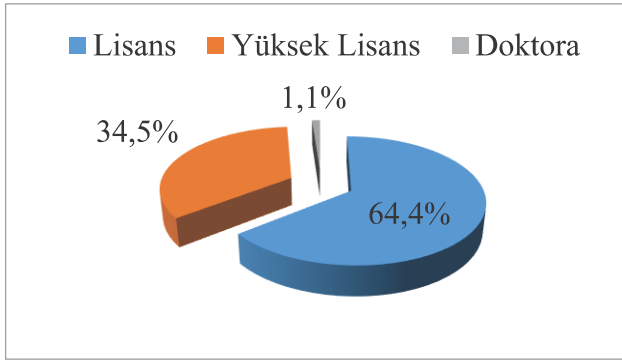
Şekil 1. Anket uygulanan öğretmenlerin cinsiyeti

Tablo 2

Anket Uygulanan Öğretmenlerin Eğitim Durumu

<u>Eğitim Durumu</u>	<u>f</u>	<u>%</u>
Lisans	56	64,4
Yüksek Lisans	30	34,5
Doktora	1	1,1
<u>Toplam</u>	<u>87</u>	<u>100</u>

Tablo 2'ye göre anket uygulanan öğretmenlerin % 64,4'ü lisans mezunu, % 34,5'i yüksek lisans mezunu, % 1,1'i doktora mezunudur.

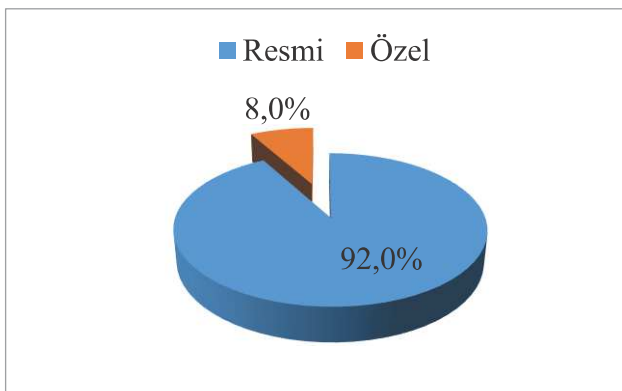
Şekil 2. Anket uygulanan öğretmenlerin eğitim durumu

Tablo 3

Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kurum Türü

Kurum Türü	f	%
Resmi	82	92
Özel	5	8
Toplam	87	100

Tablo 3'e göre anket uygulanan öğretmenlerin % 92'si resmi ortaöğretim kurumunda çalışırken, % 8'i ise özel ortaöğretim kurumunda çalışmaktadır. Dolayısıyla anket uygulanan öğretmenlerin büyük çoğunluğu devlete ait kurumda görev yapmaktadır.

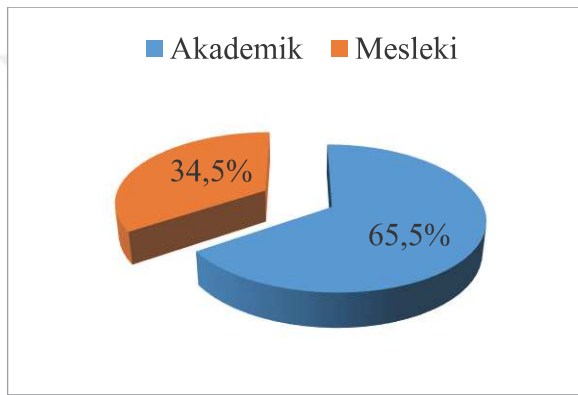
Şekil 3. Anket uygulanan öğretmenlerin kurum türü

Tablo 4

Anket Uygulanan Öğretmenlerin Lise Türü

Lise Türü	f	%
Akademik	58	65,5
Mesleki	29	34,5
Toplam	87	100

Tablo 4'e göre anket uygulanan öğretmenlerin % 65,5'i akademik lise türünde çalışırken, % 34,5'i mesleki lise türünde çalışmaktadır.

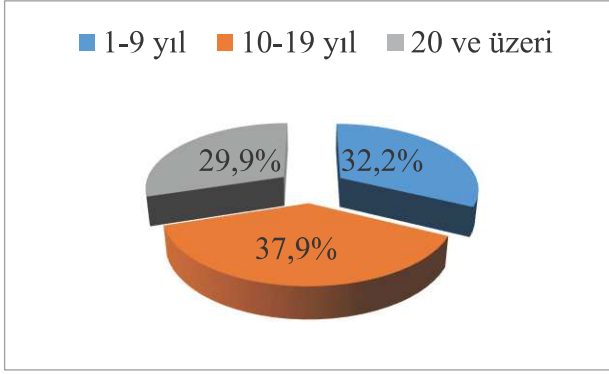
Şekil 4. Anket uygulanan öğretmenlerin lise türü

Tablo 5

Anket Uygulanan Öğretmenlerin Kıdem Durumu

Kıdem	f	%
1-9	26	32,2
10-19	33	37,9
20 +	28	29,9
Toplam	87	100

Tablo 5'e göre anket uygulanan öğretmenlerin % 32,2'si 1-9 yıl grubunda yer alırken, % 37,9'u 10-19 yıl grubunda yer almakta, % 29,9'u ise 20+ yıl grubunda bulunmaktadır.

Şekil 5. Anket uygulanan öğretmenlerin kıdem durumu

Nitel Katılımcılara Ait Demografik Veriler

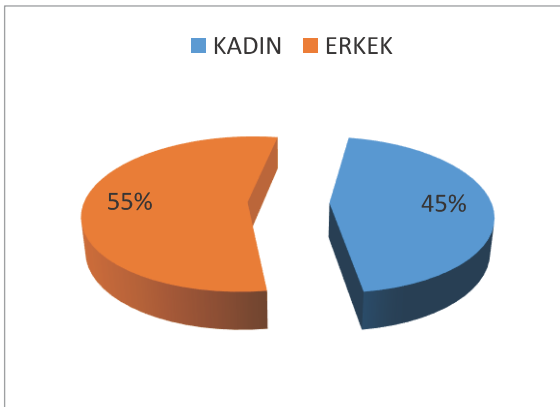
Görüşmeye katılan öğretmenlerin demografik özelliklere göre dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 6

Görüşülen Öğretmenlerin Cinsiyeti

Cinsiyet	f	%
Kadın	9	45
Erkek	11	55
Toplam	20	100

Tablo 6'ya göre nitel araştırmaya katılan öğretmenlerin % 45'ini kadınlar, % 55'ini erkekler oluşturmaktadır.

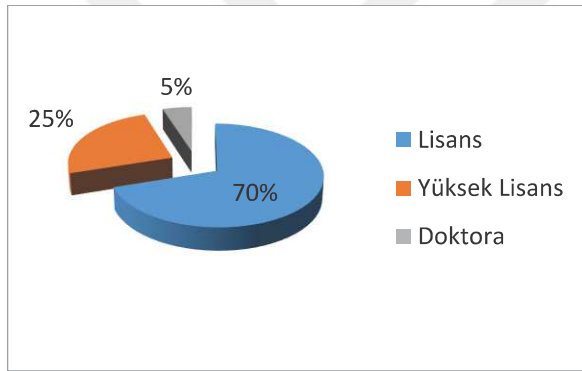
Şekil 6. Görüşülen öğretmenlerin cinsiyeti

Tablo 7

Görüşülen Öğretmenlerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Lisans	14	70
Yüksek Lisans	5	25
Doktora	1	5
Toplam	20	100

Tablo 7'ye göre nitel araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70' lisans mezunu, % 25'i yüksek lisans mezunu, % 5'i ise doktora mezunudur. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunu lisans mezunu öğretmenler oluşturmaktadır.

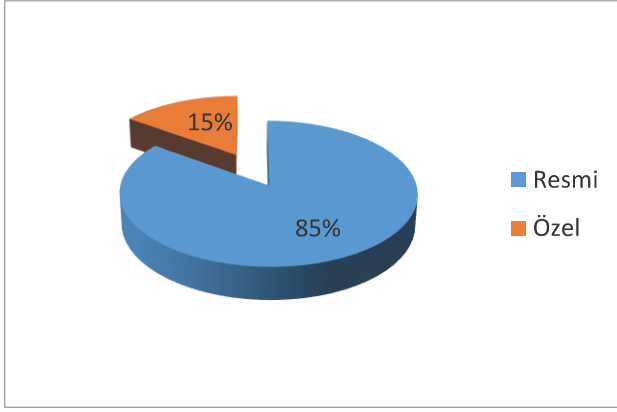
Şekil 7. Görüşülen öğretmenlerin eğitim durumu

Tablo 8

Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurum Türü

Kurum Türü	f	%
Resmi	17	85
Özel	3	15
Toplam	20	100

Tablo 8'e göre nitel araştırmaya katılan öğretmenlerin % 85'i resmi ortaöğretim kurumunda çalışırken, % 15'i özel ortaöğretim kurumunda çalışmaktadır.

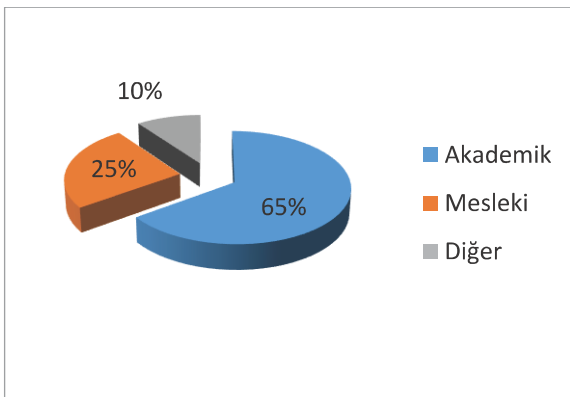
Şekil 8. Görüşülen öğretmenlerin çalıştıkları kurum türü

Tablo 9

Görüşülen Öğretmenlerin Çalıştıkları Lise Türü

Lise Türü	f	%
Akademik	13	65
Mesleki	5	25
Diğer	2	10
Toplam	20	100

Tablo 9'a göre nitel araştırmaya katılan öğretmenlerin % 65'i akademik lise türünde çalışırken, % 25'i mesleki lise türünde, % 10'u ise diğer lise türünde çalışmaktadır. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu akademik lise türünde görev yapmaktadır.

Şekil 9. Görüşülen öğretmenlerin çalıştıkları lise türü

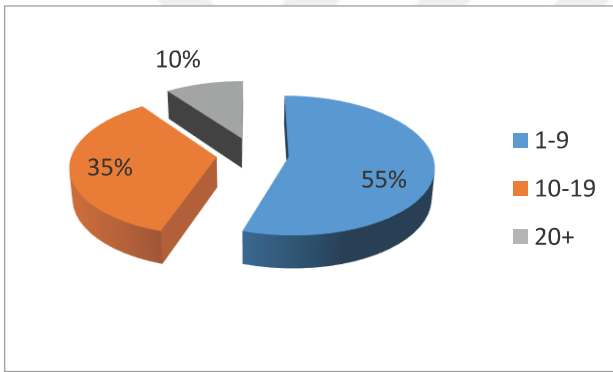

Tablo 10

Görüşülen Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımı

Kıdem	f	%
1-9	11	55
10-19	7	35
20 +	2	10
Toplam	20	100

Tablo 10'a göre nitel araştırmaya katılan öğretmenlerin % 55'i 1-9 yıl grubunda, % 35'i 10-19 yıl grubunda, % 10'u ise 20+ yıl üzeri grubundadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu genç öğretmenlerden oluşmaktadır.

Şekil 10. Görüşülen öğretmenlerin kıdeme göre dağılımı**Veri Toplama Araçları**

Araştırmada tarama modeli kullanıldığı için araştırma verilerinin toplanması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öncelikle nicel veriler, daha sonra nitel veriler toplanmıştır.

Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki nicel veriler anket aracılığıyla toplanmıştır.

Sözcük anlamı olarak **anket**; *soruşturmak, sormak, araştırmak* ve *tahkikat* gibi anlamlara gelir. Anket sorularını içeren *çizelgeler* veya *soruların yazıldıkları cetveller* de, yine bu terimle ifade edilirler. Ancak bu soru cetvelleri, yaygın bir ifadeyle, **anket formu** diye adlandırılır (Doğanay, 2002, s. 8). Anketteki maddelerin istenilen olgusal ve yargısal ifadeleri hangi düzeyde karşıladığını belirlemek amacıyla kapsam geçerliliğinin yapılması gerekir. Kapsam geçerliliğinin uzman görüşü doğrultusunda yapılması esastır (Büyüköztürk vd., 2013).

Anket geliştirme sürecinde ilgili literatür taranarak 50 sorudan oluşan bir anket havuzu oluşturulmuştur. Anket havuzundaki sorular araştırmacı ve danışman hoca nezaretinde detaylı bir ön incelemeye tabi tutulmuştur. Ardından soruları 4 alan uzmanı, 1 eğitim uzmanı ve 2 coğrafya öğretmeni tarafından incelemesi sağlanmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda revize edilen sorular 30' a indirilmiştir. Böylelikle anketteki soruların kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Ön uygulama, ankette bulunan soruların çalışıp çalışmadığının bir bakıma anketin geçerlik ve güvenilirlik kontrolünün yapıldığı kritik bir evredir (Cemaloğlu, 2012). Anket ön uygulaması Çanakkale ve ilçelerindeki liselerde görev yapan ve gönüllü olan 45 coğrafya öğretmeni ile bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Katılımcı öğretmenlerden 2 tanesi anket formunu eksik ve hatalı doldurduğundan bu anketler değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Coranbach Alfa güvenilirlik katsayısı kullanılarak anket güvenilirliği test edilmiş, anketteki güvenilirlik ikinci bölüm için 0, 89 olarak çıkmış, üçüncü bölümün güvenilirliği ise 0, 94 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler geliştirilen anketin uygulanabilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve üç bölümden oluşan anketin giriş bölümünde katılımcı öğretmenlere araştırma problemi ve araştırmanın gizliliği hakkında bilgi verilmiştir. Anketin birinci bölümü cinsiyet, eğitim durumu, çalışılan kurum türü, çalışılan lise türü ve mesleki kıdem bilgilerinin yer aldığı “*Kişisel Bilgiler*” bölümünden oluşmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin hizmet süresi değişkeni “1-9 yıl, 10-19 yıl, 20 yıl ve üzeri” olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin görev yaptıkları lise türü değişkeni Akademik ve Mesleki liseler şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada Akademik liseler, “Fen lisesi, Anadolu lisesi, Sosyal Bilimler lisesi ve Temel Liseleri” kapsarken, Meslek liseleri ise “Mesleki ve Teknik Anadolu lise ile Anadolu İmam Hatip liselerini” kapsamıştır.

Anketin ikinci bölümü, “*Coğrafya Dersine Yönelik İfadeler*” in yer aldığı ve ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisinin ölçüldüğü 17 adet ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadelerden 2 tanesi (1 ve 8. ifadeler) coğrafya dersi öğretim programının amaçları arasından, 7 tanesi (4, 7, 9, 10, 15, 16 ve 17. ifadeler) coğrafya dersi öğretim programının araştırma konusu ile ilgili kazanımlarından, 1 tanesi (14. ifade) Yörü (2007) ile Okur (2013)’ ün yüksek lisans tezlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Geriye kalan 7 ifade ise araştırmacı ve danışman hoca tarafından geliştirilmiştir.

Anketin üçüncü bölümü milli bilince ilişkin “*Genel İfadeler*” in yer aldığı ve katılımcı öğretmenlerin çalışma konusuna dair genel algılarını ölçmeyi hedefleyen 13 adet ifadeden oluşmuştur. Bu bölümde yer alan 12. soru Okur (2013)’ ün yüksek lisans tezinden esinlenerek geliştirilmiş, diğer ifadeler araştırmacı ve danışman ile birlikte geliştirilmiştir.

Anketteki ifadelerin coğrafya öğretim programı kazanımları ile coğrafya öğretim programının genel amaçları arasından seçilerek oluşturulması sebebiyle ankette olumsuz ifadelere yer verilmemiştir.

Çalışmaya dayanak teşkil eden anket 30 adet ifadeden meydana gelmekte olup, ankette “5’ li Likert Tipi” ölçek kullanılmıştır. Anketin ikinci ve üçüncü bölümündeki ifadeler Likert

tipi formatında, kapalı uçlu ve 5 adet cevaptan oluşan “tamamen katılıyorum (1)”, “katılıyorum (2)”, “kararsızım (3)”, “katılmıyorum (4)”, “hiç katılmıyorum (5)” şeklinde oluşturulmuştur. Uygulamaya hazır hale getirilen anket formu ile esas uygulamaya geçilmiş olup, anket formu EK-2’ de gösterilmiştir.

Nitel Veri Toplama Araçları

Katılımcı öğretmenlerin ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilince yönelik etkisini ölçmeyi hedefleyen araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin iç dünyasına inerek çalışmaya renk katmak adına görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Görüşme, araştırılan konuya dair araştırmacı tarafından belirlenen sorular ve bu sorulara verilen cevaplarla ilgili kişilerden toplanan veriler şeklinde ifade edilmektedir. Görüşme sayesinde araştırılan konu hakkında derinlemesine bilgi edinilebilmektedir. Görüşme formları, detaylı bir şekilde hazırlanmış değişik sayıda sorulardan oluşmaktadır. Bu form aracılığıyla görüşmecilerin araştırma konusuna ilişkin bilgi, tutum ve düşünceleri öğrenilebilmektedir (Büyüköztürk, vd., 2013; Karasar, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İyi bir görüşme formunda kolay anlaşılacak türde sorular bulunması gerekmekte ve bu soruların mantıki bir sıra izlemesi gerekmektedir. Görüşme formundaki soruların açık uçlu olması, görüşülen kişileri yönlendirmekten kaçınması, alternatif soru ve sondalarla görüşülen konuya açıklık getirmesi görüşmenin amacına ulaşması bakımından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma sürecinde ilgili literatür taranarak örnek görüşme formları incelenmiş, araştırmanın problem, amaç ve önemine ilişkin kendine özgü bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu toplum 10 adet açık uçlu sorudan oluşturulmuştur.

Hazırlanan görüşme sorularını üç alan uzmanı, bir eğitim uzmanı, bir coğrafya öğretmenin inceleme sağlanarak, görüşleri alınmıştır. Alınan dönütler doğrultusunda soru sayısı on beşten ona indirilerek, sorular araştırma konusuna bağlı kalınarak sınırlandırılmıştır.

Bir Türkçe öğretmeni görüşme formunu anlam, yazım ve imla bakımından incelemiştir. Ölçme aracının geliştirilme süreci sona erdikten sonra iki coğrafya öğretmeniyle ön görüşme yapılmış, herhangi bir eksiklik görülmediğinden araştırma sürecine başlanmıştır. Pilot uygulamada elde edilen veriler, araştırma verilerine yansıtılmamıştır.

Çalışmaya dayanak teşkil eden “*Yüksek Lisans Tezine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu*” giriş, birinci bölüm ve ikinci bölüm şeklinde düzenlemiştir. Görüşme formunun giriş bölümünde görüşmeye katılacak coğrafya öğretmenlerine araştırma problemi hakkında bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun birinci bölümünde araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, eğitim durumu, çalıştıkları kurum, lise türü, mesleki kıdem değişkenlerine dair kişisel bilgiler verilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin hizmet süresi değişkeni “1-9 yıl”, “10-19 yıl”, “20 yıl ve üzeri” olarak belirlenmiştir. Katılımcıların çalıştıkları lise türü değişkeni Akademik lise, “Mesleki liseler” ve “Diğer” olarak kategorilere ayrılmıştır. Bu sınıflamada Akademik liseler; “Fen lisesi, Anadolu lisesi, Sosyal Bilimler lisesi ve Temel liseleri” kapsarken, Meslek liseleri ise; “Mesleki ve Teknik Anadolu lise ile Anadolu İmam Hatip liseleri” kapsamıştır. Diğer seçeneği ise “Mesleki ve Teknik Eğitim merkezleri”ni içermiştir.

Görüşme formunun ikinci bölümü 10 tane açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Bu soruların 8 tanesi (1, 2, 3, 4, 5, 7 ve 10. sorular) coğrafya dersinin milli bilinçle olan ilgisini ortaya koymak hedeflenmiştir. İki soru ile (6 ve 9. sorular) coğrafya öğretmenlerinin milli bilince ve araştırma konusuna yönelik genel algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. 10. soru coğrafya öğretim programının milli bilince ilişkin vizyonu ortaya koymak amacıyla yönelik olarak hazırlanmıştır. Görüşme formunun sonuna 10. sorunun açıklaması mahiyetinde ek bir bölüm oluşturulmuştur. 11. soru öğretmenlerin araştırmaya ilişkin önerilerini almaya yönelik hazırlanmıştır.

Görüşmecileri araştırma konusuna motive edebilmek, anlaşılmayan sorulara açıklık getirmek, araştırmaya zenginlik ve renk katmak adına her sorunun altına soruların genişlemesini sağlayacak sonda konulmuştur.

Araştırmaya ilişkin yarı yapılandırılmış görüşme formu EK-2' de gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması

Nitel ya da nicel araştırma yöntemlerine ait hangi araçlar ile veri toplanacağına karar verilmesinden sonraki aşamada veri toplama sürecinin nasıl kontrol edileceği yer almaktadır. Veri toplama aşamasının önemi, evreni temsil edecek örneklem büyüklüğünün ne olması gerektiği, uygun örneklemin nasıl seçileceği ve hangi ideal ortamda örnekleme ulaştırılması gerektiği ile ilgilidir (Kozak, 2014, s. 109).

Araştırma verileri iki aşamada toplanmıştır.

Nicel Verilerin Toplanması

Anket uygulaması 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci dönemi olan Nisan ve Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir. Veriler Çanakkale ilindeki ortaöğretim okullarında görev yapan 87 coğrafya öğretmeninden toplanmıştır. Bu doğrultuda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne izin için gerekli başvuru yapılmıştır.

İlgili yazışmalar sonrasında Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 06.04.2016 tarihli yazısı ile anket uygulaması için gerekli olur alınarak, anketler 08.04.2016 tarihinden itibaren coğrafya öğretmenlerine bizzat araştırmacı tarafından uygulanmaya başlanmıştır.

Katılımcı öğretmenlere araştırma konusu, araştırma problemi ve araştırmanın amaç ve önemi hakkında gerekli bilgiler verilerek, anket tekniği hakkında detaylı açıklamalar yapılmıştır. Anketler genellikle okul idarecilerinin odasında ya da öğretmenler odasında cevaplamıştır. Öğretmenlerin anketi cevaplama süresi 15 dakika ile 25 dakika arasında değişmiştir. Öğretmenlerin, anket formunu genellikle boş ders saatleri ya da teneffüslerde doldurmaları sağlanmıştır. Ancak ders programı, izin, rapor gibi sebepler yüzünden bazı

öğretmenlere ulaşılamamıştır. Bu konuda okul idarelerinden yardım alınmış, uygulanamayan anketlerin de katılımcılara ulaştırılarak, cevaplanması sağlanmıştır. Böylelikle bu anketler de Whatsapp ve Facebook gibi sosyal paylaşım ağları sayesinde çalışma verileri arasına dâhil edilmiştir. Anket uygulamasına 30.05.2016 tarihinde son verildikten sonra 2015-2016 eğitim-öğretim yılı 17.06.2016 tarihinde son bulmuştur.

Nitel Verilerin Toplanması

Görüşme formuna nihai şekli verildikten sonra izin işlemlerinin başlatılması için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne ilgili başvuru yapılarak, Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 06.04.2016 tarihli olur yazısı ile gerekli izinler alınmıştır. 07.04.2016 tarihinde coğrafya öğretmenleriyle görüşmelere başlanmıştır. Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmeler 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci dönemi olan Nisan ve Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma verileri Çanakkale ilindeki ortaöğretim okullarında görev yapan 20 coğrafya öğretmeninden toplanmıştır. Görüşmeler, araştırmacı tarafından bizzat yürütülmüştür. Görüşmeye başlamadan önce görüşme ile ilgili kaynaklar taranarak görüşmeye dair bilgiler edinilmiş ve bu konuda görüşmeci öğretmenlere ihtiyaç duyulan bilgiler araştırmacı tarafından bizzat verilmiştir. Görüşme yer, saat ve günleri okul müdürleri, coğrafya öğretmenleri ve araştırmacı tarafından ortak olarak belirlenmiştir.

Görüşmeler, öğretmen odası, derslik, müdür veya müdür yardımcısı odalarında mesai saati içinde, ders saatleri dışında gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri 20 dakika ile 40 dakika arasında değişmiştir. Görüşme sırasında öğretmenlerin kendilerini rahat hissedebilmeleri için karşılıklı güven ve samimiyete dayalı bir hava oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde ipucu verme veya kendi görüşlerini ifade etme gibi yanlı hareketlerden kaçınılmıştır.

Görüşme sürecinde, görüşme formunda yer alan sorular sırasıyla coğrafya öğretmenlerine sorulmuş, anlaşılmayan noktalar tekrar açıklanmış, açık uçlu soruların altında

yer alan sondalar yardımıyla görüşmenin farklı noktalara kaymasının önüne geçilerek, görüşmenin amacından uzaklaşmamıştır.

Araştırma sürecinde görüşülen öğretmenlerin görüşleri yazılı olarak görüşme formuna aktarılmıştır. Görüşme sürecinde zaman kazanabilmek adına yapılan görüşmelerde tutulan notlarda kısaltmalara yer verilmiştir. Görüşmelerin bitiminden hemen sonra görüşmeler okunarak ilgili görüşmelerin verileri bilgisayara günlük olarak kaydedilmiştir. Görüşmeler, katılımcı öğretmenlere araştırma sürecine verdikleri katkıdan dolayı teşekkür edilerek bitirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler 30.05.2016 tarihinde sona ermiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılı 17.06.2016 tarihinde son bulmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmadan elde edilen verilerin ne şekilde analiz edildiğine ilişkin bilgiler, nicel verilerin analizi ve nitel verilerin analizi başlığı adı altında aşağıda verilmiştir.

Nicel Verilerin Analizi

Nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan araçlar yardımıyla elde edilen sayısal verilerin değerlendirilmesinde “istatistik” uygulamasından yararlanılmaktadır. Bir bakıma istatistiksel analiz, verinin toplanmasından tablo haline getirilmesine, analiz edilmesine ve rapor edilmesine kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bu açıklamadan yola çıkarak, istatistiksel analiz kavramının sadece veri toplama ya da veri analizi işlemlerinden oluşmadığı, aynı zamanda, kullanılan bazı testler yardımıyla verinin işlenmesi sonucunda elde edilen rafine sonuçların yorumlanması ve okuyucunun anlayacağı şekilde rapor haline getirilmesini de içerdiği anlaşılmaktadır (Kozak, 2014, s. 141).

Araştırmadaki nicel veriler “SPSS 20 Paket Programı” kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde t- testi ile ANOVA testleri kullanılmıştır.

T- testi, genel olarak ilişkisiz örneklemelerde gruplar arasındaki farkı belirlemek için kullanılır (Büyüköztürk, 2008). ANOVA testi ise, bağımsız değişken sayısının ikiden fazla

olması durumunda incelenen değişkenlerin aritmetik ortalamalarının birbirinden farkını araştırmak için kullanılmaktadır (Kozak, 2014).

Çalışmadaki nicel veriler “SPSS 20,0 paket programı” yardımıyla analiz edilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgilerin dağılımı ve ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler ve milli bilinç ile ilgili ifadelere katılım düzeyi frekans analizi ile incelenmiştir. Ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler ve milli bilinç ile ilgili ifadelere katılım düzeyi 1-5 puan aralığında skorlandırılmış ve elde edilen skorların çeşitli parametrelere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen skorların dağılımı “*Kolmogrov-Smirnov testi*” aracılığı ile incelenmiştir. Normal veriler herhangi bir işleme tabi tutulmazken, farklılıklar parametrik testler yardımıyla incelenmiştir. İfadelere verilen cevapların cinsiyet, eğitim durumu, çalışılan kurum, çalışılan lise türü gibi iki gruplu değişkenler için gruplar arası karşılaştırma bağımsız gruplarda t testi ile incelenmiştir. Hizmet süresi gibi iki gruptan fazla olan değişkenler için gruplar arası farklılığın incelenmesi işlemi ANOVA testi ile gerçekteştirilmiştir. Gruplar arası fark “Tukey” testi yapılarak tespit edilmiştir. Yapılan bütün analizler %95 güven düzeyinde yapılmıştır.

Nitel Verilerin Analizi

Görüşme verilerinin araştırmada yer alması için bir çok yöntem vardır (Büyüköztürk vd., 2013, s. 164). Bu çalışmadaki veriler “*betimsel analiz*” yoluyla analiz edilmiştir.

Bu yaklaşımda elde edilen bulgular belli temalar altında özetlenerek, bilgilerin belli bir sıra dâhilinde verilip, alıntılarla desteklenmesine özen gösterilir (Yıldırım ve şimşek, 2013).

Araştırmada, öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilerek, öğretmen görüşleri CÖ:1, CÖ:2, CÖ:3, ...CÖ:20 iki kez okunmuş, kavramsal olarak anlamları analiz edilerek, anlamlı bütünlük sergileyen noktalar kendi içinde kodlanmış ve her soru için temalar belirlenmiştir. Öğretmen görüşleri belirtilen temalar halinde gruplanarak betimlenmiştir.

Temaların gruplanması coğrafya öğretmenlerinin görüşleri ve araştırmanın kavramsal çerçevesi dikkate alınmıştır. Her tema farklı bir görüşü içerse de genel itibariyle araştırmanın anlamsal bir bütünlük kazanmasını sağlamıştır. Sorular temalar halinde sunulurken yorum yapmaktan kaçınılmış, ilişkisel örüntüler ortaya konulmuştur. Temaların doğruluğu ile geçerlik ve güvenilirliği için bir alan eğitimcisi ile bir ölçme değerlendirme uzmanından yardım istenerek araştırmanın kodlamaları ile uzmanların kodlamaları karşılaştırılarak görüş alışverişinde bulunulmuştur. Alınan uzman dönütleri sonrasında yapılan analizlere son şekli verilerek bulgular kısmına işlenmiştir.

Bölüm III

Bulgular

Araştırmanın Nicel Bölümüne İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırma alt amaçları kapsamında katılımcı öğretmenlere uygulanan anket neticesinde ulaşılan nicel veriler analiz edilmiştir.

Birinci Alt Amaç ve Bulgular

Çalışmanın birinci alt amacında “Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlmek için coğrafya öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları hesaplanmış, daha sonra ölçme aracı yer alan “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki kısım halinde ele alınmış olup, anketin iki farklı bölümüne ilişkin bulgular tek alt amaç şeklinde belirtilerek yorumlanmıştır.

Tablo 11

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	55	63,2%	29	33,3%	2	2,3%	1	1,1%	0	0,0%
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	41	47,1%	37	42,5%	6	6,9%	3	3,4%	0	0,0%
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	50	57,5%	30	34,5%	5	5,7%	2	2,3%	0	0,0%
Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	61	70,1%	21	24,1%	2	2,3%	2	2,3%	1	1,1%
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	47	54,0%	34	39,1%	4	4,6%	2	2,3%	0	0,0%

Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	59	67,8%	21	24,1%	5	5,7%	2	2,3%	0	0,0%
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	59	67,8%	24	27,6%	2	2,3%	2	2,3%	0	0,0%
Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	56	64,4%	29	33,3%	1	1,1%	1	1,1%	0	0,0%
Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	53	60,9%	29	33,3%	5	5,7%	0	0,0%	0	0,0%
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	51	58,6%	34	39,1%	2	2,3%	0	0,0%	0	0,0%
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	54	62,1%	29	33,3%	2	2,3%	2	2,3%	0	0,0%
Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	48	55,2%	34	39,1%	3	3,4%	2	2,3%	0	0,0%
Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	54	62,1%	30	34,5%	3	3,4%	0	0,0%	0	0,0%
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	50	57,5%	33	37,9%	3	3,4%	0	0,0%	1	1,1%
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	52	59,8%	33	37,9%	2	2,3%	0	0,0%	0	0,0%
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	59	67,8%	25	28,7%	2	2,3%	1	1,1%	0	0,0%
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	49	56,3%	31	35,6%	6	6,9%	1	1,1%	0	0,0%

Tablo 11'e göre ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadelerle coğrafya öğretmenlerinin yüzde ve frekans değerleri verilmiştir.

“Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.” ifadesine katılım düzeyi % 96,5 olarak çıkmıştır.

“Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.” ifadesine % 89,6 seviyesinde bir katılım düzeyi belirlenmiştir.

“Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.” sorusuna % 92 düzeyinde bir katılım çıkmıştır.

“Coğrafya dersi, Türkiye’nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.” ifadesine öğretmenlerin % 94,2’si olumlu yanıt cevap vermişlerdir.

“Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.” sorusuna % 93,1 oranında olumlu yanıt verilmiştir.

“Coğrafya dersi sayesinde Türkiye’nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.” ifadesine öğretmenlerin % 91,9 katıldıklarını belirtmişlerdir.

“Coğrafya dersi sayesinde Türkiye’yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.” ifadesine katılımcıların % 95,4’ü olumlu cevap vermişlerdir.

“Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.” sorusuna % 97,7’si olumlu cevap vermişlerdir.

“Coğrafya dersi Türkiye’nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.” ifadesine katılanların oranı % 94,2 düzeyindedir.

“Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.” sorusuna katılım düzeyi % 97,7’dir.

“Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.” sorusuna katılan öğretmenlerin oranı % 95,4 düzeyindedir.

“Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.” ifadesine katılım düzeyi % 94,3 seviyesindedir.

“Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.” sorusuna katılım düzeyi % 96,6 oranındadır.

“Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.” ifadesine öğretmenlerin % 95,4’ü katıldıklarını belirtmiştir.

“Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.” ifadesine katılanlar % 97,7’dir.

“Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.” ifadesine katılım % 96,5 düzeyindedir.

“Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımını konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.” sorusuna % 91,9 katıldığını belirtmiştir.

Tablo 12

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadelere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	62	71,3%	23	26,4%	0	0,0%	1	1,1%	1	1,1%
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	59	67,8%	25	28,7%	0	0,0%	2	2,3%	1	1,1%
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	61	70,1%	23	26,4%	3	3,4%	0	0,0%	0	0,0%
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevme ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	61	70,1%	25	28,7%	1	1,1%	0	0,0%	0	0,0%
Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	56	64,4%	27	31,0%	4	4,6%	0	0,0%	0	0,0%
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	55	63,2%	28	32,2%	4	4,6%	0	0,0%	0	0,0%
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	60	69,0%	26	29,9%	1	1,1%	0	0,0%	0	0,0%

Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	58	66,7%	28	32,2%	1	1,1%	0	0,0%	0	0,0%
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	56	64,4%	29	33,3%	2	2,3%	0	0,0%	0	0,0%
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	55	63,2%	28	32,2%	4	4,6%	0	0,0%	0	0,0%
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	61	70,1%	22	25,3%	2	2,3%	2	2,3%	0	0,0%
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	65	74,7%	18	20,7%	2	2,3%	2	2,3%	0	0,0%
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	63	72,4%	23	26,4%	1	1,1%	0	0,0%	0	0,0%

Katılımcı öğretmenlerin milli bilinçle ilgili genel ifadelerle ilişkin görüşleri tablo 12 doğrultusunda analiz edilmiştir.

“Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.” sorusuna katılım % 97,7’dir.

“Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.” ifadesine katılım seviyesi % 96,5’tir.

“Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.” sorusuna olumlu yanıt verenler % 96,5 seviyesindedir.

“Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevme ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.” ifadesine öğretmenlerin % 98,8’i katıldığını belirtmiştir.

“Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.” ifadesine katılım düzeyi % 95,4’tür.

“Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.” sorusuna katılımcıların % 95,4’ü olumlu yanıt vermiştir.

“Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.” ifadesine % 98,9 seviyesinde bir katılım belirlenmiştir.

“Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.” ifadesine katılım % 98,9 seviyesindedir.

“Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.” sorusuna katılımcı öğretmenlerin % 97,7’si olumlu olarak cevap vermiştir.

“Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.” sorusuna katılanlar % 95,4 olarak saptanmıştır.

“Küreselleşme milli bilinci etkiler.” ifadesine olumlu olarak cevap verenler % 95,4 olarak belirlenmiştir.

“Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler” ifadesine öğretmenlerin % 98,8 bandında bir katılım belirlenmiştir.

İkinci Alt Amaç ve Bulgular

“Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya ilişkin görüşleri *cinsiyete* göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Çanakkale İlinde görev yapan 87 katılımcı öğretmenden 50’si (% 57,5) kadın, 30’u (% 42,5) erkektir.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlmek için “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki kısım halinde ele alınmış olup, ifadelere yönelik katılım düzeyinin cinsiyet değişkenine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkı bulmak için bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Ortalamalar ifadelere verilen 1-5 aralığına (1= Tamamen Katılıyorum...5= Hiç Katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 13

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,42	0,67	0,111	0,912
	Erkek	37	1,41	0,50		
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	Kadın	50	1,60	0,70	-0,954	0,343
	Erkek	37	1,76	0,83		
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,48	0,68	-0,740	0,462
	Erkek	37	1,59	0,76		
Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	Kadın	50	1,54	0,89	2,015	0,047*
	Erkek	37	1,22	0,48		
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	Kadın	50	1,60	0,61	0,751	0,454
	Erkek	37	1,49	0,80		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	Kadın	50	1,38	0,60	-0,690	0,492
	Erkek	37	1,49	0,84		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	Kadın	50	1,46	0,76	1,150	0,253
	Erkek	37	1,30	0,46		
Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	Kadın	50	1,36	0,60	-0,576	0,566
	Erkek	37	1,43	0,55		
Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	Kadın	50	1,46	0,61	0,209	0,835
	Erkek	37	1,43	0,60		
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	Kadın	50	1,44	0,54	0,064	0,949
	Erkek	37	1,43	0,55		
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Kadın	50	1,46	0,65	0,191	0,849
	Erkek	37	1,43	0,69		
Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,56	0,64	0,497	0,621
	Erkek	37	1,49	0,73		
Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	Kadın	50	1,42	0,57	0,119	0,905
	Erkek	37	1,41	0,55		
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	Kadın	50	1,50	0,74	0,091	0,928
	Erkek	37	1,49	0,61		
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	Kadın	50	1,42	0,54	-0,105	0,916
	Erkek	37	1,43	0,55		
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	Kadın	50	1,28	0,45	-1,621	0,109
	Erkek	37	1,49	0,73		
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	Kadın	50	1,46	0,58	-1,099	0,275
	Erkek	37	1,62	0,79		

* $p < 0,05$ Gruplar arasındaki farklılıklar t testi ile karşılaştırılmış olup, önem seviyesi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 13'e göre; "Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar." İfadesine kadınların katılma düzeyi erkeklere göre anlamlı derecede daha büyüktür. Diğer ifadelere katılım oranında anlamlı düzeyde farklılık bulunmayıp, kadın ve erkekler ifadelerin hepsine aynı düzeyde katıldığını belirtmiştir. Bu aralık genellikle "tamamen katılıyorum" ile "katılıyorum" seçeneği arasındadır.

Tablo 14
Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelere İlişkin Görüşlerin Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p	
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	Kadın	50	1,24	0,43	-1,738	0,086
	Erkek	37	1,49	0,87		
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	Kadın	50	1,34	0,59	-0,934	0,353
	Erkek	37	1,49	0,87		
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	Kadın	50	1,28	0,54	-1,066	0,289
	Erkek	37	1,41	0,55		
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevme ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	Kadın	50	1,24	0,48	-1,571	0,120
	Erkek	37	1,41	0,50		
Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,34	0,52	-1,167	0,246
	Erkek	37	1,49	0,65		
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	Kadın	50	1,30	0,46	-2,166	0,033*
	Erkek	37	1,57	0,69		
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Kadın	50	1,28	0,45	-0,917	0,362
	Erkek	37	1,38	0,55		
Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,38	0,53	0,758	0,450
	Erkek	37	1,30	0,46		
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	Kadın	50	1,34	0,48	-0,797	0,428
	Erkek	37	1,43	0,60		
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	Kadın	50	1,38	0,57	-0,628	0,532
	Erkek	37	1,46	0,61		
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Kadın	50	1,28	0,50	-1,477	0,143
	Erkek	37	1,49	0,80		
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	Kadın	50	1,32	0,62	-0,031	0,975
	Erkek	37	1,32	0,67		
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	Kadın	50	1,20	0,40	-2,008	0,048*
	Erkek	37	1,41	0,55		

*p<0,05

Milli bilinç ile ilgili genel ifadelere katılım düzeyini cinsiyete göre tespiti için yapılan t testi ve testin sonuçları Tablo 14’de gösterilmiştir. Ortalamalar ifadelere verilen 1-5 puan aralığına (1 = Tamamen Katılıyorum...5= Hiç katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 14 doğrultusunda ele alınan bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; “Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.” ve “Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.” ifadelerine katılım düzeyi cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bu ifadeler için kadınların ifadeye katılım düzeyi erkeklerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha azdır. Diğer ifadelere katılım düzeyi ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Kadın ve erkekler ifadelerin hepsine aynı düzeyde katıldığını belirtmiş olup, bu aralık genellikle “tamamen katılıyorum” ile “katılıyorum” seçeneği arasındadır.

Üçüncü Alt Amaç ve Bulgular

“Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya ilişkin görüşleri eğitim durumuna göre değişmekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Çanakkale İlinde görev yapan 87 katılımcı öğretmenden 56’sı (% 56) lisans mezunu, 30’u (% 34,5) yüksek lisans mezunu, 1 kişi ise (% 1,1) doktora mezunudur.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlemek için “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki kısım halinde ele alınmış olup, ifadelere yönelik katılım düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre ortalamaları ile ortalamalar arasındaki farkın tespiti için “bağımsız gruplarda t testi” yapılmıştır. Ortalamalar ifadelere verilen 1-5 aralığına (1= Tamamen Katılıyorum...5= Hiç Katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 15

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler	Eğt. Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,43	0,63	0,306	0,760
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,56		
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	Lisans	56	1,64	0,77	-0,392	0,696
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,71	0,74		
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,50	0,71	-0,503	0,616
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,58	0,72		
Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	Lisans	56	1,41	0,71	0,139	0,890
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,84		
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	Lisans	56	1,46	0,66	-1,592	0,115
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,71	0,74		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	Lisans	56	1,39	0,68	-0,571	0,570
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,48	0,77		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	Lisans	56	1,39	0,71	0,039	0,969
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,56		
Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	Lisans	56	1,34	0,58	-1,119	0,266
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,48	0,57		
Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	Lisans	56	1,41	0,56	-0,776	0,440
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,52	0,68		
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	Lisans	56	1,48	0,57	1,047	0,298
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,35	0,49		
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Lisans	56	1,45	0,74	-0,035	0,972
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,45	0,51		
Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,57	0,71	0,786	0,434
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,45	0,62		

Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	Lisans	56	1,41	0,53	-0,068	0,946
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,42	0,62		
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	Lisans	56	1,50	0,74	0,105	0,916
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,48	0,57		
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	Lisans	56	1,45	0,57	0,487	0,628
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,50		
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	Lisans	56	1,38	0,62	0,151	0,880
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,35	0,55		
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	Lisans	56	1,55	0,71	0,456	0,649
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,48	0,63		

Tablo 15 doğrultusunda analiz edilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler katılım düzeyi eğitim durumu düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Diğer bir ifade ile lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu kişilerin ifadeler katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ile “katılıyorum” aralığındadır.

Tablo 16

Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	Lisans	56	1,39	0,76	0,909	0,366
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,26	0,44		
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	Lisans	56	1,39	0,76	-0,163	0,871
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,42	0,67		
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	Lisans	56	1,32	0,54	-0,273	0,785
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,35	0,55		
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevme ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	Lisans	56	1,30	0,46	-0,172	0,864
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,32	0,54		

Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,43	0,60	0,566	0,573
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,35	0,55		
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	Lisans	56	1,43	0,57	0,317	0,752
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,62		
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Lisans	56	1,34	0,48	0,441	0,661
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,29	0,53		
Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,32	0,51	-0,582	0,562
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,50		
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	Lisans	56	1,38	0,56	-0,101	0,920
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,39	0,50		
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	Lisans	56	1,34	0,51	-1,621	0,109
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,55	0,68		
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Lisans	56	1,34	0,64	-0,549	0,585
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,42	0,67		
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	Lisans	56	1,38	0,73	1,045	0,299
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,23	0,43		
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	Lisans	56	1,30	0,50	0,421	0,674
	Y. Lisans ve Doktora	31	1,26	0,44		

Milli bilinç ile ilgili genel ifadelerle katılım düzeyi eğitim durumu açısından incelenmiş, yapılan t testi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir. Ortalamalar ifadelerle verilen 1-5 puan aralığına (1 = Tamamen Katılıyorum...5= Hiç katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 16 doğrultusunda ele alınan bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; milli bilinç ile ilgili genel ifadelerle katılım düzeyi eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu kişilerin ifadelerle katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ile “katılıyorum” aralığındadır.

Dördüncü Alt Amaç ve Bulgular

“Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya ilişkin görüşleri çalıştıkları kuruma göre değişmekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Çanakkale İlinde görev yapan 87 katılımcı öğretmenden 80’i (% 92) resmi okullarda, 7’si (% 8) ise özel okullarda görev yapmaktadır.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlmek için “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki kısım halinde ele alınmış olup, ifadelere yönelik katılım düzeyinin öğretmenlerin çalıştıkları kurum değişkenine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkı belirlemek için t testi yapılmıştır. Ortalamalar ifadelere verilen 1-5 aralığına (1= Tamamen Katılıyorum...5= Hiç Katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 17

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Çalışılan Kurum Değişkenine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	Resmi 80 Özel 7	1,40 1,57	0,54 1,13	-0,721 0,473
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	Resmi 80 Özel 7	1,69 1,43	0,77 0,53	0,866 0,389
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Resmi 80 Özel 7	1,53 1,57	0,71 0,79	-0,164 0,870
Coğrafya dersi, Türkiye’nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	Resmi 80 Özel 7	1,40 1,43	0,72 1,13	-0,096 0,924
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	Resmi 80 Özel 7	1,56 1,43	0,69 0,79	0,487 0,628
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye’nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	Resmi 80 Özel 7	1,43 1,43	0,71 0,79	-0,013 0,990
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye’yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	Resmi 80 Özel 7	1,38 1,57	0,60 1,13	-0,761 0,449
Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	Resmi 80 Özel 7	1,38 1,57	0,51 1,13	-0,861 0,392

Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	Resmi	80	1,45	0,59	0,089	0,929
	Özel	7	1,43	0,79		
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	Resmi	80	1,44	0,52	0,041	0,967
	Özel	7	1,43	0,79		
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Resmi	80	1,44	0,61	-0,512	0,610
	Özel	7	1,57	1,13		
Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	Resmi	80	1,51	0,64	-0,752	0,454
	Özel	7	1,71	1,11		
Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	Resmi	80	1,40	0,54	-0,773	0,442
	Özel	7	1,57	0,79		
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	Resmi	80	1,49	0,57	-0,312	0,756
	Özel	7	1,57	1,51		
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	Resmi	80	1,41	0,52	-0,742	0,460
	Özel	7	1,57	0,79		
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	Resmi	80	1,39	0,61	1,047	0,298
	Özel	7	1,14	0,38		
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	Resmi	80	1,54	0,69	0,405	0,687
	Özel	7	1,43	0,53		

Tablo 17 doğrultusunda yapılan analiz doğrultusunda yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler katılımlı düzeyi çalışılan kuruma göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile resmi ve özel okullarda çalışan kişilerin ifadeler katılımlı düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Tablo 18

Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelere Katılım Düzeyinin Çalışılan Kurum Değişkenine Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler	Kurum Türü	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	Resmi	80	1,35	0,68	0,245	0,807
	Özel	7	1,29	0,49		
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	Resmi	80	1,36	0,68	-1,757	0,082
	Özel	7	1,86	1,07		
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	Resmi	80	1,31	0,52	-1,214	0,228
	Özel	7	1,57	0,79		
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevme ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	Resmi	80	1,31	0,49	0,138	0,891
	Özel	7	1,29	0,49		

Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Resmi	80	1,41	0,59	0,552	0,582
	Özel	7	1,29	0,49		
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	Resmi	80	1,43	0,59	0,605	0,547
	Özel	7	1,29	0,49		
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Resmi	80	1,34	0,50	1,000	0,320
	Özel	7	1,14	0,38		
Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	Resmi	80	1,35	0,51	0,323	0,747
	Özel	7	1,29	0,49		
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	Resmi	80	1,39	0,54	0,482	0,631
	Özel	7	1,29	0,49		
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	Resmi	80	1,44	0,59	1,290	0,201
	Özel	7	1,14	0,38		
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Resmi	80	1,40	0,67	1,577	0,119
	Özel	7	1,00	0,00		
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	Resmi	80	1,34	0,65	0,772	0,442
	Özel	7	1,14	0,38		
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	Resmi	80	1,31	0,49	1,669	0,099
	Özel	7	1,00	0,00		

“Milli bilinç ile ilgili genel ifadeler” katılım düzeyinin çalışılan kurum değişkenine göre tespit edebilmek için “bağımsız gruplarda t testi sonuçları” Tablo 18’de verilmiştir. Ortalamalar ifadelerine verilen 1-5 puan aralığına (1 = Tamamen Katılıyorum...5= Hiç katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 18 doğrultusunda gerçekleştirilen analiz sonucunda ele alınan bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; milli bilinç ile ilgili genel ifadeler katılım düzeyi çalışılan kuruma göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile resmi ve özel okullarda çalışan kişilerin ifadelerine katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Beşinci Alt Amaç ve Bulgular

“Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmasına ilişkin görüşleri *çalıştıkları lise türüne göre değişmekte midir?*” sorusuna yanıt aranmıştır.

Çanakkale İlinde görev yapan 87 katılımcı öğretmenden 57'si (% 65,5) akademik liselerde görev yapmakta, 30 katılımcı öğretmen (% 34,5) ise mesleki liselerde görev yapmaktadır.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlmek için “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki kısım halinde ele alınmış olup, ifadelerle yönelik katılım düzeyinin öğretmenlerin çalıştıkları lise türü değişkenine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkı tespit edebilmek için “bağımsız gruplarda t testi” yapılmıştır. Ortalamalar ifadelerle verilen 1-5 aralığına (1= Tamamen Katılıyorum...5= Hiç Katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 19

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Görev Yapılan Lise Türü Değişkenine Göre t Testi Sonuçları Dağılımı

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler	Lise Türü	N	Ortalama		t	p
			Ortalama	Std. Sapma		
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,35	0,55	-1,352	0,180
	Mesleki	30	1,53	0,68		
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	Akademik	57	1,75	0,81	1,500	0,137
	Mesleki	30	1,50	0,63		
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,51	0,76	-0,358	0,721
	Mesleki	30	1,57	0,63		
Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	Akademik	57	1,47	0,85	1,220	0,226
	Mesleki	30	1,27	0,52		
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	Akademik	57	1,60	0,75	0,827	0,411
	Mesleki	30	1,47	0,57		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	Akademik	57	1,47	0,76	0,876	0,383
	Mesleki	30	1,33	0,61		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	Akademik	57	1,44	0,73	0,940	0,350
	Mesleki	30	1,30	0,47		
Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	Akademik	57	1,39	0,59	-0,107	0,915
	Mesleki	30	1,40	0,56		
Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	Akademik	57	1,47	0,66	0,537	0,592
	Mesleki	30	1,40	0,50		
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	Akademik	57	1,46	0,57	0,456	0,650
	Mesleki	30	1,40	0,50		
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Akademik	57	1,46	0,73	0,152	0,879
	Mesleki	30	1,43	0,50		

Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,54	0,76	0,285	0,777
	Mesleki	30	1,50	0,51		
Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	Akademik	57	1,39	0,56	-0,635	0,527
	Mesleki	30	1,47	0,57		
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, seyerek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	Akademik	57	1,47	0,76	-0,387	0,700
	Mesleki	30	1,53	0,51		
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	Akademik	57	1,37	0,56	-1,355	0,179
	Mesleki	30	1,53	0,51		
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	Akademik	57	1,37	0,62	0,013	0,990
	Mesleki	30	1,37	0,56		
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	Akademik	57	1,60	0,73	1,287	0,201
	Mesleki	30	1,40	0,56		

Tablo 19 doğrultusunda yapılan analiz doğrultusunda gerçekleştirilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler katılımlı düzeyi lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile akademik ve mesleki okullarda çalışan kişilerin ifadeler katılımlı düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Tablo 20

Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Görev Yapılan Lise Türüne Göre Dağılımını Gösteren t Testi Sonuçları

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler Türü	Lise	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	Akademik	57	1,32	0,57	-0,562	0,576
	Mesleki	30	1,40	0,81		
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	Akademik	57	1,35	0,58	-0,914	0,363
	Mesleki	30	1,50	0,94		
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	Akademik	57	1,33	0,51	0,000	1,000
	Mesleki	30	1,33	0,61		
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevmeye ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	Akademik	57	1,30	0,46	-0,316	0,753
	Mesleki	30	1,33	0,55		
Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,47	0,63	1,597	0,114
	Mesleki	30	1,27	0,45		
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	Akademik	57	1,44	0,60	0,546	0,587
	Mesleki	30	1,37	0,56		
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	Akademik	57	1,32	0,51	-0,157	0,876
	Mesleki	30	1,33	0,48		

Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,35	0,52	0,154	0,878
	Mesleki	30	1,33	0,48		
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	Akademik	57	1,39	0,53	0,159	0,874
	Mesleki	30	1,37	0,56		
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	Akademik	57	1,39	0,56	-0,613	0,542
	Mesleki	30	1,47	0,63		
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	Akademik	57	1,39	0,73	0,358	0,721
	Mesleki	30	1,33	0,48		
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	Akademik	57	1,35	0,72	0,583	0,561
	Mesleki	30	1,27	0,45		
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	Akademik	57	1,30	0,50	0,290	0,772
	Mesleki	30	1,27	0,45		

Katılımcıların “Milli bilinç ile ilgili genel ifadeler” katılım düzeyinin lise türüne göre tespiti için yapılan “bağımsız gruplarda t testi sonuçları” Tablo 20’de gösterilmiştir. Ortalamalar ifadeler verilen 1-5 puan aralığına (1 = Tamamen Katılıyorum...5= Hiç katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 20 kapsamında analiz edilen bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; milli bilinç ile ilgili genel ifadeler katılım düzeyi lise türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifade ile resmi ve özel okullarda çalışan kişilerin ifadeler katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Altıncı Alt Amaç ve Bulgular

Burada “Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya ilişkin görüşleri *mesleki kıdem değişkenine göre değişmekte midir?*” sorusuna yanıt aranmıştır.

Çanakkale İlinde görev yapan 87 katılımcı öğretmenden 28’i (% 32,2) 1-9 yıl görev süresi aralığında, 33 katılımcı (% 37,9) 10-19 yıl görev süresi bandında, 26 katılımcı öğretmen (% 29,9) 20+ yıl üzeri görev süresine sahiptir.

Bu doğrultuda ilgili alt amacı çözümlmek için “Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler” ile “Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadeler” iki

kısım halinde ele alınmıştır. İfadelere yönelik katılım düzeyinin öğretmenlerin mesleki kıdem değişkenine göre belirlemek için gerçekleştirilen ANOVA sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir. Ortalamalar ifadelere verilen 1-5 puan aralığına (1 = Tamamen Katılıyorum...5= Hiç katılmıyorum) göre yapılmıştır.

Tablo 21

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadelerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Dağılımını Gösteren ANOVA Testi Sonuçları

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler	Mes. Kıd.	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
	1-9 yıl	28	1,36	0,68		
Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.	10-19 yıl	33	1,52	0,57	0,753	0,474
	20 + yıl	26	1,35	0,56		
	Total	87	1,41	0,60		
	1-9 yıl	28	1,46	0,51		
Coğrafya dersi sayesinde milli kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşuruz.	10-19 yıl	33	1,79	0,86	1,534	0,222
	20 + yıl	26	1,73	0,83		
	Total	87	1,67	0,76		
	1-9 yıl	28	1,43	0,63		
Coğrafya dersi, milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	10-19 yıl	33	1,55	0,71	0,472	0,625
	20 + yıl	26	1,62	0,80		
	Total	87	1,53	0,71		
	1-9 yıl	28	1,50	0,75		
Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.	10-19 yıl	33	1,39	0,90	0,436	0,648
	20 + yıl	26	1,31	0,55		
	Total	87	1,40	0,75		
	1-9 yıl	28	1,68	0,55		
Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.	10-19 yıl	33	1,58	0,90	1,245	0,293
	20 + yıl	26	1,38	0,50		
	Total	87	1,55	0,69		
	1-9 yıl	28	1,46	0,69		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.	10-19 yıl	33	1,48	0,87	0,510	0,602
	20 + yıl	26	1,31	0,47		
	Total	87	1,43	0,71		
	1-9 yıl	28	1,50	0,79		
Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri daha iyi anlarız.	10-19 yıl	33	1,36	0,65	0,624	0,538
	20 + yıl	26	1,31	0,47		
	Total	87	1,39	0,65		

Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemiz ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.	1-9 yıl	28	1,46	0,58	0,386	0,681
	10-19 yıl	33	1,33	0,65		
	20 + yıl	26	1,38	0,50		
	Total	87	1,39	0,58		
Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.	1-9 yıl	28	1,50	0,64	1,005	0,370
	10-19 yıl	33	1,52	0,67		
	20 + yıl	26	1,31	0,47		
	Total	87	1,45	0,61		
Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,32	0,48	0,934	0,397
	10-19 yıl	33	1,48	0,62		
	20 + yıl	26	1,50	0,51		
	Total	87	1,44	0,54		
Coğrafya dersi milli değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,39	0,50	0,282	0,755
	10-19 yıl	33	1,52	0,76		
	20 + yıl	26	1,42	0,70		
	Total	87	1,45	0,66		
Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,54	0,58	0,204	0,816
	10-19 yıl	33	1,58	0,87		
	20 + yıl	26	1,46	0,51		
	Total	87	1,53	0,68		
Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,32	0,55	0,641	0,529
	10-19 yıl	33	1,48	0,62		
	20 + yıl	26	1,42	0,50		
	Total	87	1,41	0,56		
Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, severek sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,39	0,50	1,180	0,312
	10-19 yıl	33	1,64	0,90		
	20 + yıl	26	1,42	0,50		
	Total	87	1,49	0,68		
Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.	1-9 yıl	28	1,39	0,50	0,317	0,729
	10-19 yıl	33	1,48	0,62		
	20 + yıl	26	1,38	0,50		
	Total	87	1,43	0,54		
Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,21	0,42	1,641	0,200
	10-19 yıl	33	1,39	0,66		
	20 + yıl	26	1,50	0,65		
	Total	87	1,37	0,59		
Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,46	0,58	0,631	0,535
	10-19 yıl	33	1,48	0,71		
	20 + yıl	26	1,65	0,75		
	Total	87	1,53	0,68		

Tablo 21 doğrultusunda analiz edilen ANOVA testi sonuçlarına göre ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadeler katılımlar düzeyinde

kıdeme göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile “1-9 yıl”; “10-19 yıl” ve “20 yıl ve üzeri kıdeme” sahip kişilerin ifadelerine katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Tablo 22

Milli Bilinç İle İlgili Genel İfadelerin Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Dağılımını Gösteren ANOVA Testi Sonuçları

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p	
Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyarlı bir vatandaş olmayı ifade eder.	1-9 yıl	28	1,25	0,44	0,477	0,622
	10-19 yıl	33	1,36	0,65		
	20 + yıl	26	1,42	0,86		
	Total	87	1,34	0,66		
Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.	1-9 yıl	28	1,32	0,48	0,268	0,766
	10-19 yıl	33	1,45	0,79		
	20 + yıl	26	1,42	0,86		
	Total	87	1,40	0,72		
Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.	1-9 yıl	28	1,39	0,63	0,376	0,688
	10-19 yıl	33	1,27	0,45		
	20 + yıl	26	1,35	0,56		
	Total	87	1,33	0,54		
Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevmeye ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.	1-9 yıl	28	1,36	0,56	0,219	0,804
	10-19 yıl	33	1,30	0,47		
	20 + yıl	26	1,27	0,45		
	Total	87	1,31	0,49		
Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,43	0,57	0,879	0,419
	10-19 yıl	33	1,30	0,53		
	20 + yıl	26	1,50	0,65		
	Total	87	1,40	0,58		
Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.	1-9 yıl	28	1,32	0,48	2,297	0,107
	10-19 yıl	33	1,33	0,54		
	20 + yıl	26	1,62	0,70		
	Total	87	1,41	0,58		
Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,36	0,56	0,104	0,901
	10-19 yıl	33	1,30	0,47		
	20 + yıl	26	1,31	0,47		
	Total	87	1,32	0,49		
Milli bilincin yükselmesi vatanımıza dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,39	0,50	0,239	0,788
	10-19 yıl	33	1,30	0,47		
	20 + yıl	26	1,35	0,56		
	Total	87	1,34	0,50		

	1-9 yıl	28	1,43	0,50		
Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.	10-19 yıl	33	1,33	0,48	0,239	0,788
	20 + yıl	26	1,38	0,64		
	Total	87	1,38	0,53		
Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,64	0,62	3,479	0,035*
	10-19 yıl	33	1,33	0,60		
	20 + yıl	26	1,27	0,45		
	Total	87	1,41	0,58		
Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.	1-9 yıl	28	1,36	0,49	0,236	0,790
	10-19 yıl	33	1,42	0,87		
	20 + yıl	26	1,31	0,47		
	Total	87	1,37	0,65		
Küreselleşme milli bilinci etkiler.	1-9 yıl	28	1,18	0,48	1,155	0,320
	10-19 yıl	33	1,42	0,71		
	20 + yıl	26	1,35	0,69		
	Total	87	1,32	0,64		
Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.	1-9 yıl	28	1,25	0,44	0,250	0,779
	10-19 yıl	33	1,33	0,54		
	20 + yıl	26	1,27	0,45		
	Total	87	1,29	0,48		

*p<0,05

Gerçekleştirilen “ANOVA” testi sonuçlarına göre; milli bilinç ile ilgili genel ifadelerden “Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.” sorusuna katılım oranı kıdeme göre anlamlı seviyede farklılık göstermektedir (p<0,05). Diğer ifadelerle katılım oranında kıdeme göre anlamlı seviyede bir farklılık saptanmamıştır (p>0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için “Tukey testi” yapılmıştır. 1-9 yıl kıdeme sahip olanların ifadeye katılım düzeyi diğer gruplardan anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır. Diğer ifadeler için ise; “1-9 yıl; 10-19 yıl ve 20 yıl ve üzeri kıdeme” sahip kişilerin ifadelerle katılım düzeyi aynı seviyede olup “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” aralığındadır.

Araştırmanın Nitel Bölümüne İlişkin Bulgular

Ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisinin coğrafya öğretmenlerinin görüşlerine göre ele alındığı araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplardan bazıları örnek olarak aynen verilmiştir. Diğer veriler betimsel analiz yardımıyla temalar halinde gruplandırılarak, genel bir çerçeve çizilmiş ve veriler organize edilmiştir.

Birinci Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersi, öğrenciler üzerinde vatan ve millet sevgisinin kökleştirilmesinde etkili midir?

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında coğrafya öğretmenlerine görüşme formundaki “*Coğrafya dersi, vatanımıza dair aidiyet duygusunun kökleştirilmesinde (vatanımızı ve milletimizi sevmeye) etkili midir?*” sorusu yöneltilerek cevap aranmıştır.

Coğrafya öğretmenlerinin verdikleri cevapların tamamı doğru kabul edilerek, benzerliklerine göre “aidiyet bilinci”, “çevre bilinci”, “kültürel değerler” temaları başlığıyla gruplandırılmıştır.

Coğrafya derslerinin bireylerde yaşadığı yere ilişkin “aidiyet bilinci” oluşturduğunu söyleyen öğretmen cevapları şöyledir:

CÖ:1. “*Coğrafya, yaşanılan coğrafi alanı ve ortamı oluşturduğu için ve insanın yaşadığı alana olan aidiyetlik duygusunu pekiştirdiği için coğrafyanın sevilmesi ve bunun sonucunda coğrafya dersine olan ilginin arttığı bir gerçektir. Coğrafyaya olan bu ilgi sahiplenme duygusunu ortaya çıkarmakta, bu da ortak bir yaşam alanı olan vatan kavramını oluşturmaktadır.*”

CÖ:11. “*Güzel bir vatana ait olmak ve o vatani sahiplenmek kadar güzel, müthiş bir duygu yoktur. Hele ki bu vatan zor elde edilmişse, çok çeşitli kültürler bir arada yaşıyorsa. Öğrenmek, aslında çoğu zaman kolay bir faaliyet sayılmaz. Çünkü yaşamdaki her şey çevremizde olup bitmez. Coğrafya dersi de bize hemen ulaşamadığımız bilgileri aktarır. Bu sayede ülkemizin her türlü güzelliğinin farkına varır ve onu korumak ve güzelleştirmek için elimizden geleni yaparız. Coğrafya dersinin bireyleri vatansever olarak yetiştirmedeki payı oldukça büyüktür.*”

CÖ:13. “Coğrafya dersi vatanımıza dair aidiyet duygusu kazanmamızda ve milletimizi sevmemizde en etkili derslerin başında gelir. Coğrafya dersi bize güzel ülkemizin birçok yerini tanıma fırsatı verir. Ülkemizin gelenekleri ve değerleri konusunda bize bilinç kazandırır. Güzel ülkemizin güzel şehirlerini güzel yerlerini tanıdıkça ülkemize karşı sahiplenme duygumuz gelişir. Güzel vatanımızı koruma ve kollama duygusu gelişir.”

Çevre bilincinin vatan sevgisinde önemli olduğunu belirten bir öğretmenin cevabı aşağıda belirtilmiştir:

CÖ:15. “Evet, etkili olduğunu düşünüyorum. Ülke sorunları paralelinde coğrafya müfredatı yenilediği için çevresel olaylara ait daha fazla fikir sahibi olunarak çevresine duyarlı, yaşadığı vatanını seven vatandaşların yetiştirilmesinde coğrafya dersinin etkisi olduğunu düşünüyorum.”

Vatan sevgisinin oluşturulmasında kültürel değerlerin önemini belirten öğretmen cevapları şöyledir:

CÖ:19. “Biliyoruz ki insanlar meraklıdır. Araştırılan, tanıtılan mekânlar ilgi çekmekte, farkındalık yaratmaktadır. İnsanlar, yaşadıkları ülkenin özelliklerini öğrendikçe ülkelerini sevmektedirler. Ülkemizde buna dair çok güzel örnekler vardır. Bu örneklerin gün yüzüne çıkarılması, ülkemizin özelliklerinin tanıtılması görevi coğrafya dersine düşmektedir. İnsanlar, yaşadıkları ülkenin özelliklerini öğrendikçe yaşadıkları vatana dair duyguları daha çok artacaktır. Unutulmaya yüz tutmuş geleneklerimiz, adetlerimizin ortaya çıkarılması ve bunların tanıtımının yapılması coğrafya dersi sayesinde gerçekleşir. Ne kadar tanırsak o kadar severiz. Ülkemizin jeostratejik değeri ortadadır. Geçmişte ülkemize sahip olabilmek için birçok medeniyet ve ülke savaşmıştır.”

CÖ:20. “Bir ülkeyi ülke yapan en önemli değerler; vatan yani üzerinde yaşanan toprak parçası, millet ya da halk ve sahip olunan egemenliktir. Bu değerler, içerisinde devleti oluşturan halkın ülkesini yüksek bir milli bilinç ile sevmesini ve onu yüceltmesini içeren pek çok değeri de barındırır. Zaten her birey önce kendisine ve ailesine sonra da çevresine, bölgesine ve ülkesine faydalı bir birey olmalıdır. Toplumsal olaylara duyarlı olmalı kültürüne sahip çıkarak hep daha iyiyi hedeflemelidir. Bunu gerçekleştirme elbette tarih bilinci kadar coğrafi bilinçle de yakından ilgilidir. Bu yüzden coğrafyanın etkisi tartışılmaz bir gerçekliktir.”

Bu konuda bir öğretmen de vatan sevgisinin oluşturulmasında hem kültürel değerlerin önemine hem de aidiyet bilincine dikkat çekerek şunu ifade etmiştir:

CÖ:5. “Sonuçta coğrafya dersi, üzerinde yaşadığımız toprakların sosyo-kültürel özelliklerini öğrendiğimiz bir derstir. Bir insan yaşadığı toprağın özelliklerini, tarihi ne kadar iyi bilirse, ona o kadar bağlanır. Bağlandığı zaman da vatanına, milletine hizmet etmek için elinden geleni yapar. Coğrafya dersi, bir öğrencinin vatanına dair aidiyet duygusunun kökleşmesindeki en önemli derstir.”

Katılımcı öğretmenlerin tamamı, vatan ve millet sevgisinin kökleştirilmesinde coğrafya dersinin etkili olduğunu ifade ederek, cevaplarında aidiyet ve kültürel değer kavramlarına sıklıkla yer vermişlerdir.

İkinci Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersi, öğrencilerde milli bilincin yerleştirilmesinde etkili bir ders midir?

Araştırmanın ikinci alt amacı kapsamında öğretmenlere “*Milli bilincin kökleşmesinde coğrafya dersinin olumlu ya da olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir.

Milli bilincin kökleştirilmesinde coğrafya derslerinin önemi olmadığını belirten öğretmen olmamıştır. Öğretmen cevapları “doğal kaynaklar” ve “kültürel değerler” başlıkları altında gruplandırılmıştır.

Milli bilincin sağlanmasını daha çok doğal kaynaklar ve öneminin anlaşılmasına bağlayan öğretmen cevapları şu şekildedir:

CÖ:2. “Ülkesinin dünyadaki konumunu, hangi kaynaklara sahip olduğunu ve çevresindeki bölge ve ülkelere göre konumunu bilmeyen bir insanın ülkesini tanıdığını söylemek mümkün müdür? Elbette mümkün değildir. Bütün bu değerlerin; ülkenin kaynaklarının, jeopolitik konumunun ve değerinin önemini öğreten ve anlatan en önemli ders tartışmasız olarak coğrafya dersidir. Örneğin, Türkiye'nin bor madenini, Boğazlar'ın stratejik ve jeopolitik konumunu, ülkemizin Ortadoğu coğrafyası açısından çok kritik ve hassas bir yerde olduğunu bilmeyen bir insan, elbette ki ülkesinin sorunlarını tanyamaz. Ülkesini tehdit eden iç ve dış unsurları göremez, tanyamaz. Coğrafya, her ülke için çok stratejik bir derstir. Ama Türkiye için önemi biraz daha fazladır. Çünkü güzel ülkemiz; üç tarafı denizlerle çevrili, birçok doğal ve beşeri kaynağa sahip, binlerce yıldan beri farklı inanç ve düşünceden onlarca medeniyete ev sahipliği

yapmış büyük bir medeniyettir. Sadece bu değil, ülkemiz hem Avrupa'ya hem Ortadoğu hem de Kafkasya'ya sınır bir coğrafyaya sahiptir. Bütün bu etmenleri göz önünde bulunduracak olursak coğrafya dersinin ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu, milli bilincin yerleştirilmesinde çok önemli bir rol oynadığını anlamış oluruz.”

CÖ:8. “Evet olumlu etkisinin olduğunu düşünüyorum. Coğrafya dersi, öğrencilerimize ülkemizi her yönüyle anlatıp tanıttığımız bir derstir. Coğrafya dersi sayesinde öğrencilerimizin milli bilinci gelişmektedir. Öğrencilerimiz çevresine ve topluma karşı olumlu davranışlar geliştirmekte, bunun yanında ülkemizdeki enerji kaynaklarının nasıl kullanılması gerektiğini kavramakta ve ülkemizin çevresinde yaşanan olayları yorumlayabilmektedir. Sonuç olarak evet coğrafya dersi milli bilincin kökleşmesinde olumlu etkiye sahiptir.”

CÖ:12. “Türkiye, bize verilmiş harika toprakların tamamıdır. Coğrafya dersi bu vatan üzerindeki biyolojik hassas dokunun korunmasında en önemli ekoldür. Neyi nasıl koruyacağımızı ve geliştireceğimizi bize coğrafya öğretir. Topyekûn sevgi oluşumunda ve aidiyet duygusunun devam ettirilmesinde bu ders, diğer ekollere göre % 70 oranında daha etkilidir.”

CÖ:16. “Milli bilinç, coğrafyanın daha çok beşeri bölümünü teşkil ettiğinden önemlidir. Ülkemizin iki kıtayı birbirine bağlaması, önemli transit yollar üzerinde olması, zengin yeraltı ve yer üstü zenginliklerine sahip olması coğrafya dersi ile anlatılmaktadır. Çevre sorunlarının sebepleri ve sonuçlarını konu edinmesi, insanların önlem alınmadığında karşılaşılabilecek kötü senaryoları göstermesi açısından coğrafya dersi önemini korumaktadır. Bunun yanında bu ders, sınırlı kaynakları etkin kullanarak, alternatif kaynakları kullanıp değerlendirme bilinci ve sürdürülebilirlik bilincini sağlar. Ülke ve dünya sorunlarının çözümüne karşı da yapıcı çözümler ürettiği için olumlu etkisi vardır.”

CÖ:18. “Milli bilincin kökleşmesinde coğrafya dersinin olumlu etkileri olduğuna inanıyorum. Milli bilincin ilk ve ortaöğretimde yeşertilerek ortaöğretimde kökleştirilmelidir. Aynı zamanda öğrenciler, ülkemizin sahip olduğu doğal kaynakları bilir, bunların önemini kavrarsa milli değerlere sıkı sıkı sarılır ve bunları daima koruma ve kollama çabası içinde olurlar.”

Milli bilincin yerleştirilmesini coğrafya derslerinde daha çok kültürel değerler yoluyla sağlanacağını belirten öğretmen cevapları aşağıda ifade edilmiştir:

CÖ:4. “Milli bilincin gelişmesi açısından coğrafyanın önemli olduğu bir gerçektir. İnsanın ortak yaşam alanı, ortak bir fikir, ortak dil ve kültürü oluşturmaktadır. Bu da milli bilincin oluşmasında çok önemlidir. Milli bilinci gelişen toplumlarda vatana sahip çıkma, yani aidiyetlik duygusu en üst düzeyde bulunmaktadır. Coğrafya dersi ile

öğrencilerde vatanını koruma, vatanına sahip çıkma gelişmektedir. Milli bilince sahip olarak yetişen birey yaşadığı çevreyi ve bundan da hareketle ait olduğu vatani korumak ve onun değerlerine sahip çıkmak, kaynaklarını en etkili ve sürdürülebilir şekilde kullanma bilinci ile dolu birey olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla kendi çevresini etkili şekilde kullanan, gerekli koruma bilincine sahip bireyler ülke sorunlarına karşı gösterdiği duyarlılığı en büyük yaşam alanımız olan dünya sorunlarına da göstermekten geri kalmayacaktır.”

CÖ:5. “Tabi ki olumlu etkisi vardır. Bence milli bilinç kişinin özünü tanıması, yani kültürünü, tarihini, ahlakını, gelenek ve göreneklerini bilmesi, devletini tanıması, benimsemesi, geçmişin bilincinde olup bunu gelecek kuşaklara aktarmasıdır. Yani kendini ve özünü bilmesidir. Bütün bunların kökleşmesinde coğrafya dersinin önemi büyüktür. Coğrafya dersi sayesinde geçmişimizin tüm kültürel değerlerini öğrenir ve gelecek kuşaklara öğretiriz.”

Burada yer verilmeyen cevaplarda da öğretmenler örneklerde yer verilen cevaplara benzer cevaplar vermişlerdir.

Üçüncü Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerde milli bilincin geliştirilmesine katkı sağlamakta mıdır?

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda öğretmenlere “*Milli bilincin geliştirilmesinde coğrafya öğretmenlerinin katkısı ne yöndedir?*” sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya bir öğretmen dışında genel olarak olumlu cevap verilmiştir.

Katılımcıların daha çok “dünyaya ait sosyal ve siyasal sorunların çözümü”, “mesleki deneyim”, “kültür analizi ve kültürel kaynaşmayı sağlama” temaları ile “duyuşsal yön” temasını kullandıkları belirlenmiştir.

Dünyaya ait sosyal ve siyasal sorunların çözümü temasıyla ilgili öğretmenlerin söyledikleri:

CÖ:6: “Coğrafya öğretmenleri olarak bizler yaşadığımız bu ülkeyi artılarıyla ve eksileriyle öğrencilere aktarmalıyız. Bizler, öğrencilere sorumluluklarını bilip yerine getirdiklerinde bu cennet vatanın sunacağı sayısız meyvenin olduğunu vurgular ve milli bilinçlerinin gelişimine katkıda bulunuruz. Dünyanın insanlığa ait olduğunu, var olan

sorunların tüm insanlığa zarar verdiğini, bu yüzden sorunların çözümünde olumlu, iyi düşüncelerle, el birliği ile çalışmamız gerektiğini kavratırız”.

Öğretmenlerden CÖ.9 dünyaya ait siyasal ve sosyal sorunların çözümü temasına ek olarak mesleki deneyim temasına da vurgu yaparak şunu da dile getirmiştir:

CÖ.9: “Milli bilincin yerleştirilmesinde elbette coğrafya öğretmenlerinin bilgi birikimi ve mesleki deneyimi önemlidir. Coğrafya öğretmenleri, deneyimleri sayesinde yaşanan siyasal, toplumsal ve kültürel olaylara karşı öğrencilere milli ve kültürel değerler konusunda bilinç kazandırarak, yaşanan mekânın doğru ve etkin kullanılması konusunda yardımcı olmaktadır.”

Milli bilincin gelişimini kültür analizi ve kültürel kaynaşmayı sağlama temalarıyla öğrencilere kavratılacağını ifade eden öğretmen cevapları şu şekildedir:

CÖ.7: “Coğrafya öğretmeni, bilgisiyle öğrenciye yaşadığı mekândan en güzel nasıl yararlanacağını kısa zamanda öğretir. Türkiye’deki eğitimin iyileştirilmesi ve eğitime dair bilincin artırılmasıyla artık öğrencilerde görülen eğitim çıktısı daha üst seviyelere taşındı. Dolayısıyla öğrenci eskiye göre daha bilgili ve bilinçli. Büyük şehirlerimizin çoğu, diğer şehirlerimizin de önemli bir kısmı kozmopolit bir hale dönüştü. Ortak adetler var. Fakat yine de bu şehirler hala birer kültürel heterojen yapı gösteriyor. Böyle olunca ortak birliktelik, ortak kararlar alınamıyor. İnsanlar, birbirlerinden uzak duruyorlar. İşte tam burada coğrafya öğretmenlerine büyük iş düşüyor. Kültürleri kaynaştırmak ve güzel ortak işler yapmalarını sağlayacak öğretimde bulunmak ve böylelikle toplumsal şuurun gelişimine katkıda bulunmak görevi coğrafya öğretmenlerine düşüyor.”

CÖ.10: “Bu durum öğretmenlerin tutumuna göre farklılık gösterebilmekle birlikte, coğrafya öğretmenlerinin kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri, değişen beşeri ve fiziki yapıya ait durumlara ilişkin mutlaka görüşlerini yenilemeleri ve geliştirmeleri gerekmektedir. Milli ve kültürel sorunlara eğilen ve sık sık bu konuları derslerinde gündeme getirip bu konuda öğrencilerin yargılama ve analiz süreçlerinin gelişimine önem veren öğretmenlerin öğrencileri de milli bilince duyarlı olurlar.”

Bu konuda duyuşsal yön temasına dikkat çeken öğretmen cevapları şöyledir:

CÖ.3. “Elbette, öğrencilerde milli bilinci geliştirme işini fen bilimleri ya da matematik öğretmenleri de sağlar. Bunda kuşku yoktur. Ancak, siz öğrenciyi bilişsel olarak yetiştirdiğiniz ölçüde duyuşsal olarak da yetiştirmelisiniz. Duyuşsal bilginin gelişmesine katkı sağlayan en önemli öğretmenlerden biri de hiç kuşkusuz coğrafya öğretmenleridir”.

Katılımcılardan CÖ.13 hem duyuşsal yön temasına hem de kültür analizi ve kültürel kaynaşma temalarına dikkat çekerek şunu ifade etmiştir:

CÖ.13: *“Esasen coğrafya dersi, milli bilinci geliştirmede çok büyük bir etki alanına sahiptir. Durum böyleyken, her ders için geçerli olan dersin daha iyi anlaşılmasını sağlayan öğretmendir mantığından hareketle coğrafya öğretmenlerinin milli bilinci geliştirmedeki etkileri çok büyüktür. Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerde mekân algısını oluşturmada, yaşanan mekânı doğru ve etkin kullanmada, farklı kültürleri analiz etmede hem bilişsel hem de duyuşsal açıdan rol ve model olmaktadır. Bu yüzden coğrafya öğretmeni, öğrencide milli bilincin oluşmasında dersin kendisi kadar önemlidir.”*

Katılımcılardan CÖ.17 bu konuya katılmadığını ifade ederek şunu söylemiştir:

CÖ.17: *“Bana göre, milli hassasiyetlere karşı duyarlılığı oluşturmadaki baş aktör tarih öğretmenleridir. Buradaki esas sorumluluğun tarih öğretmenlerinde olduğunu düşünüyorum”.*

Dördüncü Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya derslerinde kullanılan ders araç-gereçleri milli bilincin gelişmesine katkı sağlamakta mıdır?

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında öğretmenlere *“Coğrafya derslerinde kullanılan ders-araç gereçlerinin (kaynakların) milli bilincin gelişmesine katkısı ne doğrultudadır?”* sorusu yöneltilmiştir.

Öğretmen cevapları “internet”, “güncel yayınlar” ve “coğrafya sınıfları” temaları başlıklarıyla temalara ayrılmıştır.

Bu konuda hem internet hem güncel yayınların etkili olduğunu söyleyen öğretmenlerin ifadeleri şöyledir:

CÖ.2: *“Coğrafya dersinde kullanılan araçlar ve gereçler milli bilincin geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Gerek öğretim planında önemli bir yere sahip olan coğrafya kitaplarının, gerekse öğretmenin kullandığı araç ve gereçlerin bu çerçevede düzenlenmesi gerekmektedir. Örneğin, madenler konusunu anlatan bir öğretmen, ülkemizde önemli bir yere sahip bir ürün olan bor madeni örneğini verirken ülkemiz açısından önemini ortaya koymalı ve bunu bu çerçevede anlatmaya dikkat etmelidir. Bor madeninin ülkemiz açısından önemini anlayan öğrenci bu ürüne farklı bir*

bakış açısı ile bakacak ve ülkemiz açısından önemini anlayacaktır. Bu da sahiplenme ve milli bilinç açısından önemlidir. Aynı şekilde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan her türlü yayın da milli bilinç ve milli birlik teması dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Coğrafya eğitiminde kullanılan internet tabanlı ağlarda verilen örnekler ülkemiz çerçevesinde olmalıdır. Bu şekilde gerekli yayınlar ile milli bilince ilişkin gerekli vurgu yapıldıkça milli bilincin geliştirilmesi yadsınamaz bir gerçektir. Örneğin, son günlerde ülkemizde gerçekleştirilen gerek fuar, gerek uluslararası toplantılar (Expo, İslam İşbirliği Konferansı, İnsani Yardım Zirvesi vb.) güncel olduğu için internet, güncel dergiler, gazete veya televizyon aracılığıyla öğrencilere aktarılmalı, bu uluslararası toplantıların ülkemiz için önemi kavratılmalıdır. Böylelikle kullanılan ders araç gereçleri sayesinde öğrencilerdeki milli bilincin diri tutulması sağlanacaktır.”

CÖ.3: “Öğrendiğiniz her şey size katkı olarak geri dönecektir. İster yazılı materyallerden ya da internetten ağlarından ister görsel ve iletişim araçlarından olsun katkı sağlayacaktır. Önemli olan bunun nasıl bir etki yaptığı ve sizde ne bıraktığıdır. Olayları doğru analiz edip, doğru yorumu yapabilmektir. Coğrafya dersinde kullanılan bütün araç gereçler bilginin kalıcılığında büyük etkiye sahiptir. Haritalar, lokasyonu anlamlandırmada en etkili araçtır. Fotoğraflar, güncel dergiler günümüz dünya sorunlarına dikkat çekerek öğrencilerde farkındalık oluşturmaktadır. Coğrafya dersine ait özel sınıfların olması, bu sınıfların içinde model ve numunelerin bulunması, öğrencilerin coğrafi olayları daha özgün ve kolay anlamlandırmasına neden olmaktadır. Mekân algısının oluşumu salt anlatım yoluyla oluşturulamaz. Yaparak, yaşayarak coğrafya dersi daha keyifli hale getirilebilir. Bu nedenle kullanılan bütün araçlar milli bilincin oluşmasında etkilidir.”

CÖ.10: “Bence, öğrencilere coğrafya dersi kazanımlarının verilmesinde teknolojik araç-gereçlerden faydalanılmalıdır. Akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar gibi araçlar her derste yeterince kullanılmalı, internet ortamı mutlaka sağlanmalı ve öğrencilerin yeteri kadar faydalanmasının önü açılmalıdır. Öğrencilerin her derse katılımı sağlanmalı, dersler yaparak yaşayarak ilkesine uygun öğrenci merkezli işlenmelidir. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya ile ilgili çıkan güncel yayınları mutlaka sınıflarına taşınması ve öğrencilerine aktarması gerekiyor. Bence bunlar yapıldığı takdirde, öğrencilerde milli duyarlılık, çevre duyarlılığı, insana ve doğaya dair duyarlılık sağlanmış olur.”

CÖ. 14 ve CÖ. 20 rumuzlu katılımcılar bu konuda özellikle güncel yayınların etkisine dikkat çekerek şunları söylemiştir:

CÖ.14: “Coğrafya dersi durağan bir ders değildir. Sürekli içerik olarak kendini yenilemektedir. Çünkü dünyadaki fiziki ve beşeri olaylar sürekli değişim halindedir.

Öğretim programlarının da başta coğrafya öğretim programı olmak üzere bu yenilik ve değişiklikleri takip etmesi konuların da sürekli değişmesine sebep olmaktadır. Ancak, burada önemli olan şey önemli olan ders içeriklerinin güncel dergiler, gazeteler, fotoğraflar aracılığıyla öğrencilere aktarılmasıdır. Öğretmenlerin, gazete ve güncel dergiler vb. araç-gereçlerin yardımıyla konularını güncelleyerek öğrencilere aktarması elbette ki milli bilincin geliştirmede etkili bir rol oynayacaktır.”

CÖ.20: “Kitaplar, dergiler ve gazeteler başta olmak üzere yazılı ve sesli birçok araç-gereç öğrencide coğrafya ve ülkesine karşı bir farkındalık kazandırır. Ülkemiz yer aldığı bölge bakımından köklü bir medeniyete sahip olması açısından önemli bir duruma sahiptir. Baktığımız zaman Ortadoğu coğrafyasında, Kafkasya coğrafyasında bütün olup bitenleri Türkiye’yi bir kenara koyup değerlendiremezsiniz. Zira bu coğrafyada olup bitenler Türkiye ile çoğu zaman doğrudan bazen de dolaylı yoldan bağlantıya sahiptir. Ülkesinin coğrafyasını tanımayan bir birey Ortadoğu ve Kafkasya’ da yaşanan gelişmeleri tam manasıyla değerlendiremez. Ülkesinin değerini anlayamaz. Dünyaya ilişkin bir bakış açısına sahip olamaz. Bu bakımdan dünya coğrafyasında olup biten bu gelişmelerin etkili bir şekilde öğrencilere sunulması coğrafya eğitiminde teknolojik ders-araç gereçler ile güncel yayınların kullanılması sayesinde gerçekleşeceğini düşünüyorum.”

Katılımcılardan CÖ. 17 bu konuda sadece internetin etkisine dikkat çekerek şunu ifade etmiştir:

CÖ.17: “Web tabanlı yayınların derslerde kullanımı öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlar. Bu sayede öğrenciler yaşadıkları coğrafyayı daha sağlıklı ve sağlam bir şekilde öğrenip, değerlendirebilecekler. Yaşadıkları coğrafyaya dair yorumlar yapabileceklerdir. Öğrendikleri bilgileri daha etkili bir şekilde kullanabileceklerdir.”

CÖ. 7 rumuzlu katılımcı ise bu konuda diğer öğretmenlerden farklı olarak coğrafya sınıflarının etkisine dikkat çekerek şunu söylemiştir:

CÖ.7: “Okulların sahip olduğu teknolojik şartlar ve tam donanımlı coğrafya sınıfları dersin işlenmesine büyük katkı sağlıyor. Öğretmenler de eldeki kaynakları verimli bir şekilde kullanır, öğrencileri, değişen dünya şartlarına uygun yetiştirebilirlerse milli bilincin gelişimine büyük katkı sağlamış olurlar.”

Bu konuda en çok üzerinde durulan temaların internet ağları ve güncel yayınlar olduğu göze çarpmaktadır.

Beşinci Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre ortaöğretim coğrafya dersi vatan savunmasına katkı sağlamakta mıdır?

Araştırmanın beşinci alt amacı doğrultusunda öğretmenlere görüşme formunun beşinci sorusu olan “*Size göre Coğrafya Dersinin vatan savunmasına etkisi ne doğrultudadır?*” sorusu yöneltmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin birisi dışında tamamına yakını coğrafya derslerinin vatan savunmasında etkili olduğunu belirtirken, bir öğretmen bu soruya kısmen katıldığını ifade etmiştir.

Bu konudaki öğretmen cevapları “vatan bilinci”, “savunma stratejileri”, “stratejik bakış açısı” temaları adı altında gruplandırılmıştır.

Katılımcılardan CÖ.5 rumuzlu öğretmen görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

CÖ.5: “Coğrafyanın vatan savunmasına etkisi önemlidir. Vatan savunmasının ne kadar yerinde ve bilinçlice olacağına temelini atma konusunda önemlidir. Çünkü vatan savunması, Türklerde tarihin ilk çağlarından bu yana severek ve isteyerek yapılan bir görevdir. Bu görevin maddi bir yanı yoktur. Dolayısıyla her Türk vatandaşının bu görevi isteyerek yapması için öncelikle vatan bilinci ve vatan sevgisi olmak zorundadır. Bu vatan sevgisinin de önce aile ve yakın çevrede daha sonra ise sistemli bir şekilde okullarda verildiği düşünüldüğünde coğrafya öğretiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu konuda sosyal bilimci olarak biz coğrafya öğretmenlerinin görevi büyüktür.”

En çok üzerinde durulan temalardan biri de savunma stratejileridir. Bu konuda görüş bildiren öğretmen cevapları şöyledir:

CÖ.6: “Fazlasıyla önemi var. Ülkemizin coğrafi konum olarak nerede olduğu, önemli doğal ve beşeri kaynakların neler olduğu bu ders sayesinde öğrenilir. Komşu ülkelerle ilgili olumlu ya da olumsuz siyasi ilişkilerin varlığı da yine bu ders sayesinde öğrenilir. Çevreden gelebilecek tehditlerin farkına varılması, uluslararası ilişkilerin önemini bilmesi, bölge coğrafyasının önemini kavranması hep coğrafya dersinin yardımıyla öğrenilir. Dolayısıyla bu bilgilerin vatan savunmasında planlama, savunma ve strateji hedeflerine ulaşmada katkısının olacağını düşünüyorum.”

CÖ.15: “Biz öğrenciyken ilkokulda ve lisede coğrafyanın yurt savunmasındaki etkisi anlatılırdı. Bence oldukça etkilidir. Bir kere öğrencinin neyi ve neden koruduğunu öğrenmesi gerekmektedir. Bunun için de, coğrafya dersi Türkiye’deki mekânsal değerleri öğrencilere en iyi yansıtan, milli sembollere karşı duyarlılığı sağlayan en önemli derstir. Vatan savunması, vatani için çalışmaktan, bölgesel ve küresel savunma stratejilerinin ülke yararına geliştirilmesinden geçer. Sonuç olarak coğrafya dersi vatan savunmasında etkilidir diyebiliriz.”

CÖ.18: “Coğrafya dersi ile bireyler, ülkelerinin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının Dünya genelindeki dağılışı ve bu dağılıştan kaynaklanan stratejik önemi görürler. Aynı zamanda yaşadıkları ülkenin önemini farkına varırlar. Bu önemden kaynaklanan sorunların tahmin edilmesi ve yaşadığımız ülkenin bu tehlikelerden korunmasına yönelik stratejik önlemlerin alınması ülke savunmasını olumlu yönde etkiler diye düşünüyorum.”

Bu konuda CÖ.15 ve CÖ.18’in söylediklerine ek olarak stratejik bakış açısı kavramını kullanan CÖ.17’nin görüşü:

CÖ.17: “Ülkemiz, konumu itibarıyla vatan savunmasına önem verilmesi gereken bir yerde bulunmaktadır. Savunması zor ve sürekli tehdit edilebilecek bir coğrafi yapıdadır. Ülkemizdeki Boğazlar’ın varlığı, üç tarafının denizlerle çevrili bir yarım ada olması nedeniyle stratejik açıdan önemini arttırdığı gibi bütün dünyanın gözünü bu coğrafyaya çevirmektedir. Stratejik bakış açısı ve savunma hedeflerinin öğretilmesi bakımından etkili olduğunu düşünüyorum.”

Kısmen etkilidir diyen bir öğretmenin görüşü şöyledir:

CÖ.9: “Kısmen etkilidir diyebiliriz, ancak ben daha çok uluslararası ilişkiler ve siyaset biliminin etkili olduğunu düşünüyorum.”

Coğrafya dersinin vatan savunmasında etkisi yoktur diyen bir öğretmenin cevabı şu şekildedir:

CÖ.13: “Etkili olduğunu düşünmüyorum. Coğrafya dersinin sadece ülkelerin doğal ve beşeri özelliklerinin işlendiği ve öğrencilere aktarıldığı bir ders olduğunu düşünüyorum.”

Altıncı Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre günümüzdeki savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan uluslararası göçler ve mülteci akınları milli bilinci olumlu ya da olumsuz etkilemekte midir?

Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formunun 6. sorusunu teşkil eden “Günümüzdeki savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan uluslararası göçler ve mülteci akınlarının milli bilinç üzerinde olumlu ya olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir.

Görüşmeler sonrasında elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmenlerin on altı tanesi savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan göç ve mülteci akınlarının milli bilinci olumlu yönde etkilediğini belirtirken, dört katılımcı öğretmen de olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

Öğretmen cevapları “vatanın değeri”, “empati, birlik ve beraberlik ruhu”, “kültürel farklılık” temaları altında gruplanmıştır:

Göç ve mülteci akınları vatanın değerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar diyen öğretmenler bu konuda şunları ifade etmiştir:

CÖ.1: *“Elbette ki, bu göçler ve yaşananlar insanların ülkesine karşı milli bilincinin artmasına neden olacaktır. Bu sayede insanlar vatan ve millet mefhumunun ne kadar değerli olduğunu anlayacaklardır. Yerlerini ve yurtlarını terk edip, başka coğrafyalara göç eden insanların karşılaştıkları olumsuz durumlardan ders çıkaracaklardır. O insanların başka yerlere göç edip, değerlerini ve kültürlerini kaybetme olasılıklarını göreceklerdir.”*

CÖ.8: *“Savaş ve terör olayları ile ilgili göçlerin milli bilinç üzerinde olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum. Özellikle, ülkemizde gerçekleştirilen terör olayları milletimiz tarafından ayrılıkçı olarak kabul edilmekte, vatandaşlar tarafından bu terör olayları şiddetle kınanmakta bu da vatana bağlılık açısından olumlu bir sonuç doğurmaktadır. Aynı zamanda son yıllarda Suriye’de yaşanan iç savaş ile ülkemize yerleştirilen mülteciler konusunda yine milli bilincin geliştiğini düşünüyorum. Çünkü mültecilerin yaşadığı zorlukları gördükten sonra ülkemizin değeri daha iyi anlaşılıyor.”*

CÖ.11: “Bana göre milli bilinci olumlu yönde etkiler. Çünkü her ne olursa olsun devletsiz kalmak zor bir durumdur. Devlet olmadan hiçbir şey olmaz. Bu durumu savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan mülteci akınları ile bu göçlerin, insanlar ve parçalanmış aileler üzerinde yarattığı havadan yeterince görmekte ve sezmekteyiz. Bu milletler üzerindeki olumsuz havayı gören bireyler, ülkelerine dört elle sarılacak ve milletinin değerini daha iyi anlayacaktır. O halde milli bilinç, o ülkede yaşayan bireylerin ne kadar kendilerini o ülkeye ait hissetmeleri ve o ülkede yaşayıp kültür ve değerlerini yaşamakla oldukça bağlantılıdır. Bu açıdan sayılan özellikler ülkedeki milli bilincin niteliğini ve kalitesini doğrudan ilgilendirmektedir. Son zamanlarda yaşanan durumlar milli bilinci doğrudan etkilemekte ve yine önemini ve değerini insanlar açısından yükseltmektedir.”

CÖ.16: “Milli bilincin sağlam şekilde oturduğu bir ülkede savaşın, terörün etkisiyle yapılan göçlerden etkileneceğini sanmıyorum. Çünkü bu ülkeye gelen insanlar geldikleri ülkenin kültürüne tabi olup, bu kültürü benimseyip yaşamlarını bir şekilde devam ettiriyorlar. Bu yüzden ülkedeki milli birlik ve beraberliğe dair olumsuz bir etkinin yaşanacağını sanmıyorum. Zaten Türkiye coğrafi konumu itibarıyla bulunduğu bölgede önemli bir güç durumundadır. Ülkemizin tarihi geçmişinden dolayı, her bir vatandaşı milli birliğin önemini bütün dünya milletlerinden daha fazla bilmekte ve milli birliğe gereken önem vermektedir. Bu yüzden bu gibi toplumsal olayların ülkemizdeki milli bilince zarar vermeyeceğini tersine yaşadığımız yerin değerinin daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum.”

Bu konuda göç ve mülteci akınları empati, birlik ve beraberlik ruhunu güçlendirir diyen bir öğretmenin cevabı:

CÖ.3: “Savaşlar ve göçler bütünlüğü bozulmuş ve parçaları yer değiştirmek zorunda kalmış milletler ortaya çıkartıyor. Göç yollarında yaşayan diğer milletleri ve ülkeleri de tabi ki, birçok açıdan etkiliyor. Ev sahibi ülke insanları, göç eden ülke insanlarına karşı empati kurup, onlara yardım elini uzatıyor, diğer yandan da birlik ve beraberlik içinde olma bilincine erişiyorlar. Bu gelişmelerin millet olarak bizleri birbirimize daha fazla bağladığını düşünüyorum.”

Göç ve mülteci akınlarının kültürel farklılıklara neden olarak milli bilincin zayıflamasına neden olur diyen öğretmenler ise şunları ifade etmişlerdir:

CÖ.4: “Kesinlikle olumsuz etkisi vardır. Yakın zamanlarda çevre ülkelerdeki savaşlar yüzünden insanların, ülkelerini terk edip Türkiye’ye geldiklerini görüyoruz. Gelen insanların sayısı da azımsanmayacak kadar fazla. Mülteci dediğimiz insanların kültürleri de bizimkinden farklı. Bu insanlarla birlikte yaşarken muhakkak ki, kültürel

etkileşim içine giriyoruz. Bu etkileşim sonucunda haliyle milli bilince de olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyorum.”

CÖ.19 “Olumsuz etkisinin daha fazla olduğunu düşünüyorum. Savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan uluslararası göçler ile mülteci akınları etnik temelli yapılanmaların artmasına neden olmaktadır. Bunun yanında güvenlik problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Her ne kadar biz, bu insanlarla birlikte yaşasak da, mültecilerin, bizler kadar ülkemizi sahiplenmediklerini görüyorum. Çünkü milli duyarlılığı yüksek olan milletlerin asla kendi vatanlarını terk etmeyeceğini, ne olursa olsun vatanlarına dört elle sarılacaklarını düşünüyorum.”

Bu konuda öğretmenler vatan, millet, birlik, beraberlik, kültürel farklılık, etnik kavramlarını sıklıkla kullanmışlardır.

Yedinci Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre, küreselleşmenin coğrafya dersleri üzerindeki etkisi bulunmakta mıdır?

Araştırmanın yedinci alt amacı ile katılımcı öğretmenlere görüşme formunun yedinci sorusunu teşkil eden “*Sizce küreselleşmenin, coğrafya dersleri üzerinde etkisi ne yöndedir?*” sorusu yöneltilmiştir.

Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerden on yedisi küreselleşmenin coğrafya derslerini etkilediğini, bir katılımcı kısmen etkilediğini, iki katılımcı ise etkilemediğini ifade etmiştir.

Küreselleşmenin coğrafya derslerini etkilediğini ifade eden öğretmen cevaplarının tamamı “ders kitaplarındaki konular ve global oluşumlar”, “sosyal ağlar” teması altında gruplandırılmıştır.

Ders kitaplarındaki konular ve global oluşumlar temasıyla ilgili öğretmenlerin söyledikleri şu şekildedir:

CÖ.1: “Coğrafya küreselleşmeyi etkilediği gibi küreselleşmede coğrafyayı etkilemektedir. Bu açıdan dünyada son zamanlarda olanlar Türkiye’ye ve insanlarımıza yansımakta ve ülkenin kültürü ve değerlerini etkilemektedir. Küresel ölçekte askeri ve ekonomik teşkilatlar ve bunun yanında spor ve kültürel organizasyonlar bu etkileşime

katkı sağlamaktadır. Etkileşimin ve iletişimin insanın yaşadığı çevrenin dışında da var gücüyle devam ettiği ve etkilerin tüm dünyaya yayıldığını artık çok daha iyi anlaşılmaktadır. Buna dayanarak, etki dalgalarının coğrafya dersi konularını da etkilediği, böylelikle coğrafya derslerinde ve ders kitaplarında insanı etkileyen global oluşumlara yer verildiği iyi bilinmektedir.”

CÖ.4: “Bence küreselleşme her şeyi olduğu gibi coğrafya derslerini de etkilemektedir. Buna yönelik konular, mevcut program ve ders kitaplarında yer almaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle küreselleşme artık sınır tanımayan bir hale geldi ve bütün dünyayı etkisi altına aldı. Türkiye, bulunduğu coğrafyanın değeri nedeniyle birçok ülke ve uluslararası siyasi kuruluşla iş birliği yapmaktadır. Örneğin, bugün NATO ülkeleri içinde Türkiye, ayrı bir öneme sahiptir. Bugün, AB ülkeleri içinde çok tartışılan Türkiye'nin AB üyeliği birçok Avrupa ülkesinin dikkatini çekmektedir. AB içerisinde belki de Türkiye'nin üyeliği kadar tartışılan bir konu olmamıştır. Hiçbir ülkenin üyeliği Türkiye kadar önemli olmamıştır. Elbette, bu durumda Türkiye'nin stratejik ve jeopolitik konumu, tarihi ve milli değerleri etkili olmuştur. Dolayısıyla bu konular derslerimizde de sık sık öğrencilere anlattığımız ve global etkileşim ve oluşumların ülkemizi ve ülkeleri etkilediğinin en güzel örnekleridir.”

Öğretmenler, sosyal ağlar temasıyla ilgili olarak şunu ifade etmiştir:

CÖ.5: “Bu etkinin daha çok internet ve sosyal paylaşım ağları sayesinde gerçekleştiği ortada. Çünkü günümüzde internet hemen her ortama girmiş durumda. Bilgi, bir yere hapsolmaktan çıkmış.”

CÖ.13: “Küreselleşme veya globalization. Her şeyi olduğu gibi coğrafya derslerini de etkiliyor. Bu etki hem bizlerin, hem de öğrencilerin rüzgârından kurtulamadığı internet, sosyal ağlar sayesinde gerçekleşiyor. Dersleri, araç gereçleri, öğretmenleri ve bir yerde eğitimin niteliğini etkiliyor. Bu etkiden kurtulmak imkânsız.”

Bu konuya kısmen katıldığını söyleyen bir öğretmenin söyledikleri de şöyledir:

CÖ.7: “Kısmen evet. Küreselleşmenin, sadece coğrafya derslerini değil, bütün dersleri etkilediğini düşünüyorum. Ancak, internet ve facebook'un bu kadar yaygın olduğu bir ortamda bu etkinin sadece coğrafya derslerini değil, tüm dersleri etkilediğini düşünüyorum. Bu bakımdan genel itibarıyla coğrafya derslerinin de küreselleşme olgusundan etkilendiğini söyleyebilirim.”

Küreselleşmenin coğrafya derslerini etkilemediğini belirten öğretmenler şunları ifade etmiştir:

CÖ.12: “Küreselleşmenin daha çok ekonomik temelli bir olgu olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle coğrafya derslerine herhangi bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.”

CÖ.14: “Bence çok fazla etkisi yoktur. Küreselleşme dediğimiz şey, günümüzde dünyadaki tüm insanların küçük bir alanda yaşadıklarını varsaymamız gibi bir şey. Açıkçası coğrafya derslerine bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum.”

Bu konuda katılımcıların global oluşum, sosyal ağlar, küresel kuruluş, kültürel organizasyon, uluslararası siyasi kuruluş, küresel örgüt, küresel forum, siyasi ve ekonomik kuruluş, siyasi ve kültürel birliktelik kelimelerini çok sık kullandıkları tespit edilmiştir.

Sekizinci Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre, coğrafya dersi ülkelerin dünya siyasetinde etkin rol oynamasında etkili midir?

Araştırma alt amacı doğrultusunda katılımcı öğretmenlere görüşme formunun sekizinci sorusu olan “Sizce coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmasında etkili midir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya 16 katılımcı olumlu yanıt vermiş, iki öğretmen kısmen katıldığını belirtmiş, iki öğretmen ise olumsuz yanıt vermiştir.

Öğretmen cevapları analiz edilerek “hâkimiyet teorileri”, “uluslararası siyasi analiz”, “projeleri hayata geçirecek insan varlığı”, başlıkları altında temalara ayrılmıştır.

Öğretmenler CÖ. 5 ve CÖ. 9 dünya siyasetinde etkili olmanın yolunu hâkimiyet teorileri aracılığıyla kurarak bu konuda şunları ifade etmiştir:

CÖ.5: “Coğrafya derslerinin ülke siyasetinde ve politikasında önemi oldukça büyüktür. Bunun önemini en iyi şekilde kavrayan devletlerin başında ABD gelmektedir. Özellikle, siyasi coğrafya konusunda önemli bir yol kat etmiş ülkelerin başında yer almaktadır. Özellikle, eskilerden örnek vermek gerekirse insanların ilk savunma alanlarını korunma açısından elverişli kayalık ve yüksek olan noktalarda kurmasının nedeni coğrafya bilgisi değil midir? Aynı zamanda yüzyıllardır geri kalmış Afrika ülkelerini ve Ortadoğu’yu sömüren de aynı şey değil midir? Yani bu ülkelerin coğrafya ve coğrafya eğitimi konusuna gereken önemi vermemeleridir. Coğrafya bilgisi gelişmiş olan devletler çeşitli teoriler ortaya atarak (Kenar Kuşak Teorisi, Hava Hâkimiyet Teorisi vb.)

coğrafya bilgisini en etkili şekilde kullanmışlardır. Dünya coğrafyasını bilmek, coğrafya bilgisine sahip olmak savaşlarda da çeşitli avantajlar ve dezavantajlar sağlamıştır. Amerika'yi, Vietnam' da yıkan şey savaştığı coğrafyaya dair bilgi yetersizliğidir. Napolyon'un binlerce askerini Rusya'da kaybetmesi de iklim şartlarıdır. Coğrafi bilgisizliğidir. O halde, coğrafya dünya siyasetinde önemlidir.”

CÖ.9: “Ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarında coğrafya dersinin payı hiç kuşkusuz çok yüksektir. Tarih boyunca dünyaya hâkim olmak isteyen birçok medeniyet hâkimiyet teorileri oluşturmuş ve bunu da en sert şekilde uygulamaya çalışmıştır. Bu hâkimiyet teorilerini oluşturan bilim insanları elbette ki, ülkesini ve dünyayı tanıyarak birtakım fikirler geliştirmişlerdir. Ulusal ve uluslararası ulaşım yollarının etkilerini, doğal ve beşeri kaynakları değerlendirip, bu şekilde teori geliştirmişlerdir. Zira ülkeler savunma stratejilerini belirlerken elbette ki, ülkesinin sınırlarını, sahip oldukları denizleri ve ulaşım yollarını bilmek zorundadır. Böyle coğrafi bilgilerden yoksun olunması durumunda birçok stratejik hataya düşebilir ve yanlış kararlar almak durumunda kalabilirler.”

Uluslararası siyasi analiz teması hakkında görüş bildiren öğretmen cevapları aşağıda belirtilmiştir:

CÖ.19: “Özellikle, dış politikada coğrafyanın önemi oldukça büyüktür. Ülkelerarası diplomasi ve siyasette sağlıklı analizler yapılmasında temel etken coğrafya bilgisinin yeterli olmasıdır. Dünya hızla değişmekte, gelişmekte ve ilerlemektedir. Ülke yöneticilerinin değişen durum ve koşullara yön verebilmesi, ülkenin geleceğine dair stratejik hedefler alabilmesi ve bu hedefleri değişen şartlar doğrultusunda güncelleyebilmeleri coğrafya ve coğrafya eğitimine verilen önem sayesinde gerçekleşmektedir. Çok yakın bir zamanda Almanya Başbakanı Angela Merkel'in bir okulu ziyareti sırasında öğrencilere harita üzerinde Almanya'nın başkenti Berlin'i göstereceken Rusya'da bulunan bir kenti göstermesinin bu konuya ilişkin komik bir örnek olduğunu düşünüyorum.”

CÖ.20: “Türkiye sahip olduğu jeopolitik konum itibarı ile dünyanın en karışık bölgelerinin tam ortasındadır. Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya üçgeninde attığı her adım ve bulunduğu pozisyon itibarı ile etkili ve söyledikleri dikkate alınan bir ülke konumundadır. Bu nedenle bu karışık ilişkiler bütünü öğrenilmesi ve uluslararası politikada sağlıklı analizler yapılabilmesi açısından coğrafyaya ve coğrafya derslerine önem verilmesi kanaatindeyim.”

Bu konuya kısmen katıldığını belirten bir öğretmen projeleri hayata geçirecek insan varlığı temasına vurgu yaparak şunu söylemiştir:

CÖ.11: “Bence kısmen etkilidir. Sahip olunan doğal zenginlikleri değerlendirecek projelerin varlığı ve bu projelerin hayata geçirilmesi, araştırma geliştirme çalışmalarının yapılması, bu alanda iyi eğitilmiş insan kaynağının varlığı ülke yönetiminde söz sahibi olacak bireyleri yetiştirmede bir bakıma etkilidir diye düşünüyorum. Ancak tüm bunların sadece coğrafya dersine indirgenmesi biraz uçuk olur.”

Bu soruya katılmayan öğretmenler görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

CÖ.16: “Katılmıyorum. Belki sahip olunan enerji hatlarının önemini öğrenen öğrenciler, dünyadaki siyasi oluşumlarda da söz sahibi olmamız gerektiği konularını veya buna benzer küresel konuları kavrayabilirler. Ancak coğrafya dersinin, bir ülkenin dünya siyasetinde etkili olmasında tek başına yeterli olduğunu söylemek olanaksız.”

CÖ.18: “Bence bu çok abartılı. Çünkü coğrafya dersiyse ülke ve dünya siyaseti arasında bir bağ bulunmadığını düşünüyorum.”

Dokuzuncu Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerine göre, Türkiye'nin bilim, sanat ve spordaki uluslararası başarıları milli bilinci etkilemekte midir?

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı kapsamında katılımcı öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formunun 9. sorusunu teşkil eden “Türkiye'nin bilim, sanat ve spordaki uluslararası başarıları milli bilinci ne doğrultuda etkilemektedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya verilen cevaplar “turizm”, “nobel ödülü”, “spor” ve “uluslararası başarı” temaları ile gruplanmıştır.

Turizm temasıyla ilgili olarak öğretmenler şöyle cevap vermiştir:

CÖ.12: “Ben, sosyo-kültürel başarıların, daha çok ülkemiz turizmine olumlu yönde katkıları yaptığını düşünüyorum. Çünkü bu sayede ülkemizin gerekli tanıtımı yapılarak, yabancı insanların ülkemizi tanıması ve ülkemize gelmesi sağlanmaktadır. Özellikle, Anadolu'nun İlkçağdan bu yana önemli uygarlıklara beşiklik etmesi, bu topraklar üzerinde birçok tarihi eserin de vücuda getirilmesini sağlamıştır. Bu yönüyle ülkemiz gelen yabancı turistlere büyük bir seçenek sunmaktadır. Gelen yabancı turist sayısının fazlalığı, ülkemize ekonomik bir girdi sağlamaktadır. Dolayısıyla kültürel ve sanatsal faaliyetlerdeki uluslararası başarıların turizme ivme kazandırdığı, turizmdeki

ivmenin ekonomiye hareket getirdiği düşüncesinden hareketle söz konusu başarıların milli bilince de olumlu yönde katkısı olduğu kanaatindeyim.”

CÖ.19: *“Ülkemizin Avrupa ve Dünya’daki başarılarından milletçe haz alır ve gurur duyarız. Bir ülkenin başarılarıyla marka haline gelmesi demek, dünya çapında tanınması demektir. Böyle olunca insanlar ülkemizi merak edecek, dünyadaki bütün ülkelerden, ülkemize turist gelecek ve gelişmemize katkı sağlayacaklardır.”*

Öğretmenlerden CÖ. 3 ve CÖ. 10 nobel ödülü temasıyla ilgili olarak düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

CÖ.3: *“Türkiye’nin bilim, sanat ve spor alanındaki başarıları ülkemizde milli bilinci uyandırması açısından önemlidir. Gerek bilim, gerek spor alanında ülkemizin yabancı devletlerle yaptığı uluslararası müsabakalar aynı sevinci paylaşma konusunda birlik ve beraberlik duygusu ortaya çıkarmaktadır. Sporcularımızın yaptığı müsabakalarda aldığı ödüller, bizim için birer gurur ve onur kaynağı olmaktadır. Örneğin son yıllarda dünyanın en prestijli ödülllerinden Nobel Kimya Ödülü’nü alan Aziz Sancar’ın bu başarısı ülkemizde büyük bir yankı uyandırmış ve sevinçle karşılanmıştır. Hatta bu bilim insanının adı köyündeki okula verilmiştir. Bu bilim adamı, kendi yolunda ilerlemek isteyen gençlere örnek olmuş, yol göstermiş ve gurur kaynağı olmuştur. Turizm açısından ülkemizde yer alan gerek kültürel, gerekse doğal miraslar çok önemli bir yere sahipken aynı zamanda ülkemiz açısından her eser birer övünç kaynağıdır. Örneğin, bir Selimiye, Sultanahmet, Süleymaniye’nin değeri, yurt dışında yer alan Osmanlı’dan kalan eserlerin değeri de bizim için birer övünç kaynağıdır. Aynı zamanda bu eserlere Anadolu insanının dokusunu işleyen mimarlar, insanımıza da milli bilinci işlemiştir.”*

CÖ.10: *“Ülkemizin bilim, sanat ve spordaki başarılarının coğrafyayı etkilemediği savunulamaz. Ülkeler, bilim, sanat ve sporda gösterdiği başarılar ölçüsünde tanınır ve saygınlık kazanır. Yakın bir zamandan örnek verecek olursak; Nobel Kimya Ödülü’ nü kazanan Türk bilim insanı Aziz Sancar, bir anda gözlerin Türkiye’ye çevrilmesine neden olmuştur. Bu ödül, ülkemizin reklamında çok önemli bir katkıya sahip olmuştur. Nitekim yerli ve yabancı birçok gazeteci bu büyük bilim insanının Mardin’deki evine kadar gitmiş, onun yaşadığı coğrafyanın özelliklerini tanımaya çalışmıştır. Klasik bir çabayla belki de Mardin’i yıllar boyunca tanıyamayacak olan yabancı ülkeler, Aziz Sancar nedeniyle Mardin’i tanımışlardır. Bu çok belirgin bir örnektir. Bunun dışında birçok alanda başarılı sporcular ve bilim insanları çıkaran ülkeler dikkatleri üzerine çekmekte ve saygıyla karşılanmaktadır. Belki, Türkiye kadar turistik değere, tarihi bir geçmişe sahip olmayan Almanya dünyanın en çok turist çeken ülkelerinin başında gelir. Bunun en belirgin sebebi hiç kuşkusuz bu ülkenin dünyada kültür, sanat ve spor gibi faaliyetlerde gösterdiği başarıdır.”*

CÖ. 6 ve CÖ. 15 rumuzlu katılımcılar spor temasıyla ilgili olarak şunu ifade etmiştir:

CÖ.6: *“Hem bizi birbirimize bağlama, hem de ülkemizi tanıtmaya anlamında büyük önemini aldığına inanıyorum. Bizler, söz konusu ülkemiz olduğunda birbirine sıkı sıkı kenetlenen bir milletin evlatlarıyız. Bunu Kurtuluş Savaşı ile dünyaya kanıtlamış ve her fırsatta da kanıtlamaya devam ediyoruz. Örneğin, Türk A Milli Futbol Takımının 2002 Dünya Şampiyonasında elde ettiği Dünya üçüncülüğü, Avrupa 2016 Futbol Şampiyonası'na katılmamız, halter ve güreş müsabakalarındaki başarılarımız ülkemizi hem bütün dünyaya tanıtmakta, hem de bütün ülke fertlerinin aynı hislerle birbirine bağlanmasına neden olmaktadır. Bazen, ülkemizin tanıtımı için milyarlarca para harcanmak zorunda kalırken, kültür ve spor alanındaki uluslararası başarılar nedeniyle hiç para harcamadan kolayca tanıtım yapılabilen ve turizm sektörüne de ivme kazandırılabilir”*

CÖ.15: *“Ülkelerin uluslararası alandaki müsabakalara veya organizasyonlara katılmaları dahi, insanların milli duygularını kabartmaya yetmektedir. Örneğin herhangi bir spor müsabakası, olimpiyatlar gibi uluslararası turnuvalarda ülkemizin bayrağını görmek, İstiklal Marşımız'ı dinlemek tüylerimizi ürpertip, gözyaşlarımızı dökmeye yeter de artar bile. Elbette, bir Türk'ün dünya çapında isminin duyulması, başarılarından söz edilmesi bizleri mutlu etmektedir. Örneğin NASA'nın on altı çalışanından biri Neva Çiftçioğlu adında bir Türk'tür. Yine ABD'de tıp alanında adından oldukça söz ettiren bir Türk doktor olan Mehmet Öz bulunmaktadır. Bütün bunlar, beni duygulandırdığı gibi, bu ülkeye gönül veren herkesi duygulandırıyor diye düşünüyorum.”*

Bu konuda CÖ. 4 rumuzlu öğretmen uluslararası başarı temasıyla ilgili olarak şunu ifade etmiştir:

CÖ.4: *“Tek yürek olmak, milli gurur ve tanınırlık her ülkeye ve o ülkenin vatandaşına kendini değerli ve önemli hissetme açısından özgüven sağlamaktadır. Uluslararası her türlü başarı, milli bilinci olumlu yönde etkilemektedir. Ülkemiz, en zor günlerde bile, uluslararası bir başarıyla gururlanmakta ve kenetlenmektedir. İnsanların görüşleri ne denli farklı olursa olsun, uluslararası başarılar insanları mutlu etmekte ve birbirine bağlamaktadır. Ülkemizin, dünya arenasında isminin duyulmasını sağlayan her türlü çalışma, etkinlik veya organizasyon ülke bireylerinde ortak duyguların oluşmasına yol açarak, insanların tek bir yürek olarak birleşmelerine sebep olmaktadır.”*

Diğer katılımcıların cevapları buradaki katılımcıların cevaplarına benzer niteliktedir.

Öğretmenler sanat, spor, kültür, turizm, tarihi eser, tanıtım, uluslararası başarı kavramlarını çok sık kullanmıştır.

Onuncu Alt Amaç ve Bulgular

Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretim programının milli bilinci oluşturma konusundaki nitel verilere dayalı görüşleri nelerdir?

Araştırma alt amacı kapsamında katılımcı öğretmenlere görüşme formunun 10. sorusu olan “2005 coğrafya dersi öğretim programının milli bilinci oluşturmada olumlu ya da olumsuz yönleri var mıdır? Nasıl veya neden?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların birisi hariç coğrafya dersi öğretim programının milli bilinci oluşturmada olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmiş, bir öğretmen ise bu soruya kısmen katıldığını ifade etmiştir.

Öğretmen cevapları yakınlıklarına göre incelenerek “ders saatleri”, “kazanımlar” ve “dünya vatandaşı” temaları şeklinde gruplandırılmıştır.

Ders saatleri teması ile ilgili olarak öğretmenler şunları söylemiştir:

CÖ.2: “2005 coğrafya dersi öğretim programı, coğrafyanın farklı ve dikkat çeken birçok konusuna yer vermiştir. Çevre bilgisinden küreselleşmeye, ülkemizin tanıtımından dünya coğrafyasına kadar birçok konu bu programda kendine yer bulmuştur. Program, kapsam ve kazanım bakımından oldukça geçerli ve yeterli bir durumdadır. Milli bilinci kazandırmaya uygun ve yeterlidir. Ancak, ders saatleri istenilen bilgilerin öğretilmesi için yetersiz. Biz konularımızı bitirip, milli değerler üzerine konuşacak zamanı bulamıyoruz.”

Aynı temada kısmen etkilidir diyen bir öğretmen cevabı şöyledir:

CÖ.8: “2005 coğrafya dersi öğretim programı ve kazanımlarının milli bilinci oluşturmada kısmen etkili olduğunu düşünüyorum. Buradaki en büyük eksikliğin de ders saatlerinin yetersizliği olduğunu düşünüyorum. Okullarda sınav odaklı bir çalışma yapıldığı için öğrenciler bilgi bombardımanına tutularak, değer eğitimi, milli bilinç, saygı, sevgi gibi konular derslerde ihmal ediliyor. Hâlbuki günümüz gençliğinin en büyük problemi bu değerlerin eksikliği. Bunun için coğrafya ders saatlerinde artışa gidilmesi gerekli.”

Öğretmenler kazanımlar teması ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

CÖ.5: “2005 yılında hazırlanan coğrafya öğretim programı, önceki öğretim programlarına göre daha iyi ve daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş, öğretmen

merkezli olmaktan çıkarak, öğrenci merkezli hale getirilmiştir. Bu öğretim programı, genel hatları ile günümüz koşullarına uygun bir şekilde yapılandırmacı program anlayışı doğrultusunda hazırlanmıştır. Genel hatları ile bakıldığında program kazanımlar bakımından zengin ve milli bilinci kazandıracak doğrultudadır.”

CÖ.6: “2005 coğrafya öğretim programı mevcut kazanımlarıyla milli bilinci yeter derecede oluşturacak kapasiteye sahiptir. Öğretmenlerin uygulamada üzerine düşen görevi yapması durumunda, öğrencilerin ülkeye faydalı bireyler olarak yetiştirilmesi doğrultusunda program yeterli doğrultudadır.”

CÖ.14: “Olumlu yönleri olduğunu düşünüyorum. Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları, coğrafya öğretim programının genel amaçlarıyla ana hatlar bakımından benzerlikler taşımaktadır. İkisinin de ortak amacı vatandaşlık bilincini kazanan, sağlıklı, çevreye duyarlı, bilgili, değişen dünyaya ayak uydurabilen, yaratıcı, verimli ve üretken kişiler yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu ideal, coğrafya öğretim programında hayat bularak kazanımlara yansımıştır. Programdaki mevcut öğrenme alanları ve ilgili kazanımlar öğrencilerde milli hassasiyetleri oluşturacak duyarlılığa sahip.”

Dünya vatandaşı teması ile ilgili bir öğretmen şunu söylemiştir:

CÖ.17: “Mevcut program bence öğrencileri küresel ölçekte dünya vatandaşı olmaya özendirilmekte, ancak bunu yaparken de milli bilinci kaybetmeme açısından yeterince destekleyici yapıdadır. Ancak şu anda yeni coğrafya programı çalışmaları gündemdedir ve yeni programda bunun nasıl olacağı önemlidir.”

Ayrıca bu konuda olumsuz görüş bildiren bir öğretmenin ifadesi de şöyledir:

CÖ.20: “2000 yılı öncesinde öğrenci olduğum için coğrafya öğretim programı hakkında net bir bilgim olmamakla birlikte, 2005 coğrafya öğretim programının gerek milli bilincin oluşturulması gerek diğer konular bakımından yetersiz buluyorum. Bu nedenle revize edilmesi kanaatindeyim.”

Öğretmenlerin bu konuda ders saatleri, kapsam, milli bilinç, kazanımlar kavramlarını çok sık tekrarladıkları görülmüştür.

Bölüm IV

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Bu çalışma, Çanakkale ilinde görev yapan coğrafya öğretmenlerinin milli bilinç konusundaki nicel ve nitel algılarını ortaya koymasından bir ilki teşkil etmektedir.

Katılımcılar, araştırmadaki nicel ve nitel sorulara büyük ölçüde katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, çalışmanın ilgi çekici bir yönü olduğunu ortaya koymaktadır.

Anketteki birinci bölümde yer alan on yedi ifade ile coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmadaki etkisi ölçülmüştür. İkinci bölüm ile coğrafya öğretmenlerinin milli bilince ilişkin bilgi düzeyleri ölçülmüştür. Öğretmenler anketteki nicel bulguların tamamına genel olarak yüksek düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple araştırmadaki genel kanı; coğrafya öğretmenlerinin milli bilince ilişkin bilgileri oldukça yeterli düzeydedir. Coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmada oldukça etkili bir yere sahiptir. Bu bulgular, Yörü (2007) ve Okur (2013) tarafından yapılan coğrafya dersinin milli bilinci oluşturmaya yönelik bulguları destekler niteliktedir. Şenses (2002) ve Uslu (2011)'de benzer çalışmayı sosyal bilgiler dersi için yapmışlar ve sosyal bilgiler dersinin milli bilinci oluşturmada önemli oranda etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmanın nicel bulgularına göre; coğrafya dersinin milli bilincin oluşumuna katkısı öğretmenlerin cinsiyet, eğitim durumu, çalışılan kurum, lise türü ve mesleki kıdem değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre birkaç ifade dışında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

“Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekçelerini değerlendirmemize katkı sağlar.” İfadesine katılım oranı kadınlarda daha yüksek düzeyde çıkmıştır. “Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar” ifadesine erkek

katılımcılar daha fazla katıldıklarını belirtmişlerdir. “Günümüzdeki uluslararası göçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler” sorusuna katılım düzeyi erkeklere oranla kadınlarda daha düşük seviyede çıkmıştır. Mesleki kıdemi 1-9 yıl olan coğrafya öğretmenlerinin “Vergi vermek, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar” ifadesine katılım oranı, 10-19 yıl ile 20 yıl üzerinde mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Bu ifadelerdeki farkın sebebi tam olarak anlaşılammakla birlikte, bu farkın tesadüfi bir fark olabileceği şeklinde yorum yapılmıştır.

Araştırma ifadelerine etkisi incelenen cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerinden toplam dört soruda anlamlı derecede farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık ankette bulunan soruların % 13'üne tekabül etmektedir. Ankette yer alan soruların önemli bir kısmının coğrafya öğretim programından alınan kazanımlardan oluşması aynı zamanda ölçme aracında olumsuz ifadelerle yer verilmemesi nedeniyle bu doğrultuda bir sonuca ulaşıldığı yorumu yapılmıştır. Benzer şekilde Esen (2011), “Sosyal Bilgiler öğretim programındaki vatandaşlık bilinci ve insan hakları bilinci arasındaki ilişkiyi” öğretmen görüşlerine göre belirlemeyi hedeflediği araştırmasında değişkenler arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Çakırlar (2011) Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanımların ara disiplinlerle uyumuna dair program ve kazanım odaklı bir çalışma yapmıştır. Araştırma bulguları değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu iki çalışmada elde edilen bulgular araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenler coğrafya dersinin vatan ve millet sevgisi oluşturmadaki etkisiyle milli bilincin kökleştirilmesindeki etkisine yönelik bulgulara genellikle aidiyet bilinci, çevre bilinci, kültürel değerler temalarını kullanarak yanıt vermişlerdir. Coğrafya dersi sayesinde yaşadığımız çevreyi öğrenir ve bu çevreye daha çok bağlanırsınız. Toplumsal ilişkilerin gelişimi, farklı kültürlerin tanınması, milli kültür öğelerimize sahip çıkma bilinci coğrafya dersi sayesinde gerçekleşir. Bütün bunlar coğrafya dersini diğer derslerden ayıran özelliklerdir.

Akinoğlu (2006)'nın araştırma bulgularında da coğrafya ile kimlik arasındaki ilişki genellikle “kültür” kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmanın bulguları, araştırma bulguları ile aynı yöndedir. Aidiyet duygusu, sahiplenme duygusunu, sahiplenme duygusu da vatan kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bakioğlu ve Kurt (2009)'un araştırma bulgularında da öğretmenler, ülkemizi sevmenin en temel koşulunun aidiyet duygusunu kazanmak olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Benzer şekilde Kaya (2013), vatan sevgisi ve yurttaşlık bilincini oluşturmada coğrafya derslerinin etkisinin oldukça önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Atasoy ve Koç (2015), yaptıkları araştırmada coğrafya öğretiminin mekân bilinci ve aidiyet bilincini geliştirdiği bulgusuna ulaşmıştır. ıfci ve Dikmenli (2016), çalışmalarında vatan kavramının aidiyet, birlikte yaşama, gaye birliği kavramlarıyla örtüştüğünü belirtmiştir. Bu bulgular araştırma bulgularıyla paralellik taşımaktadır. Öte yandan, Uyar (2007)'nin araştırmasında bu husus, bireyin kültürel davranışlarını en iyi Türkçe dersinin yansıttığı gerekçesiyle kültürel kimliğin gelişimini sağlayan en önemli dersin Türkçe dersi olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Sertkaya (2010), benzer araştırmayı Sosyal Bilgiler dersi için yapmış ve milli duyarlılığı sağlayacak çalışmaların yetersizliğinden bahsetmiştir. Bu araştırma sonunda elde edilen izlenim coğrafya eğitimi alanında milli bilinç ile ilgili çalışmaların oldukça yetersiz olduğudur.

Milli bilincin geliştirilmesinde coğrafya öğretmenlerinin etkisine yönelik bulgular incelendiğinde kültür analizi, kültürel kaynaşmayı sağlama, duyuşsal yön temalarının sıklıkla vurgulandığı görölmektedir. Vatanını ve milletini seven öğrencilerin yetiştirilmesinde, milli ve kültürel değerlere sahip çıkan nesillerin yetiştirilmesinde coğrafya öğretmenlerinin payı büyüktür. Milli şuurun oluşturulabilmesi milli şuur ve değerlere önem veren öğretmenler sayesinde gerçekleşir. Mekân algısı, yaşanılan coğrafyanın analizinin yapılması, bireylerde kültürel değerlere dair bağlılığın arttırılmasına yönelik toplumsal hafızanın oluşturulması konusunda coğrafya öğretmenleri büyük sorumluluk taşımaktadır. Bu da her anlamda iyi

yetiştirilmiş coğrafya öğretmenlerinin varlığına bağlıdır. Yörü (2007) çalışmasında öğrencilerdeki yurttaşlık bilincini arttırmada coğrafya öğretmenlerinin önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırmadaki bulgularla benzerlik taşımaktadır. Mindivanli ve Aktaş (2011) araştırmasında, milli ve evrensel değerlerin sadece müfredat ve ders kitaplarıyla aktarılamayacağını, bu konudaki esas görevin öğretmenlere düştüğünü ifade etmişlerdir. Öztürk (2012)'nin araştırma bulgularında katılımcı öğretmenlerden birisi, coğrafya eğitiminin temel amacının MEB'in koyduğu çizgiler dâhilinde vatanını, milletine seven, vatanın gelişmesine katkı sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, araştırma bulgularıyla tam anlamıyla örtüşmektedir.

Coğrafya derslerinde kullanılan ders araç gereçlerinin milli bilincin gelişimindeki etkisine yönelik bulgular değerlendirildiğinde; verilen cevaplar arasında internet, coğrafya sınıfları ve güncel yayınlar temalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Okullarda coğrafya sınıfları oluşturularak, aktif olarak internet kullanılmasının ve güncel yayınların takip edilmesinin milli duyarlılığa katkı sağlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Coğrafya derslerinde kullanılan araç gereçler coğrafi bilinci arttırarak, mekân bilincinin yerleşmesine büyük oranda katkı sağlamaktadır. Coğrafi dersi ile ilgili materyaller, bilgiye erişimi kolaylaştırarak, coğrafi bilginin kökleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Yörü (2007), çalışmasında vatanını seven, milli bilince duyarlı vatandaşların yetiştirilmesinde coğrafya sınıflarının oldukça etkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca, Uyar (2007), ders araç gereçlerinde yer alan görsellerin milli değerlere duyarlılığı arttırdığı bulgusuna ulaşmıştır. Haritaların lokasyonu anlamlandırmanın en etkili aracı olduğunu belirten CÖ. 3 rumuzlu katılımcı mekân bilincinin oluşumunda etkili olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Kızılcıoğlu (2007)'de coğrafi anlama becerisine sahip olmanın en iyi yolunu harita yapmak ve haritaları okumak olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu konuda Öztürk (2015)'in araştırma bulguları da etkin vatandaşların yetiştirilmesinde bilgi iletişim teknolojilerinin önemli olduğu

yönündedir. Ilgar (2016), küreselleşme ile birlikte coğrafya eğitiminin boyutunun dersliklerden çıkarak “internet ortamı”na kaydırılmasını, eğitimsel yoksunluktan kurtulmanın temeli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Babacan ve Özey (2016), yaptıkları araştırmada her meslek gibi öğretmenliğin de kendisini sürekli yenilemesi gereken bir meslek dalı olduğunu belirterek, bu durumun öğretmenlerin hizmet içi eğitime tabi tutularak, akıllı tahta ve tablet gibi internet tabanlı yayınlar yardımıyla gerçekleşeceği bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalardaki bulgular, araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Coğrafya derslerinin vatan savunması ile dünya siyasetindeki etkisine yönelik bulgular değerlendirildiğinde görüşlerin daha çok savunma, savunma stratejileri, hâkimiyet teorileri, uluslararası siyasi analiz temaları üzerinde yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Coğrafya dersi sayesinde ülkesini tanıyan bireyler, bulunulan coğrafyadaki avantajların bölgesel ve küresel düzeydeki etkileri daha iyi analiz edip değerlendirme kabiliyetine kavuşurlar. Üzerinde yaşadığımız toprakların, coğrafyanın o ülke vatandaşları tarafından bütün değerleriyle tanınması, vatanını sevmeye ve vatanına sahip çıkma güdüsünü harekete geçirerek bireylerin yaşadığı vatana canı gönülden bağlanmasına, yaşadığı coğrafyayı savunmasına yardımcı olur. Coğrafya bilgisi, öğrencilerin ülke dinamiklerini daha iyi kavrayıp, yaşadıkları ülke ve dünyayı daha anlamlı bir şekilde analiz etmelerine yardımcı olmaktadır. Coğrafya eğitimi, ülkelerin dünya siyasetindeki ağırlık ve önemini belirlediği gibi, uluslararası ulaşım ağları ve bu ağların etkili kullanımı ile savunma hedef ve stratejilerinin oluşturulmasında en temel görevi üstlenmektedir. Bulunulan coğrafyada stratejik hamleler yapılabilmesi, bölgedeki çıkarların korunması, komşu ülke ve müttefik ülkelerin strateji ve tutumların farkına varıp, iç ve dış tehditlere yönelik önlem alabilecek bilinç ve olgunluğa erişmiş bireylere sahip olunması, hiç kuşkusuz coğrafya eğitime ve coğrafya derslerine verilen önem sayesinde gerçekleşmektedir. Doğanay ve Zaman (2002), araştırma bulgularında coğrafya derslerinin dünyayı tanıyıp anlamlandırmada ve devlet adamlarının ülkelerini en iyi şekilde temsil

etmelerinde etkisi ile hâkimiyet teorilerinin vatan savunmasında önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmadaki sonucu desteklemektedir. Demirci (2005), araştırmasında ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel problemlerin çözerek, dünya siyasetinde etkin bir rol oynamalarının yolunu coğrafya bilimi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akınoğlu (2006), yaptığı araştırmada coğrafya derslerinin dünyadaki siyasal oluşumları ve politik dengeleri öğrenmede çok etkili bir ders olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Kaya (2013) de araştırmasında coğrafya derslerinin dünyayı anlamadaki etkili olduğu, bu etkinin de “mekânsal etkileşimler” ve “diğer dünya kültürlerine saygılı olma” yoluyla gerçekleştiği bulgusuna ulaşmıştır. Öztürk (2015)’in yaptığı araştırmada “coğrafyanın temelinde doğru mekânsal kararlar verme yatar” ifadesini kullanmıştır. Bu çalışmalar da araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Günümüzdeki savaş ve terör olayları sonrasında ortaya çıkan uluslararası göç ve mülteci akınlarının milli bilinç üzerindeki etkisine ilişkin coğrafya öğretmenlerinin görüşlerinin genel olarak vatan ve değeri, empati, birlik ve beraberlik ruhu kültürel farklılık temaları başlığı ile ön plana çıktığı görülmüştür. Dünyada yaşanan savaş ve terör olayları, günümüzde birçok insanın yaşadığı yeri bırakarak Avrupa ve dünyanın değişik yerlerine göç etmelerine neden olmaktadır. Türkiye, Asya ve Afrika’nın değişik yerlerinden gelerek Avrupa’ya gitmek için kullanılan transit bir ülke konumundadır. Bu özelliğinden dolayı birçok mülteci ve göçmen akınına ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı bir yerde olması, Ege adalarına yakınlığı, Ortadoğu ülkeleri ve Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda olması, üç tarafının denizlerle çevrili olması Türkiye’yi mülteci ve göçmenler açısından oldukça çekici bir duruma getirmektedir. Elbette ki, bu gibi siyasi ve toplumsal olaylar ders çıkarılması gereken olaylardır. Bu olaylar sayesinde insanlar, vatan ve millet kavramının ne kadar değerli olduğunun da farkına varmaktadır.

Dünya coğrafyasının farklı yerlerinde yaşanan savaş, terör vb. karışıklıkların sebep olduğu siyasi olayların ortaya çıkardığı göçler ve bu göçler sonrasında yaşanan mülteci

akınları ülkeler arası siyasi ilişkileri de etkilemektedir. Türkiye, bulunduğu jeopolitik konumu itibariyle ve özellikle Ortadoğu coğrafyasına yakınlığı nedeniyle bu olaylardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Bulunulan coğrafi konum, sahip olunan nüfus potansiyelinin oluşturduğu pozitif güç, güçlü bir siyasi iradenin varlığı ülkemize komşu ülkelerde yaşanan siyasi gelişmelerle başa çıkabilme ve değişen olaylara göre güçlü bir şekilde hamle yapabilme fırsatı vermektedir.

Savaş, terör vb. olaylar siyasi olaylar sonrasında ortaya çıkan göç ve mülteci akınları gibi siyasi gelişmelerin milli bilinci olumlu yönde etkileyeceğini düşünen katılımcı öğretmenlere göre; savaşlar ve terör olayları sonrasında buldukları ülkeleri terk ederek göç eden insanların yaşadıkları olaylar bir ülkede milli bilincin öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Çifçi ve Dikmenli (2016) araştırmalarında Suriye, Irak, Filistin ve Doğu Türkistan'daki savaş ve iç karışıklıkları televizyon, gazete vb. yayınlardan öğrenen öğrencilerin, bu ülkelerdeki olumsuz gelişmelerden etkilendiklerini, bunun sonunda zihinlerindeki vatan algısının değerini daha iyi anladıkları bulgusuna ulaşmıştır. Topkaya ve Akdağ (2016), çalışmasında mülteci akınlarının bir ülkenin değerini anlamada en temel faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalardaki sonuçlar, araştırma sonuçlarıyla benzer niteliktedir.

Diğer taraftan öğretmenlerin bir kısmı görüşlerinde, günümüzdeki savaş ve terör benzeri siyasi gelişmeler sonrasında ortaya çıkan göç ve mülteci akınlarının milli bilinci olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Türkiye'ye, yabancı ülkelere gelen insanlar geldikleri yerin kültürünü de getirecekler ve yaşadıkları yerde kültür çatışmasına uğrayacaklardır. Bu çatışmadan kendi öz kültürümüz de etkilenme hatta değişme tehlikesi yaşayacaktır. Göç olayı sonrasında yer değiştirerek Türkiye'ye gelen mülteciler, yıllarca kendi ülkelerinde kendi kültürlerini yaşadıkları için kendilerini, ülkemize ait hissetmekte zorlanacaklardır. Bu durum, bazen güvenlik problemlerinin yaşanmasına, siyasi

istikrarsızlıklara, bazen aşırı nüfus artışı ve sonrasında da işsizlik sorunlarına neden olabilecektir. Benzer şekilde Deniz (2014), araştırmasında uluslararası göçlerin, ülkelerin başta siyasi istikrarı olmak üzere güvenlik, demografi, kültürel kimliklerinin olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşmıştır. Ünal (2014) ise, uluslararası göç sonrasında artan nüfusun bir ülkede hem nicelik hem de niteliksel anlamda farklılıklara yol açtığını ve toplumsal kimlik tanımında problemlerin yaşandığını, bu durumun sosyal ve kültürel sorunlara yol açtığı sonucuna ulaşmıştır. Doğanay ve Keneş (2016) araştırmasında, mültecilerin basın tarafından dış politikada bir eleştiri odağı haline getirildiğini, bunun da “ekonomik yük” ve “güvenlik sorunları” olarak dile getirildiği bulgusuna ulaşmıştır. Bu bakımdan çalışma sonuçları, araştırma bulgularını desteklemektedir.

Küreselleşmenin coğrafya dersleri üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri ders kitaplarındaki konular ve global kuruluşlar temaları altında gruplandırılmıştır. Öğretmenler, küreselleşme ile coğrafya derslerindeki bağı genel olarak müfredatta yer alan konular ve sosyal ağlar aracılığıyla kurmuştur. Küreselleşme her şeyi etkilediği gibi coğrafya derslerini de etkilemektedir. Küreselleşme, coğrafya derslerinde de oldukça sık vurgulanan bir kavramdır. Teknolojik gelişmelerin hızlanması, bilgi birikiminin artması, sosyal paylaşım ağlarının yaygın bir şekilde kullanılması küreselleşmenin hızını arttırmıştır. 21. yüzyılda dünyanın teknolojik açıdan ve bilgi birikimi bakımından kaydettiği aşamalar nedeniyle küreselleşme kaçınılmaz hale gelmiştir. İster istemez her ülke bu etkileşimlere açık hale gelmiştir. Ulusoy ve Gülüm (2009) araştırma bulgularında bilim ve teknolojiye gelişmelerin küreselleşmenin etkilerini arttırarak coğrafya derslerinin neredeyse bir zorunluluk haline geldiğini ifade etmiştir. Öztürk (2015), araştırmasında eğitim-öğretimin sosyal içeriğinin küreselleşme karşısında değişime uğradığını, bu nedenle coğrafya derslerinin iletişim teknolojileri, küreselleşme, temelinde ele alınmasını belirtmiş, ancak bu temelin alt yapısının beceri, tutum ve değerlere dayandırılması gerektiği bulgusuna ulaşmıştır. Ilgar (2016),

araştırmasında “öğrenmenin küreselleşmesi bilginin daha kolay kullanılmasını sağlar”, ifadesiyle küreselleşmenin öğrenme işini hızlandırdığını ve bilginin belli ortamlardan kurtularak daha geniş alanlara yayıldığını belirtmiştir. Bu üç çalışmadaki bulgular araştırmadaki bulguları desteklemektedir.

Türkiye'nin bilim, sanat ve spordaki uluslararası başarılarının milli bilince etkisine ilişkin öğretmen görüşleri turizm, nobel ödülü, spor ve uluslararası başarı temalarında yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin bilim, sanat, spor ve kültürel alandaki uluslararası başarıları dünya arenasındaki prestijini arttırmakta, ülke vatandaşları arasındaki birlik ve beraberlik duygusunu da pekiştirmektedir. Ülke fertleri arasındaki ortak duyguların oluşmasını sağlayan başarıların varlığı, en zor günlerde bile bireylerin bir araya gelerek kenetlenmelerini sağlamaktadır. Türkiye'nin yetiştirdiği tıp, uzay, kimya, sanat, resim ve spor alanındaki değerlerin başarıları, ülkemizin uluslararası alandaki saygınlığını arttırdığı gibi tanıtımının da yapılmasına katkı sağlamaktadır. Bu sayede ülkemizde ve yurt dışında bulunan tarihi geçmiş bulunan birçok yapının tanıtımının yapılarak, çekim merkezi haline gelmesi sağlanmaktadır. Aynı şekilde Uzunkaya (2009), araştırmasında, Türk kültürünün uluslararası alanda tanıtılmasında, halk oyunları festivallerinin büyük önem arz ettiği sonucuna ulaşmıştır. Şahin, Yenel ve Çolakoğlu (2010) araştırmalarında spordaki uluslararası başarıların bireylerdeki ulusal kimliğin inşasında çok önemli bir yer teşkil ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Gültekin (2005), Türkiye'nin yükselen değerlerle uluslararası imajını güçlü bir şekilde konumlandırması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Şahin ve İmamoğlu (2011) de araştırmalarında spordaki uluslararası başarıların ülkelerin siyasal ve politik olarak etkilediğini ve bunu siyasi bir ideoloji olarak kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular, araştırmadaki bulgularla benzer niteliktedir.

Öğretmenlerin coğrafya dersi öğretim programının milli bilinci oluşturmadaki etkisine yönelik ifadelerinin ders saatleri, dünya vatandaşı ve kazanım temalarında birleştiği tespit

edilmiştir. Coğrafya öğretmenlerine göre; “Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları ile Coğrafya Öğretim Programının genel amaçları toplumda etkin, verimli, milli duyarlılığa sahip, yaratıcı, ülke sorunlarına duyarlı vatandaşların yetiştirilmesi bakımından genel olarak aynı noktada buluşmaktadır”. Coğrafya öğretim programı (2005), coğrafya ve coğrafi bilgiye dair birçok konuyu bünyesinde barındırmaktadır. Ulaşım ağları, kültürel unsurlar, bölgesel ve küresel örgütler, dünya üzerindeki ilk medeniyetler, göçler ve nedenleri, ülkemizi sembolize eden değerler, kalkınma projeleri, askeri ittifaklar, enerji hatları, çevre bilinci, tasarruf bilinci, mekânsal değerler, küreselleşme ve Türkiye ve Dünya’ya ait birçok konu programda yer almıştır. Bu bakımdan program, genel olarak milli bilinci oluşturarak kökleşmesini sağlayacak bir içeriğe sahiptir. Akengin (2008), öğretmenlerle yaptığı araştırmada 2005 coğrafya öğretim programının kazanım, konular ve kapsam bakımından yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, araştırma sonuçlarıyla benzer yöndedir. Öğretmenler, coğrafya öğretim programındaki milli duyarlılığa sahip kazanım ve öğrenme alanlarının yeterli durumda olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak ders saatlerinin bu konuların sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlayacak düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Kızılcıoğlu ve Taş (2007), araştırmalarında ilköğretimde coğrafya ders saatlerinin giderek azaltıldığını, oysa coğrafyanın bireyleri yetiştirmedeki önemli olduğunu, bu durumun gelecek nesiller için büyük bir eksiklik teşkil ettiği bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmadaki bulguyla benzerlik taşımaktadır. Öte yandan Çomak ve Günceğördü (2012) yaptıkları araştırmada coğrafya öğretmenlerinin programdaki kazanımları içerik olarak sınıflandırmaları durumunda derslerdeki zaman probleminin ortadan kalkacağı yönünde bir bulguya ulaşmıştır. Sözen (2011)’in araştırmasında öğretmenlerin coğrafya vatan bilincini özümsetir şeklindeki ifadeye katılım oranı orta düzeyde çıkmıştır. Aynı zamanda okullarda sınav odaklı yürütülen çalışmaların ortasında kalan öğretmenlerin ülke sevgisi ve vatandaşlık bilincini vermede zorluk yaşadıkları bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu CÖ.2 ve CÖ.8 rumuzlu katılımcıların dile getirdiği ders

saatlerinin yetersizliği gryle örtüşmektedir. Keleş ve Tonga (2014) de araştırmalarında Sosyal Bilgiler derslerinin sınav odaklı işlenmesi nedeniyle vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında sıkıntılar yaşandığı yönünde bulguya erimitir. Bu bulgu çalışmadaki bulguyla örtüşmektedir.

Sonuç:

Çanakkale İlindeki coğrafya öğretmenlerinin milli bilince ilişkin görüşlerinin incelendiği bu araştırmada elde edilen nicel bulgulara göre;

1- Ortaöğretim coğrafya dersi milli bilincin oluşumuna büyük katkı sağlamaktadır.

Coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin öğretmen görüşleri;

2- Cinsiyet değişkeni açısından genel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir.

3- Eğitim durumu değişkeni bakımından anlamlı bir fark göstermemektedir.

4- Çalışılan kurum türü değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

5- Görev yapılan lise türüne göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

6- Mesleki kıdeme göre bir ifade dışında anlamlı bir fark göstermemektedir.

Araştırmanın nitel bulgularına göre;

1- Coğrafya dersleri yaşanan coğrafyaya ilişkin aidiyet bilincini kuvvetlendirerek, bireylerdeki vatan ve millet sevgisinin kökleşmesine katkı sağlamaktadır.

2- Coğrafya dersleri yaşanan ülkeye ilişkin doğal kaynaklar ve kültürel değerlerin önemini anlaşılmasını sağlayarak milli bilincin yerleşmesine katkı sağlamaktadır.

3-Coğrafya öğretmenleri sosyal, siyasal sorunlara çözüm odaklı yaklaşımları ve ülke kültürünü analiz ederek kültürel kaynaşmayı sağlamaları nedeniyle milli bilincin gelişimine büyük oranda katkı sağlamaktadır.

4-Her bakımdan zenginleştirilmiş coğrafya sınıfları, internet, güncel yayınlar bireylerdeki coğrafi bilgi ve beceri düzeyini arttırarak milli bilincin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

5-Coğrafya dersleri yaşanan coğrafyanın önemini anlaşılmasını sağlayarak, yaşanan coğrafyaya ilişkin savunma stratejilerinin geliştirilmesine ve vatan savunmasına katkı sağlamaktadır.

6- Dünya coğrafyasında yaşanan bölgesel ve küresel ölçekli siyasi gelişmeler sonrasında meydana gelen göç ve mülteci akınları bireylerde vatan kavramının önemini anlaşılmasını sağlayarak, milli bilincin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

7-Küreselleşme kavramı, programda yer alan konular ve kullanılan araç-gereç boyutuyla coğrafya derslerini etkilemektedir.

8-Coğrafya dersleri bireylerin siyasi coğrafya algılarına ve uluslararası siyasi olayları değerlendirme biçimlerine zenginlik katarak, ülkelerin dünya siyasetinde etkili rol oynamasına büyük oranda katkı sağlamaktadır.

9- Türkiye'nin bilim, sanat ve spordaki uluslararası başarıları hem ülke tanıtımına katkı sağlaması hem de ülke bireylerindeki milli duyguları yükseltmesi bakımından milli bilincin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

10- 2005 coğrafya dersi öğretim programı, programda yer alan kazanımlar bakımından milli bilinci oluşturmada büyük ölçüde yeterli bir vizyona sahiptir.

Öneriler:

1-Bu araştırma Çanakkale İl ve İlçelerinde bulunan resmi ve özel okullarda görev yapan coğrafya öğretmenlerini kapsamaktadır. Araştırma konusu ortaöğretim ve üniversitelerde milli şuuru canlı tutmak adına hem öğrencilerle hem de öğretmenlerle yapılarak daha büyük örneklem gruplarıyla tekrarlanabilir. Böylelikle araştırma sonuçları karşılaştırılarak milli şuura yönelik algı düzeyi daha canlı tutulabilir.

2-Coğrafya öğretmenlerinin araştırmadaki nitel sorularda genel olarak kültürel değerler, aidiyet, stratejik bakış açısı, empati temalarını ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir. Milli bilince ilişkin algı düzeyini canlı tutmak adına belirtilen temalara yönelik coğrafya öğretmenlerini kapsayan hizmet içi eğitim çalışmaları düzenlenebilir.

3-Coğrafya öğretmenleri, öğrencilerde milli bilinci kökleştirmek için başarının ölçütünü sadece bilgi düzeyi olarak belirlememeli, öğrencilerin duyuşsal yönlerine de ağırlık vermelidir. Aynı zamanda bu durum, coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin genel amaçları ve kazanımlarıyla ters düşmemeleri anlamına da gelmektedir.

4-Bu çalışmada sadece coğrafya öğretmenleriyle çalışılmıştır. Ancak, milli bilinç Türk Milli Eğitim Sistemi'nin ve tüm derslerin eğitim programlarının bireylere kazandırmayı hedeflediği ortak bir olgu olduğundan, bu konuya yönelik araştırmaların farklı ders ve eğitim kademelerinde görev alan öğretmenleri de kapsayacak şekilde yapılması sağlanmalıdır.

5-Bu araştırmada kullanılan ölçme araçlarındaki ifadeler genel olarak coğrafya öğretim programı kazanım ve amaçları arasından seçilerek alınan olumlu ifadelerden oluşturulmuştur. Yapılacak yeni araştırmalarda ilgili literatür kapsamındaki olumlu ve farklı ifadelere de yer verilerek bu alandaki araştırmaların hem niceliksel anlamda hem niteliksel anlamda artışı sağlanabilir.

6- Coğrafya ders saatleri müfredatın yetiştirilmesi açısından yetersiz olduğundan ve derslerde daha çok sınav odaklı bir çalışma yürütüldüğünden verilen coğrafya eğitimi giderek

kısırlaşmaktadır. Coğrafi bilginin yetersiz ve yüzeysel bir şekilde verilmesi coğrafya öğretmenlerinin sınav odaklı bir çalışma yaklaşımı benimsemesine neden olmaktadır. Coğrafya derslerinde kültürel değerlerin gerektiği gibi ele alınması için yapılacak olan yeni program çalışmalarında bu hususun göz önüne alınması ve coğrafya ders saatlerinin arttırılması sağlanmalıdır.

7-Coğrafya dersi ilkökul, ortaokul ve yükseköğretime kadar beşeri ve kültürel öğelerin öğrencilere anlatılarak kökleştirildiği bir derstir. Bu bakımdan milli değerlerin anlatılması görevi sadece tarih öğretmenlerine bırakılmayarak, coğrafya öğretmenlerinin de bu temel sorumluluğu üstlenmesi sağlanmalıdır.

8-Coğrafya öğretim programında yer alan özellikle siyasi coğrafyaya ilişkin konular öğrencilerde ülke ve dünya sorunlarına dair siyasi farkındalığı arttırmaktadır. Bu nedenle coğrafya öğretim programı revize edilirken küresel kuruluşlar, ülkeler coğrafyası, hâkimiyet teorileri gibi siyasi coğrafyaya yönelik konu ve kazanımların programda daha fazla yer bulması sağlanmalıdır.

9-Milli bilinç bir milleti ayakta tutan en önemli duygudur. Dolayısıyla, bir derse mal edilemeyecek kadar da önemli bir olgudur. Bu bakımdan milli bilincin geliştirilmesi sadece coğrafya derslerinde değil, tüm derslerde ortaklaşa uygulanacak etkinlikler yoluyla gerçekleştirilmelidir.

10-Mekân algısı, aidiyet bilincine, aidiyet bilinci, vatan kavramına, vatan kavramı ise milli duyarlılığa vurgu yapmaktadır. Bu nedenle coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerde mekân bilincini oluşturmalarının en önemli yolu derslerinde başta harita ve coğrafya materyallerini kullanmalarına bağlıdır. Coğrafya dersleri işlenirken coğrafya öğretim teknolojilerinden azami ölçüde faydalanılması ve derslerin alternatif materyallerle desteklenmesi sağlanmalıdır.

11-Yakın çevreye yapılacak olan kültürel içerikli gezilerle öğrencilerdeki milli şuurun geliştirilmesi sağlanarak, milli bilince ilişkin motivasyonun yükselmesi sağlanabilir. Bu kapsamda coğrafya öğretmenleri Gelibolu tarihi yarımadası vb. yerlere imkânlar dâhilinde kültürel boyutlu geziler düzenlenmeye özen göstermelidir.

12-Milli Eğitim Bakanlığı, toplumun her kesiminde milli bilinci canlı tutmak adına yeni coğrafya öğretim programında milli bilinç, vatan sevgisi, değer eğitimi gibi derslere yer verebilir.

13- Ortaöğretim milli bilinci kökleştirmede önemli bir yere sahiptir. Gerek akademik liselerde gerek mesleki liselerde coğrafya öğretmenlerinin aidiyet, kültürel değerler, mekân bilinci gibi milli bilinci kökleştirecek konu ve etkinliklere yer vermesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aça, M., Durgut, H. (2004). *Küreselleşen dünyada Türk kimliği*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Akengin, H. (2008). Coğrafya öğretmenlerinin yenilenen lise coğrafya öğretim programı hakkındaki görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (18), 1-20.
- Akengin, H. (2012). *Siyasi coğrafya insan ve mekân yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akengin, H. (2016). Türkiye'nin jeopolitiği. M. H. Kanat (Editör), *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği* (ss. 1-27). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akhan, O. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde sosyolojinin yeri ve önemi. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II* (ss. 126-134). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akinoğlu, O. (2006). Coğrafya eğitimi ve toplum. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 13(1), 25-48.
- Aktin, K. (2011). İsveç. C. Öztürk (Ed.), H. Deveci, E. Ö. Yiğit, H. Karaduman (Editör Yardımcıları), *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları* (ss. 233-255). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Alkış, S. (2010). Sürdürülebilirlik için coğrafya eğitimi. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (ss. 45-72). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Arı, Y. (2010). Coğrafyanın genel eğitime katkısı. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (ss. 9-21). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Arslan, M. (2000). İlköğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesi. H. Coşkun (Ed.), *Öğretmenlik Mesleği Türkiye-Almanya ve Kıbrıs'ta Öğretmen Yetiştirme* (ss. 97-106). Ankara: CTB Yayınları.
- Atasoy, B., Kuter, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVIII (1), 11-22.

- Atasoy, T., Koç, H. (2015). Coğrafya öğretiminin aktif vatandaşlık eğitimindeki rolü: Öğretim üyesi görüşleri. *Journal of World of Turks*, 7(2), 113-131.
- Ateş, M. (2013). Avustralya eğitim sistemi ve coğrafya eğitimi. R. Özey, Y. Kılınç, M. Ateş (Ed.), *Farklı Ülkelerde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi* (ss. 305-337). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Atsız, H. N. (2015). *Türk ülküsü* (13. Basım). İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Avcı, M., Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(1), 104-24.
- Aydın, F., Güngördü, E. (2015). *Coğrafya eğitiminde özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Babacan, Ş., Özey, R. (2016). Coğrafya öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyacı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 1-24.
- Bakioğlu, A., Kurt, T. (2009). Öğretmenlerin demokrasi vatandaşlık ve vatanseverlik algılarının nitel olarak incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 19-39.
- Baloğlu, N. (2000). Eğitim sisteminde yönetici, müfettiş ve uzmanların yetiştirilmesi. H. Coşkun (Ed.), *Öğretmenlik Mesleği Türkiye-Almanya Ve Kıbrıs'ta Öğretmen Yetiştirme* (ss. 185-190). Ankara: CTB Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi* (Üçüncü Basım). Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Baykara, T. (2007). *Türk kültürü* (3. Basım). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Baysoy, E. (2016). Jeopolitik kayma: Denge kuşaklarından geçit bölgelerine. *Electronic Journal of Political Science Studies (EJPSS)*, 7(2), 89-101.
- Bilgiç, E. (1986). *Milli kültür davamız*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cemaloğlu, N. (2012). Veri toplama teknikleri: Nicel-nitel. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 133-164). (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cuddy-Keane, M. (2003). Modernism, geopolitics, globalization. *Modernism/modernity*, 10(3), 539-558.
- Çakırlar, A. (2011). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan ara disiplinlerin kazanımlarla uyumu ve ara disiplinlerden yararlanma konusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi (Çorlu Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Çanakkale.
- Çetin, O. U. (2015). Küreselleşmenin eğitimin farklı boyutları üzerindeki etkileri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-19.
- Çınar, İ. (2009). Küreselleşme, eğitim ve gelecek. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(1), 14-30.
- Çifçi, T. (2016). *Coğrafya'da değer eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çifçi, T., Dikmenli, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin vatan algısı ve geçmişe dönük değişimi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 847-860.
- Çomak, N., Güncegördü, B. (2012). Coğrafya dersi öğretim programının kazanım saatlerine göre değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26), 287-301.
- Dağlı, A. (2007). Küreselleşme karşısında Türk Eğitim Sistemi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 1-13.
- Demirci, A. (2005). Küreselleşen dünyada coğrafyanın siyasal gücü ve Türkiye ölçeğindeki rolü. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 12(7), 1-16.

- Demirli, C. (2013). Eğitim ve bilim. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (Altıncı Basım). (ss. 28-48). Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Doğan, H. (1972). *Öğrenci, öğretmen ve program yönünden Türk ortaöğretim sisteminin değerlendirilmesi*. (17)4. İstanbul: Eğitim Serisi Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları (MEB).
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri* (5. Baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H., Zaman, S. (2002). Ortaöğretim coğrafya eğitiminde hedefler-stratejler ve amaçlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(8), 7-25.
- Doğanay, H., Doğanay, S. (2014). *Coğrafya'ya giriş* (11. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, Ü., Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli “mülteciler”: Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), 143-184.
- Esen, H. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki İnsan Hakları Ve Vatandaşlık Bilinci İle İlgili Konuların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlemesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Çanakkale.
- Erzurumlu, K. (2007). *Türklüğe bakış* (2. Basım). Ankara: Çetin Veb-Ofset Matbaacılık.
- Flint, C., Taylor, P. J. (2014). *Siyasi coğrafya. Dünya-ekonomisi, ulus-devlet ve yerellik* (Çev. F. Ereker) (6. Basımdan Çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Fidan, N., Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Filiz, S. B.(2011). Eğitimle ilgili temel kavramlar. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (ss. 1-29). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Gelekçi, C. (2003). *Küreselleşme ve milli kültür* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Gurbetoğlu, A. (2013). Eğitim ve tarih. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (6. Basım). (ss. 166-186). Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Güler, A. (2013). Eğitim ve felsefe. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (6. Basım). (ss. 106-137). Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Gültekin, B. (2005). Türkiye'nin uluslararası imajında yükselen değerler ve eğilimler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(1), 126-140.
- Gülüm, K., Torun, F. (2009). *Oyun ve etkinliklerle coğrafya öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, H. (2015). *Eğitim bilimleri terimleri sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güngördü, E. (2006). *Eğitim fakülteleri için coğrafya öğretim yöntemleri ve çağdaş öğretim yaklaşımları ilkeler-uygulamalar* (2. Basım). Ankara: Asil Yayın.
- Güven, S. (2011). Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık eğitimi ve vatandaşlık eğitiminde modeller. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- II* (ss. 36-56). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hide, E., Lushaj, B. (2014). The geopolitical implications of globalization on nationalism and religion. *Online International Interdisciplinary Research Journal*, (4), 679-686.
- İlgar, R. (2016). Küreselleşmenin Türkiye'deki coğrafya eğitimine getirileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 354-364.
- İncekara, S. (2007). Ortaöğretim coğrafya eğitiminde uluslararası eğilimler ve Türkiye örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 16(7), 109-130.
- İncekara, S. (2014). Olaylara coğrafi gözle bakabilmek: Bize her şey coğrafya. H. Kaya, A. Karatepe, A. Özder (Ed.), *Modern Yöntem ve Tekniklerle Coğrafya Öğretimi* (ss. 103-119). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Kafesoğlu, İ. (2007). *Türk milli kültürü* (26. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kamışlı, G. (2008). *Ortaöğretim coğrafya derslerinin ulusal bilinç oluşturmaya açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Kan, Ç. (2009). Amerika’da vatandaşlık eğitimi. C. Öztürk, E. Ö. Yiğit (Ed.), *IV. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi İçinde* (ss. 798-802). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kaplan, M. (1976). Kültür ve kültürü meydana getiren unsurlar. M. M. Yeğin, O. Okay, N. Şahinoğlu (Ed.), *Türk Kültür ve Medeniyeti* (Makaleler). Atatürk Üniversitesi Türk Kültür ve Medeniyetini Araştırma Enstitüsü Deneme Yayınları, (1), 53-84.
- Karabağ, S. (2007). Coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorumlulukları. S. Karabağ, S. Şahin (Ed.), *Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi* (ss. 269-288). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karabağ, S. (2008). *Jeopolitik açıdan sınırlar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karabağ, S. (2010). Tarihsel süreçte coğrafya dersi öğretim programlarının gelişimi. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (ss. 77-97). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karabağ, S. ve Şahin, S. (2007). Coğrafya dersi öğretim programı 2005. S. Karabağ, S. Şahin (Ed.), *Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi* (ss. 53-74). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karakaş, M. (2015). *Modernlik küreselleşme ve Türkiye’nin kimlikler evreni*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, H. (2013). İngiltere eğitim sistemi ve coğrafya eğitimi. R. Özey, Y. Kılınç, M. Ateş (Ed.), *Farklı Ülkelerde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi* (ss. 73-106). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Kaya, H. (2013). *Neden coğrafya? Neden coğrafya eğitimi?* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Kazu, İ. Y. (2013). Türk eğitim sisteminde mesleki ve teknik eğitim. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (6. Basım). (ss. 298-327). Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Keleş, H., Tonga, D. (2014). Öğrencilerin vatandaşlık bilincini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 61-85.
- Kılınç, Y., Ateş, M. (2013). Farklı ülkelerde coğrafya eğitiminin karşılaştırmalı bir analizi. R. Özey, Y. Kılınç, M. Ateş (Ed.), *Farklı Ülkelerde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi* (ss. 393-416). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230.
- Kızılçaoğlu, A. (2007). Harita becerilerine pedagojik bir bakış. *Selçuk University Social Sciences Institute Journal*, (18), 341-358.
- Kızılçaoğlu, A., Taş, H. İ. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki coğrafya eğitimi ve öğretimi: Öğrenme alanları ve kazanım boyutu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (16), 93-108.
- Kongar, E. (1999). *Kültür üzerine* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel araştırma: Tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kösoğlu, N. (1995). *Milli kültür ve kimlik* (2. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2002). *Küreselleşme ve milli hayat*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Kösoğlu, N. (2003). *Milli kültür ve kimlik* (3. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2005). *Türk olmak ya da olmamak. Mili kültür, mozaik kültür ve etnisite*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

- MEB. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu*.
<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=39> Erişim tarihi:
 26/11/2015.
- MEB. (2011). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=59>
 Erişim tarihi 26/06/2016.
- Meydan, A. (2011). Sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.),
Sosyal Bilgilerin Temelleri (2. Basım). (ss. 158-170). Ankara: Pegem Akademi
 Yayıncılık.
- Mindivanlı, E., Aktaş, E. (2011). Sosyal bilgiler 6. sınıf müfredatında yer alan milli ve
 evrensel değerler. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(I-II), 79-85.
- Okur, M. (2013). *Liselerde coğrafya eğitiminin milli kimlik bilincine etkisinin öğrenci
 görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Orta
 Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı,
 Ankara.
- Orman, T. F. (2015). *Küreselleşme ve eğitimde yeni değerler*. Ankara: Gece Kitaplığı
 Yayıncılık.
- Özan, M. B. (2013). “Temel kavramlar”. M. Taşpınar (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (Altıncı
 Basım). (ss. 2-25). Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Özey, R. (2003). *Avmerikalılaşmak. Kimlik erozyonunun tarihsel ve mekânsal değişimi*.
 İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özey, R. (2010). *Merkezi Türk hâkimiyet teorisi*. İstanbul: 21. Asır Yayınevi.
- Özey, R. (2012). *Dünya ve Türkiye ölçeğinde siyasi coğrafya*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Öztürk, H. İ., (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Çanakkale: HD Yayıncılık.

- Öztürk, M. (2007). Coğrafya: gelişimi, içeriği, eğitimi. S. Karabağ, S. Şahin (Ed.), *Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi* (ss. 1-52). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk, M. (2012). Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya eğitimi ve bilimsellik algılarına ilişkin bir değerlendirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (163), 73-92.
- Öztürk, M. (2014). *Coğrafya eğitiminde araştırma* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2015). Değişen dünyada coğrafya eğitimi. *Turkish Journal of Geography Education*, 1(1), 21-28.
- Öztürk, C., Keskin, S. C., Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sertkaya, K. B. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Öğretmenliği Programı, Balıkesir.
- Sözen, E. (2011). Coğrafya dersi öğretim programının geneli ve genel amaçlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2), 177-201.
- Subramanian, K. R., Chaubey, D. S. (2016). Sustaining globalization in an environment of rising nationalism. *International Journal of Engineering and Management Research*, 6(5), 54-60.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye'de coğrafya öğretimi, sorunları ve çözüm önerileri* (2. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, S. (2010). Coğrafyada çağdaş öğretim yöntemleri. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (ss. 127-160). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Şahin, M. Y., Yenel, F., Çolakoğlu, T. (2010). Spor ve milliyetçilik etkileşimi: Ulusal kimlik oluşturmada sporun yeri ve önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1244-1263.
- Şahin, M. Y., F. A. İmamoğlu. (2011). Akademisyenlerin ve milletvekillerin spor siyaset etkileşimine yönelik görüşleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 10.
- Şenses, A. (2002). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinin milli bilincin oluşmasındaki önemi (Erzurum İli Oltu İlçesi Orcuk Köyü İlköğretim Okulu örnek çalışması)* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Erzurum.
- Taş, H. İ. (2007). *Coğrafya eğitimi tarih standartlar hedefler*. İstanbul: Aktif Yayıncılık.
- Topkaya, Y., Akdağ, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 767-786.
- Tuna, F., İncekara, S. (2010). Coğrafya eğitiminde beceriler. R. Özey, S. İncekara (Ed.), *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler* (ss. 263-281). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ulusoy, K., Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin tarih ve coğrafya derslerine yönelik tutumları (Adıyaman Örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 149-160.
- Ulusoy, K., Tay, B. (2011). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II* (ss. 60-72). Ankara: Pegem Akademi.

- Uslu, S. (2011). *İlköğretim okulları II. kademe sosyal bilgiler dersinin milli bilincin oluşmasındaki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Niğde.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Uzunkaya, E. (2009). Türkiye'nin uluslararası platformlardaki tanıtım faaliyetleri içinde halk oyunları festivallerinin rolü. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 16, 1-18.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları. "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yeğin, H. İ., Tösten, R. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde dini mekânlara dayalı öğrenme ortamları. R. Sever, E. Koçoğlu (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Mekânsal Öğrenme Ortamları* (ss. 361-387). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yeniçeri, İ. (2007). *Küreselleşme sürecinde milli kimlik erozyonu ve etnik kimlik inşası: Doğu Karadeniz Bölgesinde Rize/Pazar Örneği* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Yeniçeri, Ö. (2014). *Türk kimliği ve travma*. Ankara: Kripto Yayıncılık.
- Yeniçeri, Ö. (2015). *Milli bilinç nasıl kırılır? Türkiye'ye yönelik psikolojik operasyonlar* (4. Basım). Ankara: Kripto Yayınları.
- Yeşil, R. (2010). Nicel ve nitel araştırma yöntemleri. R. Y. Kıncal (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 49-76). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Yeşiltaş, E. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir bilgisayar yazılımları. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II* (ss. 204-215). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörü, S. (2007). *Vatan sevgisi ve yurttaşlık bilinci oluşturmada lise coğrafya derslerinin yerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

İnternet kaynakları

- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56632ecc9c06a8.83265566. Erişim: 05/12/2015.
- http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html. Erişim: 09/12/2016
- http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html Erişim: 09/12/2016

Ekler

EK-1 Araştırma izni.

EK-2 Ölçme araçları.

EK-1 ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

101. yıl
ÇANAKKALE

Sayı : 60305806-44-E.3922117
Konu: Davut ATMACA

06.04.2016

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 31/03/2016 tarihli ve 35713 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Davut ATMACA tarafından "Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Millî Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)" başlıklı tez çalışması için ekli yazıda adı bulunan Merkez ve tüm ilçelerdeki liselerde, Mesleki Eğitim Merkezlerinde görev yapan coğrafya öğretmenlerine yönelik anket ve görüşme yapılması isteği ilgi yazı ile teklif edilmektedir.

Söz konusu anket çalışması Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erdal DOĞANCI
Müdür Yardımcısı

OLUR
06.04.2016

Zülfüf MEMİŞ
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşıl ile Ayrılır
06.04.2016

Nusret GERCİK
MKT

Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ek Binası
Strateji Geliştirme Bölümü Merkez ÇANAKKALE
e-posta: istatistik17@meh.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Özlem Emine AYDIN V.H.E.
Tel: (0286) 212 94 55 116
Fax: (0286) 217 29 72

TC
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Sayı : 93130991-044-E.40280
 Konu : Anket Çalışması (Davut ATMACA)

11.04.2016

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 29.03.2016 tarih ve 33813216-044-E.34689 sayılı yazınız.

Enstitünüz Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi 12291001005 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Davut ATMACA'nın "**Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği)**" başlıklı tez çalışması ile ilgili Çanakkale Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 07.04.2016 tarih ve 60305806-44-E.3942355 sayılı yazısı ve ekleri ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

-İmzalıdır
Sami YILMAZ
 Genel Sekreter

Ek :

- 1- Yazı (1 sayfa)
- 2- Makam Onayı (1 sayfa)
- 3- Komisyon Raporu (1 sayfa)
- 4- Mühürlü Çalışma Formları (21 sayfa)

Not: 5070 sayılı elektronik imza kanununa geçiş bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Tuzcuğlu Yerleşkesi Rektörlük Binası B Blok Zemin Kat
 3662180018

Bilgi için Leyla AVCI
 Manur
 Telefon No:(286) 218 00 18-1404

TC
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Sayı :93130991-622.03-E-40266
Konu :Bilgi Talebi

11.04.2016

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 01.04.2016 tarih ve 33813216-302.99-E.34804 sayılı yazınız.

İlgi yazınız eki ile Enstitünüz Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisi Davut ATMACA'nın "**Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale Merkez İlçe Örneği)**" başlıklı tez çalışmasında kullanılması için istediğimiz bilgiler ile ilgili Çanakkale Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 07.04.2016 tarih ve 60305806-42-E.3975669 sayılı yazısı ile öğretmen listesi ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

 e-İmza'dır

Sami YILMAZ
Genel Sekreter

Ek :

- 1- Yazı (1 sayfa)
- 2 - Liste (2 sayfa)

Say: 5107 sayılı elektronik imza kanununun gereği ile belge elektronik suretle imzalanmıştır.

Tuzluca Yerleşkesi Rektörlük Binası B Blok Zemin Kat
2862180014

Bilgi için Leyla AVCİ
Müdür
Telefon No (286) 218 00 14-1404

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

101. yıl
ÇANAKKALE

Sayı : 60305806-42-E.3975669
Konu: Bilgi Talebi

07.04.2016

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 04/04/2016 tarihli ve 36357 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi yüksek lisans öğrencisi Davut ATMACA'nın tez çalışmasında kullanması için ilgi yazı ile Müdürlüğümüzden istenen bilgiler ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Zülkef MEMİŞ
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1-Tablo (01 Adet 02 Sayfa)

Elvanşahin İsmail
04/04/2016
24/04/2016

Nusret GERCİK
(EK)
[Signature]

Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü İl Hava
Strateji Geliştirme Bölümü Şifalıo ÇANAKKALE
e-posta: iletisim@mmeb.gov.tr

Açılış bilgisi: Özden Emine AYDIN V.H.K.İ
Tel: (0286) 212 94 55-716
Fax: (0286) 217 29 72

2015-2016 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI ÇANAKKALE İLİNDE GÖREV ALAN COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN SAYILARI (07.04.2016)				
İLÇE	KURUM_TÜRÜ	KURUM	BİRANSI	OGRT_SAYISI
AYYACIK	İmam Hatip Lisesi	Ayyacık Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
AYYACIK	Çok Programlı Lise (ETÖGM)	Gölpazarı Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
AYYACIK	Anadolu Lisesi	Küçükkuyu İsmail Sözen Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
AYYACIK	Anadolu Lisesi	Ayyacık Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BAVRANIÇ	İmam Hatip Lisesi	Bavranıç Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
BAVRANIÇ	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (ETÖGM)	Bavranıç Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Coğrafya	1
BAVRANIÇ	Anadolu Lisesi	Bavranıç Atatürk Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BAVRANIÇ	Anadolu Lisesi	Bavranıç Mustafa Gülsen Çınarlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	İmam Hatip Lisesi	Bıga Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Endüstri Meslek Lisesi	İCDAŞ Bıga Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Ku Meslek Lisesi	Ayşe Örgan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Ticaret Meslek Lisesi	Handibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Anadolu Lisesi	Bıga Atatürk Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Anadolu Lisesi	Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Anadolu Lisesi	Bıga Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Fen Lisesi	Bıga Fen Lisesi	Coğrafya	1
BİGA	Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	ÖZEL BİGA BİLİMSİZ ÇİZGİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	Coğrafya	1
BİGA	Özel Tımar Lise	ÖZEL BİGA AÇI TEMEL LİSESİ	Coğrafya	1
BOZCAADA	Anadolu Lisesi	Gazi Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	İmam Hatip Lisesi	Çan Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	Endüstri Meslek Lisesi	Çan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	Ticaret Meslek Lisesi	Çan Karşıyaka Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	Anadolu Lisesi	Çan İbrahim Bedür Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	Anadolu Lisesi	Çan Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ÇAN	Fen Lisesi	Çan Fen Lisesi	Coğrafya	1
ECZELABAT	Çok Programlı Lise (Ku. Tek. Ög. Sn. M)	Eczaabat Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
ECZELABAT	Anadolu Lisesi	Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
EZİNE	İmam Hatip Lisesi	Ezine Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
EZİNE	Çok Programlı Lise (ETÖGM)	Geyikli Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
EZİNE	Çok Programlı Lise (Tic. Tur. Ög. Sn. M)	Ezine Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
EZİNE	Meslek Lisesi (Ku. Tek. Ög. Sn. M)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
EZİNE	Anadolu Lisesi	Ezine Çelestin Topcu Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Anadolu Meslek Programı	Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi	Armatör Yakup Aksoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Endüstri Meslek Lisesi	Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Anadolu Lisesi	Gelibolu Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Meslek Lisesi (Yatırımcı Eğitim)	Anafartalar Özel Eğitim Meslek Lisesi	Coğrafya	1
GELİBOLU	Özel Temel Lise	ÖZEL GELİBOLU DENİZCİLİK TEMEL LİSESİ	Coğrafya	1
GÖKÇEADA	Endüstri Meslek Lisesi	Gökçeada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GÖKÇEADA	Anadolu Lisesi	Gökçeada Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
GÖKÇEADA	Anadolu Lisesi	Gökçeada Atatürk Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
LAPSEKİ	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (ETÖGM)	Lapseki İCDAŞ-ÇİB Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Coğrafya	1
LAPSEKİ	Anadolu Lisesi	Hüseyin Akif Tavşanlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	İmam Hatip Lisesi	Çanakkale Anadolu İmam Hatip Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Anadolu Okulokulu ve Turizm Mes. Lisesi	Çanakkale Ege Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1

MERKEZ	Kız Meslek Lisesi	Nedime Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Sağlık Meslek Lisesi	Çanakkale İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Ticaret Meslek Lisesi	Maras Matematik Akil Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Coğrafya	3
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Vahit Tuna Anadolu Lisesi	Coğrafya	3
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Avukat İbrahim Müezz Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Hasan Ali Yücel Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Çanakkale İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	Coğrafya	3
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Merkez Çanakkale Anadolu Lisesi	Coğrafya	3
MERKEZ	Anadolu Lisesi	TOKİ Anadolu Lisesi	Coğrafya	4
MERKEZ	Anadolu Lisesi	Ali Haydar Önder Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Fen Lisesi	Çanakkale Fen Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Güzel Sanatlar Lisesi	Çanakkale Müsaviye NAF Yarıoğlu Güzel Sanatlar Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Sosyal Bilimler Lisesi	Çanakkale Sosyal Bilimler Lisesi	Coğrafya	1
MERKEZ	Özel Anadolu Lisesi	ÇANAKKALE ÖZEL ANADOLU LİSESİ	Coğrafya	1
MERKEZ	Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	ÖZEL SABİRE HATUN MİSLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	Coğrafya	1
YENİCE	Çok Programlı Lise (ETÖGM)	Kallım Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
YENİCE	Çok Programlı Lise (Kız Tek. Öğ. Gn. M)	Hamdiye Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	3
YENİCE	Çok Programlı Lise (Kız Tek. Öğ. Gn. M)	Pazarköy Çok Programlı Anadolu Lisesi	Coğrafya	1
YENİCE	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (ETÖGM)	Yeniye Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Coğrafya	3
			TOPLAM	95

EK-C

ANKET VE GÖRÜŞME YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİ
1. Çanakkale – Ayvacık- Anadolu İmam Hatip Lisesi.
2. Çanakkale-Ayvacık- Anadolu Lisesi
3. Çanakkale- Ayvacık- Ayvacık Fen Lisesi.
4. Çanakkale-Ayvacık- Gulpınar Çok Programlı Anadolu Lisesi.
5. Çanakkale-Ayvacık- Küçükkuyu Fernur Sözen Anadolu Lisesi.
6. Çanakkale- Ayvacık- Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi.
7. Çanakkale-Ayvacık- Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.
8. Çanakkale-Ayvacık- Mesleki Eğitim Merkezi.
9. Çanakkale-Bayramiç- Bayramiç Anadolu İmam Hatip Lisesi.
10. Çanakkale-Bayramiç- Bayramiç Atatürk Anadolu Lisesi.
11. Çanakkale-Bayramiç-Bayramiç Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi.
12. Çanakkale-Bayramiç-Bayramiç Mustafa Gülşen Çınaroğlu Anadolu Lisesi
13. Çanakkale-Biga-Ayşe Doğan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.
14. Çanakkale-Biga- Biga Anadolu İmam Hatip Lisesi
15. Çanakkale-Biga- Biga Anadolu Lisesi
16. Çanakkale-Biga- Biga Atatürk Anadolu Lisesi
17. Çanakkale-Biga-Biga Fen Lisesi
18. Çanakkale-Biga- Biga Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
19. Çanakkale-Biga- Hamdibey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
20. Çanakkale-Biga- İcdaş Biga Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
21. Çanakkale-Biga- Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi
22. Çanakkale-Biga- Mesleki Eğitim Merkezi
23. Çanakkale-Biga-Özel Biga Açıl Temel Lisesi
24. Çanakkale-Biga-Özel Biga Bilimsel Çizgi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
25. Çanakkale-Bozcaada- Gazi Anadolu Lisesi
26. Çanakkale-Çan-Çan Anadolu İmam Hatip Lisesi
27. Çanakkale-Çan- Çan Anadolu Lisesi
28. Çanakkale-Çan-Çan Fen Lisesi
29. Çanakkale-Çan- Çan İbrahim Bodur Anadolu Lisesi
30. Çanakkale-Çan- Çan Karşıyaka Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
31. Çanakkale-Çan-Çan Merkez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
32. Çanakkale-Çan- Çan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
33. Çanakkale-Çan- Çan Sevim Bodur Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
34. Çanakkale-Eceabat- Eceabat Mehmet Akif Ersoy Çok Programlı Anadolu Lisesi
35. Çanakkale-Eceabat- Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi
36. Çanakkale-Ezine- Ezine Anadolu İmam Hatip Lisesi
37. Çanakkale-Ezine- Ezine Celafettin Topçu Anadolu Lisesi.
38. Çanakkale-Ezine- Ezine Çok Programlı Anadolu Lisesi
39. Çanakkale-Ezine- Geyikli Çok Programlı Anadolu Lisesi
40. Çanakkale-Ezine- Mesleki Eğitim Merkezi.
41. Çanakkale-Ezine-Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.
42. Çanakkale-Gelibolu- Anafartalar Özel Eğitim Meslek Lisesi.
43. Çanakkale-Gelibolu- Armatör Yakıp Aksoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.
44. Çanakkale-Gelibolu-Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
45. Çanakkale-Gelibolu- Ecebey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
46. Çanakkale-Gelibolu-Gelibolu Anadolu Lisesi
47. Çanakkale-Gelibolu- Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
48. Çanakkale-Gelibolu- Mesleki Eğitim Merkezi
49. Çanakkale-Gelibolu- Özel Gelibolu Fen Bilimleri Temel Lisesi
50. Çanakkale-Gökçeada- Gökçeada Anadolu Lisesi

EK-C

51. Çanakkale-Gökçeada- Gökçeada Atatürk Anadolu Lisesi
52. Çanakkale-Gökçeada- Gökçeada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
53. Çanakkale-Lapseki- Hüseyin Akif Terzioğlu Anadolu Lisesi
54. Çanakkale-Lapseki- Lapseki Anadolu İmam Hatip Lisesi
55. Çanakkale-Lapseki- Lapseki İçdaş-ÇİB Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi
56. Çanakkale-Merkez- Ali Haydar Önder Anadolu Lisesi
57. Çanakkale-Merkez- Avukat İbrahim Mutlu Anadolu Lisesi
58. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Anadolu İmam Hatip Lisesi
59. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Fen Lisesi
60. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Hüseyin Akif Terzioğlu Güzel Sanatlar Lisesi
61. Çanakkale-Merkez- Çanakkale İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
62. Çanakkale-Merkez- Çanakkale İbrahim Bodur Anadolu Lisesi
63. Çanakkale-Merkez- Çanakkale İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
64. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Kepez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
65. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
66. Çanakkale- Merkez- Çanakkale Sosyal Bilimler Lisesi
67. Çanakkale-Merkez Hasan Ali Yücel Anadolu Lisesi
68. Çanakkale-Merkez- Mehmet Pehlivan Mesleki Eğitim Merkezi
69. Çanakkale-Merkez- Merkez Çanakkale Anadolu Lisesi
70. Çanakkale-Merkez- Merkez Mehmet Akif Ersoy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
71. Çanakkale-Merkez- Nedime Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
72. Çanakkale-Merkez- Toki Anadolu Lisesi
73. Çanakkale- Merkez- Vahit Tuna Anadolu Lisesi
74. Çanakkale-Merkez- Çanakkale Özel Fen Lisesi
75. Çanakkale-Merkez- Özel Çanakkale Doğa Anadolu Lisesi
76. Çanakkale-Merkez- Özel Final Temel Lisesi
77. Çanakkale-Merkez- Özel Sabire Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
78. Çanakkale-Yenice- Hamdibey Çok Programlı Anadolu Lisesi
79. Çanakkale-Yenice- Kalkın Çok Programlı Anadolu Lisesi
80. Çanakkale-Yenice- Mehmet Bodur Anadolu İmam Hatip Lisesi
81. Çanakkale-Yenice-Pazarköy Çok Programlı Anadolu Lisesi
82. Çanakkale-Yenice- Reyhan Bodur Anadolu Lisesi
83. Çanakkale-Yenice- Yenice Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Enstitümüz Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisi olan 12291001005 numaralı öğrencimiz Davut ATMACA'nın danışmanlığında yürütmekte olduğu "ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ OLUŞTURMASINA YONELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ" (Çanakkale İli Örneği) konulu yüksek lisans tezinin yapılabilmesi için Çanakkale ili ve ilçelerinde görev yapmakta olan coğrafya öğretmenleri ile görüşmeler yapılması gerekmektedir.

Bu amaçla ilimiz ve ilçelerinde görev yapan coğrafya öğretmenleriyle görüşmeler yapılabilmesi için ilgili belgeler yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinize sunar, gereğinin yapılmasını arz ederim.

24/03/2016

Yrd. Doç. Dr. Hayri ÇAMURCU

EKLER :

- 1) Araştırma değerlendirme formu
- 2) Taahhütname tutanağı
- 3) Araştırma sonuç teslim taahhütname tutanağı.
- 4) 1 adet yapı yapılandırılmış görüşme formu (EK A).
- 5) Görüşme yapılacak il ve ilçe okullarını gösterir liste (EK B).

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim (12291001005). Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği) konulu tezim ile ilgili araştırma yapmak için hazırladığım dosya ekte sunulmuştur.

Gerekli iznin alınması hususunda gereğini arz ederim.

24/03/2016

Davut ATMACA

İmza

EKLER:

- 1) Danışman dilekçesi
- 2) 2 adet yarı yapılandırılmış görüşme formu.
- 3) Tez öneri formu. (2 adet).
- 4) Araştırma yapılacak okulların listesi. (2 adet).
- 5) Araştırma değerlendirme formu (FORM-2).
- 6) Fiziki zararları karşılama taahhüdü (EK-2).
- 7) Araştırma teslimine ilişkin taahhütname tutanağı (EK-1).

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim (12291001005). Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Çanakkale İli Örneği) konulu tezim ile ilgili araştırma yapmak için Çanakkale il ve ilçelerinde görev yapan coğrafya öğretmeni sayısını öğrenmek istiyorum. Bu konuda Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile ilgili yazışmaların yapılabilmesi hususunda gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

24/03/2016

Davut ATMACA

İmza

EK-2 ÖLÇME ARAÇLARI

EK-A

YÜKSEK LİSANS TEZİNE İLİŞKİN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU
TEZ İSMİ: ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ OLUŞTURMASINA
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Çanakkale İli Örneği)

Araştırma Problemi: Ortaöğretim coğrafya dersi Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumları (mesleki teknik lise, Anadolu lisesi, imam hatip lisesi, fen lisesi ve sosyal bilimler lisesi vb. gibi) ile yükseköğretim kurumlarında okutulan bir derdir. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları değerlendirildiğinde nihai hedefin vatanına ve milletine bağlı, görev ve sorumluluklarını bilen, çağdaş, yaratıcı ve seçkin vatandaşlar yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafya dersinin genel amaçları arasında da bireylerde vatan ve millet olma bilincini daha köklü kılarak millî değerleri özümsetmek yönünde amaçlar bulunmaktadır. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile coğrafya dersinin özel amaçları birlikte değerlendirildiğinde genel olarak uyumlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda coğrafya dersi vatan, mekan, konum, jeopolitik ve jeostrateji gibi kavramların bireylerde kökleştirilmesi bakımından özel bir misyona sahiptir. Bu misyon, coğrafya dersine programlar üstü bir görev de yüklemektedir. Dolayısıyla özellikle ortaöğretim kurumlarında millî bilincin kökleştirilmesi bakımından bu dersten beklentiler giderek artmaktadır. Coğrafya öğretim programının uygulayıcısı olan coğrafya öğretmenleri ortaöğretim coğrafya dersinin millî bilincin oluşturmadaki misyonu hakkındaki düşünceleri nelerdir?

Merhaba değerli meslektaşım;

Benim adım Davut ATMACA, halen Biga İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Balıkhçeşme Ortaokulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. "Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Millî Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri"ni tespit etmek amacıyla bir araştırma yapıyorum ve sizinle "Coğrafya Dersinin Millî Bilinç Oluşturmadaki Etkisi" üzerine konuşmak istiyorum.

Araştırmada ortaya çıkacak sonuçların bu doğrultuda yapacağınız çalışmaların niteliğini arttırmasını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin vereceğiniz cevaplar ilgili literatüre katkı sağlayacağından bizim için çok önemlidir.

Bu görüşme sırasında söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçları yazılırken, görüştüğüm bireylerin kişisel bilgi ve kurum bilgileri kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır.

Elde edilen bilgiler hiçbir şekilde üçüncü kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Yerim olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür ederim.

- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Dr. Y. D.
 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
 Eğitim Bilimleri Enstitüsü
 Yüksek Lisans Öğrencisi

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ
OLUŞTURMASINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Çanakkale İli Örneği)**

BÖLÜM-I: KİŞİSEL BİLGİLER.

1. Cinsiyetiniz.

1. ( ) Kadın

2. ( ) Erkek

2.Eğitim durumunuz.

1. ( ) Lisans

2. ( ) Yüksek Lisans

3. ( ) Doktora

3. Çalışmakta olduğunuz kurum.

1. ( ) MEB'e bağlı resmi öğretim kurumu.

2. ( ) MEB'e bağlı özel öğretim kurumu.

4. Çalışmakta olduğunuz lise türü.

1. ( ) Akademik Lise.

2. ( ) Meslek Lisesi.

3. ( ) Diğer.

5. Mesleki kademiniz.

1. ( ) 1-9 Yıl.

2. ( ) 10-19 Yıl.

3. ( ) 20 Yıl ve üzeri.

BÖLÜM-II: COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇLE İLİŞKİSİNE DAİR SORULAR

1-Coğrafya dersi, vatanımıza dair aidiyet duygusunun kökleştirilmesinde (vatanımızı ve milletimizi sevmeye) etkili midir?

* Çünkü coğrafya dersi sayesinde kültürümüzü, tıf, adet ve geleneklerimizi, el sanatlarımızı, düşüncelemizi, yöresel yemeklerimizi ...

* Ülkemizi sevmeye ve ona hizmet etmeye farkındalığını oluşturmaya yönünden ...

* Ülke sorunlarına daha duyarlı bir vatandaş olma açısından ...

* Dış ülkelerin ülkemize dair düşüncelerini öğrenme bakımından ...

Cevabınız evet ise nasıl

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cevabınız hayır ise nasıl ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2-Millî bilincin kökleşmesinde coğrafya dersinin olumlu ya da olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

- * Türkiye'nin hassas jeopolitik konumunu...
- * Öğrencilere çevreyi koruma ve geliştirme bilincini yerleştirmesi açısından ...
- * Sınırlı kaynakların etkin kullanımı konusunda projeler geliştirmesi açısından ...
- * Öğrencilere maden ve enerji kaynaklarının etkili kullanımı bilincini vermesi açısından ...
- * Ülke ve dünya sorunlarının çözümüne yaptığı ortak katkılar bakımından...

Cevabınız evet ise nasıl ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cevabınız hayır ise neden ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6- Günümüzdeki savaş ve terör olayları sonrasında orta çıkan uluslararası göçler ve mülteci akıntılarının milli bütçe üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

* Ülkeler arasında sorular oluşturabilecek mekânsal unsurların, günümüz çatışma alanlarıyla ilişkisi bakımından ...

* Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle ilişkisi bakımından ...

* Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerçekçelerini anlamamız yönünden...

* Dünyadaki göçler ile bu göçlerin neden ve sonuçları bakımından...

Cevabınız evet ise nasıl ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hayır ise neden?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8- Sizde coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmasında etkili midir ?

* Uluslararası ulayon hatlarının etkileri bakımından ...

* Savunma budoﬀleri ve savunma stratejilerinin oluşturulmasından ...

* Dünyanın önemli enerji nakil hatlarının bölge ve dünya ülkelerine etkileri bakımından ...

Cevabınız evet ise nasıl ? .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hayır ise neden ? .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10- 2005 Coğrafya dersi öğretim programının milli bilinci oluşturmada olumlu ya da olumsuz yönleri var mıdır ? Nasıl veya neden ?

* Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları açısından...

* 2005 yılı coğrafya dersi öğretim programına milli bilinçle ilgili olan genel amaç, yeterlik ve kazanımlar açısından...

* 2005 yılı coğrafya öğretim programındaki öğrenme alanları (Mekansal Bir Sentez: Türkiye, Küresel Ortam; Ülkeler ve Bölgeler) açısından...

Not: Eğer bu konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip değilseniz, konuyla ilgili ekte belirtilen açıklamayı okuyabilirsiniz.;

Ek: Soru 10 ile ilgili açıklama

Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları Açısından...

Türk Millî Eğitiminin Genel Amacı, Türk Milletinin bütün fertleridir.

1-Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesinin bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2-Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3-İlgi, istidat ve kabiliyetlerine geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onları, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

4-Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğuna artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2011: 1).

MEB (2011)' e göre 2005 coğrafya dersi öğretim programının genel amaçları,

1. Coğrafya biliminin temel kavram, koram ve metodolojisini kullanarak araştırmalar yapar ve sonucunu raporlaştırır.
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
3. Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.
4. Doğal ve beşeri sistemlerin işleyiş ve değişimini kavrar.
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirir.
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
7. Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrar.
8. Doğal ve beşeri kaynakların kullanımında "insanraf bilinci" geliştirir.
9. Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabildiğini irdeler.
10. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kalmasının önemini kavrar.
11. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.
12. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavrar.
13. Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyelin bilincine varır.

14. Coğrafi değerlerin "vatan bilincinin" kazanılmasındaki önemini özümser (MEB,2011:8).

MEB. (2011)' e göre 2005 coğrafya dersi öğretim programının milli bilinçle ilgili kazanımları:

- 1-Uluslararası ulaşım hatlarının bölgesel ve küresel etkilerini sorgular.
- 2-Türkiye'nin tarihi boyunca Medeniyetler Merkezi olmasının nedenlerini coğrafi konum açısından değerlendirir.
- 3-Kültürü oluşturan unsurlardan yola çıkarak farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılış alanlarına ait analizler yapar.
- 4-Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri amaçları, işlevleri ve etki alanları açısından değerlendirir.
- 5-Dünya üzerindeki ilk kültür merkezlerinin ortaya çıkışını ve yayılımını belirleyen faktörleri zaman, süreklilik ve değişim açısından değerlendirir.
- 6-Tarihi metinler, belgeler ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
- 7-Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri, mekan algısına etkisiyle yorumlar.
- 8-Türkiye'nin konumuna, özellikleri ve etkileri açısından değerlendirir.
- 9-Türkiye'nin nüfus politikalarını ve gerekçelerini değerlendirir.
- 10-Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına dayalı senaryolar oluşturur.
- 11-Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini gerekçeleri ve etkileri açısından değerlendirir.
- 12-Tarihsel süreçte Türkiye'nin jeopolitik konumunu değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.
- 13-Türkiye'nin içinde yer aldığı jeopolitik bölgelerle olan ilişkisini analiz eder.
- 14-Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekteki siyasi, askeri ve ekonomik örgütlerle ilişkisini yorumlar.
- 15-Örnek analizler yoluyla ülkelerin gelişmişlik seviyelerini belirleyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
- 16-Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin coğrafi özelliklerini karşılaştırarak ülkelerin farklı gelişmişliklerinin nedenlerini yorumlar.
- 17-Ülkeleri doğal kaynak potansiyeli açısından karşılaştırarak doğal kaynakların bölgesel ve küresel ilişkilerdeki etkisini sorgular.
- 18-Dünyanın önemli enerji nakil hatlarını bölge ve ülkelere etkileri açısından analiz eder.
- 19-Bir ülkenin konumunun bölgesel ve küresel etkilerini değerlendirir.
- 20-Ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekânsal unsurları, günümüz çatışma alanlarıyla ilişkilendirir.
- 21-Sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirir.
- 22-Çevre bilincine sahip olur.
- 23- Türkiye'nin madenlerini ve enerji kaynaklarını etkili kullanım açısından değerlendirir.
- 24-Türkiye'yi sembolize eden mekânsal değerleri, mekan algısına etkisiyle yorumlar (MEB,2011).

EK-B

ANKET

**TEZ İSMİ: ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ OLUŞTURMASINA
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Çanakkale İli Örneği)**

Araştırma Problemi: Ortaöğretim coğrafya dersi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumları (mesleki teknik lise, Anadolu lisesi, imam hatip lisesi, fen lisesi ve sosyal bilimler lisesi vb. gibi) ile yükseköğretim kurumlarında okutulan bir dertir. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları değerlendirildiğinde nihai hedefin vatana ve millete bağlı, görev ve sorumluluklarını bilen, çağdaş, yaratıcı ve seçkin vatandaşlar yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Coğrafya dersinin genel amaçları arasında da bireylerde vatan ve millet olma bilincini daha köklü kılarak milli değerleri özümsetmek yönünde amaçlar bulunmaktadır. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile coğrafya dersinin özel amaçları birlikte değerlendirildiğinde genel olarak uyumlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda coğrafya dersi vatan, mekân, konum, jeopolitik ve jeostrateji gibi kavramların bireylerde kökleştirilmesi bakımından özel bir misyona sahiptir. Bu misyon, coğrafya dersine programlar üstü bir görev de yüklemektedir. Dolayısıyla özellikle ortaöğretim kurumlarında milli bilincin kökleştirilmesi bakımından bu dersten beklentiler giderek artmaktadır. Coğrafya öğretim programının uygulayıcısı olan coğrafya öğretmenleri ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmadaki misyonu hakkındaki düşünceleri nelerdir?

AÇIKLAMA

Değerli meslektaşım,

Bu anket, "Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri" (Çanakkale İli Örneği) isimli yüksek lisans tez çalışması doğrultusunda hazırlanmış olup, çalışmadaki amaç ortaöğretim coğrafya dersinin milli bilinç oluşturmaya yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmektir. Vereceğiniz cevaplar çalışmaya esas teşkil eden verileri oluşturacaktır. Samimi cevaplarınız bizim için çok önemlidir.

Bu çalışmada elde edilecek bilgiler sadece "Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Milli Bilinç Oluşturmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri" (Çanakkale İli Örneği) isimli yüksek lisans tezinde kullanılacak ve hiç bir şekilde üçüncü kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Vermiş olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür ederim.

 Deniz Altın
 Çanakkale Onsekiz Martı Üniversitesi
 Eğitim Bilimleri Enstitüsü
 Yüksek Lisans Öğrencisi

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİNİN MİLLİ BİLİNÇ
OLUŞTURMASINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Çanakkale İli Örneği)**

BÖLÜM-I: KİŞİSEL BİLGİLER

Açıklama: Bu bölümde *kişisel bilgilere yönelik sorular* yer almaktadır. Her bir soru ifadesini okuyarak, durumunuza en uygun seçeneği "X" işareti koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz.

1. ( ) Kadın

2. ( ) Erkek

2. Eğitim durumunuz

1. ( ) Lisans

2. ( ) Yüksek Lisans

3. ( ) Doktora

3. Çalışmakta olduğunuz kurum.

1. ( ) MEB'e bağlı resmi öğretim kurumu.

2. ( ) MEB'e bağlı özel öğretim kurumu.

4. Çalışmakta olduğunuz lise türü.

1. ( ) Akademik Lise.

2. ( ) Mesleki Lise.

5. Mesleki kademiniz.

1. ( ) 1-9 Yıl

2. ( ) 10-19 Yıl

3. ( ) 20 Yıl ve üzeri

ANKET SORULARI

BÖLÜM-II: COĞRAFYA DERSİNE YÖNELİK İFADELER

Açıklama: Bu bölümde "Ortaöğretim Coğrafya Derslerinin Millî Bilinci Oluşturmadaki Etkisi"ne yönelik ifadeler bulunmaktadır.

Verilen ifadelere katılıp katılmama durumunuzu ilgili kutucuğa "X" işareti koyarak belirtiniz.

Her ifadeye ilişkin görüşünüzü lütfen belirtiniz.

Ortaöğretim Coğrafya Dersinin Millî Bilinci Oluşturmadaki Etkisine Yönelik İfadeler		1 2 3 4 5				
		1	2	3	4	5
1.	Coğrafya dersi, vatan ve millet olma bilincinin daha köklü bir şekilde yerleşmesine katkı sağlar.					
2.	Coğrafya dersi sayesinde millî kültürümüzü öğrenip öğretme imkânına kavuşturur.					
3.	Coğrafya dersi, millî bilincin gelişmesine katkı sağlar.					
4.	Coğrafya dersi, Türkiye'nin nüfus politikaları ve bu politikaların gerekliliklerini değerlendirmemize katkı sağlar.					
5.	Coğrafya dersi, ülke ve dünya sorunlarının çözülmesinde ortak bir görüş etrafında birleşmemize katkı sağlar.					
6.	Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynakların bölgesel ve küresel düzeydeki etkilerini daha iyi değerlendiririz.					
7.	Coğrafya dersi sayesinde Türkiye'yi sembolize eden mekansal değerleri daha iyi anlarız.					
8.	Coğrafya dersi, yakın çevremizden başlayarak ülkemizi so dünyaya ait mekansal değerlere sahip çıkma bilincini geliştirir.					
9.	Coğrafya dersi Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasının nedenlerini daha iyi kavramamıza yardımcı olur.					
10.	Coğrafya dersi, ülkeler arasında sorun oluşturabilecek mekansal unsurları gündümüz çarışma alanlarıyla ilişkilendirmemize katkı sağlar.					
11.	Coğrafya dersi millî değerlere ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlar.					
12.	Coğrafya dersi, ülkelerin savunma stratejileri ile savunma hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlar.					
13.	Coğrafya dersi, ülkelerin dünya siyasetinde etkili olmalarına katkı sağlar.					
14.	Coğrafya dersi, ülkemizin kalkınmasında, sevecelik sorumluluk alma bilincinin gelişimine katkı sağlar.					
15.	Coğrafya dersi sayesinde bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin amaç ve işlevlerini daha iyi anlarız.					
16.	Coğrafya dersi, dünyanın önemli enerji nakil hatlarının Türkiye ve bölge ülkelerine olan etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlar.					
17.	Coğrafya dersi, sınırlı kaynakların etkili kullanımı konusunda projeler geliştirmemize katkı sağlar.					

BÖLÜM-III- GENEL İFADELER

Açıklama: Bu bölümde "milli bilinç" yönelik ifadeler bulunmaktadır.

Verilen ifadelerle katılıp katılmama durumunuzu ilgili kutucuğa "X" işareti koyarak belirtiniz.

Her ifadeye ilişkin görüşünüzü lütfen belirtiniz.

Milli Bilinç ile İlgili Genel İfadeler		1 Tamamen katılıyorum. 2 Katılıyorum. 3 Kararsızım 4 Katılmıyorum. 5 Hiç katılmıyorum.				
		1	2	3	4	5
1.	Milli bilinç, ülkesi için çalışan ve ülkesini seven, ülke sorunları karşısında duyulan bir vatandaş olmayı ifade eder.					
2.	Milli bilinç, milleti birleştiren en önemli sembollerden biridir.					
3.	Milli bilinç, vatan ve millet sevgisini daha köklü kılmayı ifade eder.					
4.	Milli bilinç, kişilerde ülkesini sevmeye ve ona hizmet etme bilincinin gelişimini sağlar.					
5.	Gelenek ve görenekler, halk oyunları, yöresel kıyafetler milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.					
6.	Milli bilinç, milli birlik ve beraberliğin kökleşmesini sağlar.					
7.	Milli bilinç, vatan sevgisine dair farkındalığın artmasına katkı sağlar.					
8.	Milli bilincin yükselmesi vatandaşlara dair aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.					
9.	Milli kaynaklarımızı koruma ve değerlendirmede milli bilincin büyük etkisi vardır.					
10.	Vegetaryenlik, çevreyi korumak, tasarruf etmek milli bilincin gelişimine katkı sağlar.					
11.	Türk sporunun, Avrupa ve dünyadaki başarıları milli bilincin gelişmesine katkı sağlar.					
12.	Küreselleşme milli bilinci etkiler.					
13.	Günümüzdeki uluslararası güçler, mülteci hareketleri milli bilinci etkiler.					

Anket bitti. Teşekkür ederiz.

